

ÅRSRAPPORT 2021

Mattilsynet 15. mars 2022

Innhold

INNHALDSFORTEGNELSE.....	2
1 LEDERS BERETNING	4
2 OM MATTILSYNET.....	6
Samfunnsoppdraget vårt	6
Slik løser vi samfunnsoppdraget.....	7
Rammer	8
Organisasjon	8
Nøkkeltall	9
3 AKTIVITETER OG RESULTATER	10
Mattilsynet og pandemien	10
3.1 Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann	10
Sikre trygg mat.....	10
Sikre trygt drikkevann	14
3.2 Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr	16
Fremme god plantehelse	16
Ny dyrehelseforordning.....	17
Fremme god fiskehelse.....	18
Fremme god helse for landdyr	19
3.3 Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr	20
Fremme god dyrevelferd	20
Fremme god fiskevelferd	22
3.4 Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele mat- produksjonskjeden	23
Ulovlig og villedende markedsføring av kosttilskudd	23
Stor etterspørsel etter kosmetikk og kroppspeleprodukter	24
Bekjempelse av kriminalitet ved omsetning av mat og dyr	25
3.5 Ivareta miljøvennlig produksjon	26
Farm to fork for bedre miljø og klima.....	26
Bærekraftig bruk av plantevernmidler	27
Sirkulærøkonomi – gjenbruk er regelen og ikke unntaket	28
Lakselus er en stor utfordring.....	29
3.6 Ivareta hensynet til aktørene langs hele matproduksjonskjeden, herunder markedsadgang i utlandet ...	30
Aktivitet for å sikre at markedsadgang fortsetter å øke	30
Endringer i importreglene til Kina	31
Storbritannia etter Brexit.....	31
Utvikling og effektivisering av eksportsertifiseringssystemet	31
Endringer i grensekontroll- og meldepliktig import	31

3.7 Arbeidsprosesser.....	32
Innhente kunnskap og analysere tilstand.....	32
Utvikle regelverk og internasjonalt arbeid	34
Føre tilsyn	36
Kommunisere og veilede	39
Beredskap og håndtering av hendelser	41
4 STYRING OG KONTROLL.....	43
Overordnet vurdering av styring og kontroll i Mattilsynet	43
Økonomistyring og effektiv ressursbruk	44
Internkontroll og revisjoner.....	46
Sikkerhet	47
Vi vektlegger digitalisering og IKT.....	48
Fellesføringer	50
5 VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER.....	52
Bærekraft og samfunnsoppdraget.....	52
Klimaendringer og én-helse.....	53
Innovasjon og data som ressurs	53
6 ÅRSREGNSKAP	54
Ledelseskommentarer	54
Leders beretning.....	55
Prinsippnote.....	56
Bevilgningsrapportering for regnskapsåret 2021	58
Artskontorrapporteringen 31.12.2021	60
7 Vedlegg	64
Vedlegg 1: Effektindikatorer	64
Vedlegg 2: Produksjonsindikatorer.....	69
Vedlegg 3: Statistikk.....	71

Eksterne vedlegg

- Utkvittering av tildelingsbrevet 2021 og LMDs hovedinstruks
- Oppdragsliste LMD per 1. mars 2022
- Aktivitets- og redegjørelsesrapport 2021
- Internrevisjonens årsrapport 2021
- Sluttrapporten fra Prosjekt fremtidens arbeidsplass

1 Leders beretning

I 2021 har vi i Mattilsynet jobbet hardt for å levere på samfunnsoppdraget, sikre våre kritiske samfunnsfunksjoner gjennom koronapandemien og tatt viktige skritt for å bli en mer brukerorientert og digital virksomhet.

Mattryggheten i Norge var god også i 2021, på tross av noen større hendelser. Nye funn av plantevernmiddelet etylenoksyd i importerte varer førte til utstrakt sporingsaktivitet og omfattende tilbaketrekkninger av matvarer. I tillegg medførte innførsel av salmonellasmittet kjøtt til Norge flere titalls syke og 10 sykehusinnleggelseser. I forbindelse med håndteringen av hendelsen har det kommet viktige avklaringer med næringen om ansvar for kontroll og testing av importert vare. Det ble også avdekket uklarheter i salmonellaregelverket som nå følges opp med mer målrettede og forståelige krav i regelverket.

De største truslene mot vannforsyningen er manglende leveringssikkerhet og gamle eller dårlig vedlikeholdte vannledninger og drikkevannsbasseng. I 2021 valgte derfor Mattilsynet drikkevannsbasseng som tema for tilsynet, og gjennomførte for første gang kontroll basert på systematisk digital forundersøkelse blant vannverkseiere.

Landdyrhelsen er, sammenliknet med de fleste andre land, fortsatt svært god i Norge. Likevel opplever vi et økt trusselbilde når det gjelder alvorlige smittsomme dyresjukdommer. Utbruddet av høypatogen aviær influensa i to verpehønsbesetninger i Rogaland var første utbrudd av alvorlig smittsom A-sykdom på landdyr i Norge siden tidlig 60-tall. Takket være imponerende innsats fra våre ansatte og fra næringen, ble utbruddet stanset uten videre spredning i et område med svært høy tetthet av fjørfebesetninger.

Bekjempelse av skrantesjuka på hjortevilt har pågått siden 2016. I høst leverte Mattilsynet og Miljødirektoratet en anbefaling til Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet om videre tiltak knyttet til funnet av skrantesjuka på villrein på Hardangervidda. Målet med tiltakene er å sikre en frisk og levedyktig villreinstamme på Hardangervidda.

Dyrevelferden for landdyr i Norge er i all hovedsak god og de fleste dyreeiere tar godt vare på dyrene sine. Likevel avdekker vi årlig flere brudd på dyrevelferdsloven for både produksjonsdyr og kjæledyr. Å bidra til god dyrevelferd og etisk forsvarlig hold av dyr krever at vi jobber både forebyggende og oppsøkende, med tilstrekkelig oppmerksomhet og ressurser. For å kunne gi en oversikt over tilstanden i svinebesetninger, startet Mattilsynet i 2021 en kampanje på velferd for svin. Vi er litt over halvveis i gjennomføringen av 600 tilsyn, og kunnskapen vi får bidrar til bedre veiledning av næringen, mer målrettet fokus i tilsynet vårt, bedre regelverksetterlevelse og eventuelle forslag om justering av regelverket.

Helsetilstanden til norsk oppdrettsfisk er ikke god nok, til tross for at antall utbrudd av Pankreas sykdom (PD) er betydelig redusert sammenliknet med tidligere år. Spredning av infeksjøs lakseanemi (ILA) preges fortsatt av et økende antall utbrudd og er på det høyeste nivået på flere tiår. Bekjempelse av ILA-utbrudd er en stor oppgave for både næring og tilsyn. Vi jobber for å gjøre ILA-håndteringen mer forutsigbar og enhetlig, blant annet ved hjelp av ny veileder for håndtering av ILA-utbrudd. Iverksettelse av ny ILA-strategi, i sammenheng med implementering av nytt dyrehelseregulativ, vil være en prioritert oppgave i 2022.

Velferden hos oppdrettsfisk er ikke god nok, og det dør for mange oppdrettsfisk etter utsett i sjøen. Årsakene er sammensatte, og fortsatt er behandling mot lakselus en viktig årsak til høy dødelighet. Mattilsynet vil fortsette å prioritere veiledning på dette området og vil videreutvikle vårt tilsyn i dialog med næringen og fiskehelsepersonell.

Koronapandemien preget Mattilsynets arbeid også i 2021. Vi bidro i den nasjonale dugnaden blant annet ved å ivareta våre kritiske samfunnsfunksjoner som grensekontroll ved import av fôr, mat og levende dyr, kjøttkontroll på slakteriene og utstedelse av attester og sertifikater i tråd med næringens behov. Vi prioriterte og tilpasset tilsynsaktivitetene våre, og har fortsatt arbeidet med å heve kvaliteten på tilsynene og tilsynsrapportene våre. De vi er på tilsyn hos gir oss i all hovedsak svært gode tilbakemeldinger. Nye arbeidsmetoder som ikke har vært støttet av effektive arbeidsverktøy, har gitt inspektørene våre merarbeid og i noen tilfeller frustrerende arbeidsdager. Dette vil vi ta tak igjennom å forbedre og forenkle arbeidsverktøyene i 2022. Målet for tilsynsaktiviteten er en mer risikobasert og målrettet offentlig kontroll gjennom større bruk av tilgjengelige data og analyser.

Vi opplever en stadig bedre dialog med næringene og opplever at de ønsker å bidra gjennom høringer og samarbeid for å sikre både god regelverksutvikling og brukervennlige løsninger. Vi ønsker å gjøre det enklere for brukerne våre å gjøre rett, og trenger deres perspektiver og innspill for å utvikle oss i riktig retning.

I 2021 iverksatte vi ny organisering av hovedkontoret som skal bidra til at vi blir en mer brukerorientert, digital og samhandlende virksomhet. Vi rekrutterte et betydelig antall ledere, endret leveransemodell for utvikling av digitale løsninger og startet etableringen av eget utviklertmiljø for at vi raskere kan gripe muligheter og iverksette endringer. Vi er svært glade for tilliten som er vist gjennom økte budsjetter til digitalisering.

Mer tverrfaglig samarbeid i Mattilsynet skal føre til mer helhetlige og brukerorienterte tjenester og mer effektive prosesser. I år har vi blant annet videreutviklet meldetjenesten «Varsle oss» på nettsidene våre og effektivisert flere deler av systemet for utstedelse av eksportsertifikater. Automatisering av sertifikatutstedelses-prosessen og elektronisk utveksling av sertifikater er ett av våre langsiktige strategiske satsningsområder.

Klagesaker har i 2021 fått tydelig prioritet gjennom opprettelsen av en ny klagesaksenhet. Dette gjør oss mer enhetlige i klagebehandlingen og bedre i å systematisere innsikt og kunnskap fra klagesakene, som vi kan formidle til de vi fører tilsyn med og samtidig bruke i vår egen utvikling. Vi har også et mål om at saksbehandlingstiden skal gå betraktelig ned og har begynt å se en utvikling i positiv retning.

Siste halvdel av 2021 hadde flere medier reportasjer om ressursituasjonen i Mattilsynet, og særlig vår evne til å avdekke og stanse alvorlige brudd på dyrevelferden. Flere inspektører fortalte om alvorlige forhold de ikke hadde tid til å følge opp, og det kom krav fra blant andre Veterinærforeningen om at Mattilsynet måtte tilføres mer ressurser. Dette var også et tema i min dialog med eierdepartementene. Gjentatte budsjettkutt og stort behov for forbedring, utvikling og digitalisering, har satt Mattilsynet i en krevende situasjon. Knappheten på ressurser har blitt særlig tydelig i arbeidet med dyrevelferd, der vi ofte står i krevende saker med store konsekvenser for både dyr og mennesker. Jeg er glad for den dialogen vi har hatt internt og med våre eiere i denne saken, og for styrkingen av budsjettet på 20 millioner kroner som vi har fått i statsbudsjettet for økt innsats på dette området.

Som tilsynsmyndighet utsettes våre ansatte av og til for risiko og trusler i arbeidshverdagen. Sikkerhet for våre inspektører har førsteprioritet. Vi har fortsatt vårt arbeid med kompetanseheving og sikkerhetsrutiner for å håndtere krevende situasjoner.

Jeg vil takke alle medarbeidere i Mattilsynet for innsatsen med å levere på samfunnsoppdraget, evnen til å stå i og håndtere de utfordringene koronapandemien har gitt oss og viljen til å videreutvikle oss som organisasjon. Jeg vil også takke næringene, interesseorganisasjoner, eierdepartementene våre, kunnskapsstøtte og andre samarbeidspartnere, som alle bidrar til at vi utvikler oss og slik at vi kan levere best mulig på vårt verdifulle samfunnsoppdrag.

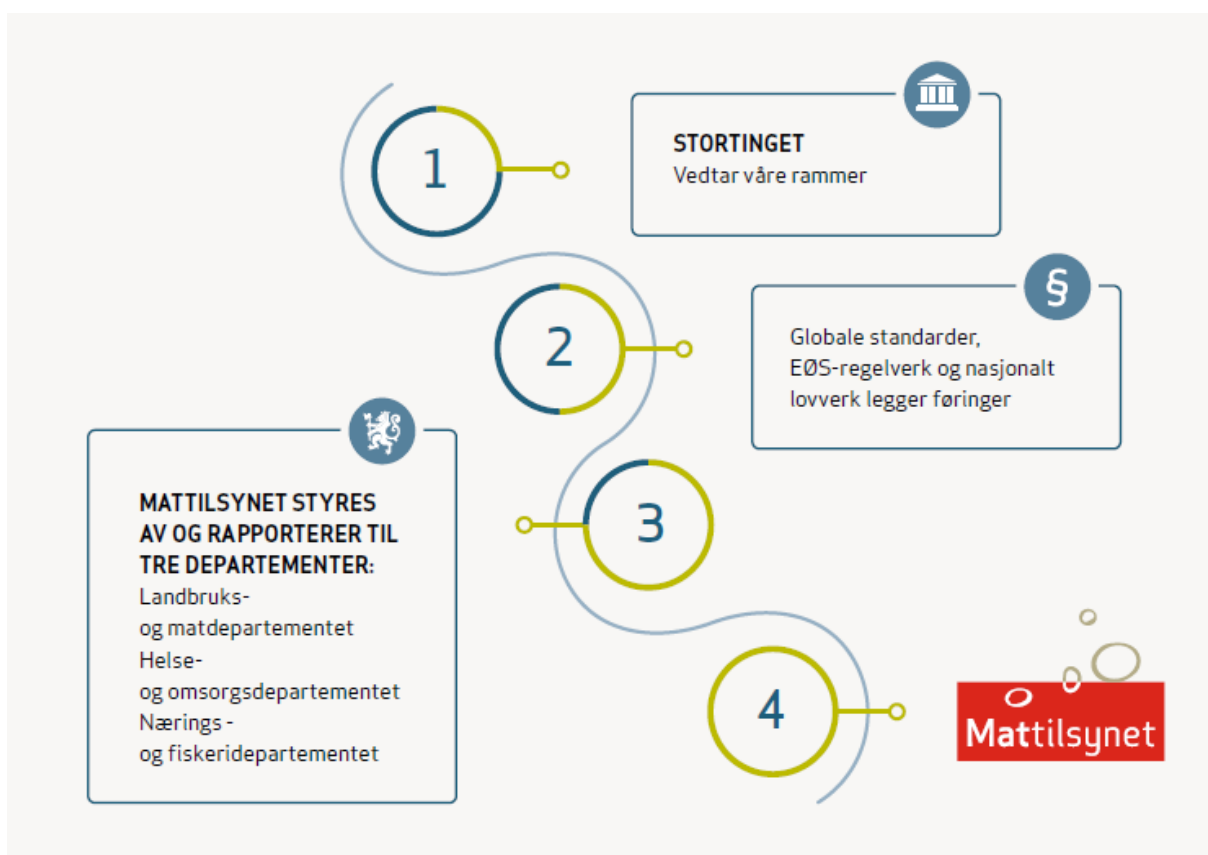
Oslo, 15. mars 2022

Ingunn Midttun Godal
Administrerende direktør

2 Om Mattilsynet

Vi er statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler. Samfunnsoppdraget vårt strekker seg fra jord og fjord til bord, og berører både dyreeiere, forbrukere og produsenter innenfor sjømat og landbruk, næringsmiddelindustri, detaljhandel, serveringssteder og kosmetikk og kosttilskudd. Vår visjon er «Et samfunn der maten er trygg, og dyra har det godt».

Figur 1: Overordnet styring av Mattilsynet

Samfunnsoppdraget vårt

Mattilsynet skal arbeide etter følgende mål:

- sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann
- fremme god helse hos planter, fisk og landdyr
- fremme god dyrevelferd og respekt for dyr
- fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn
- ivareta miljøvennlig produksjon

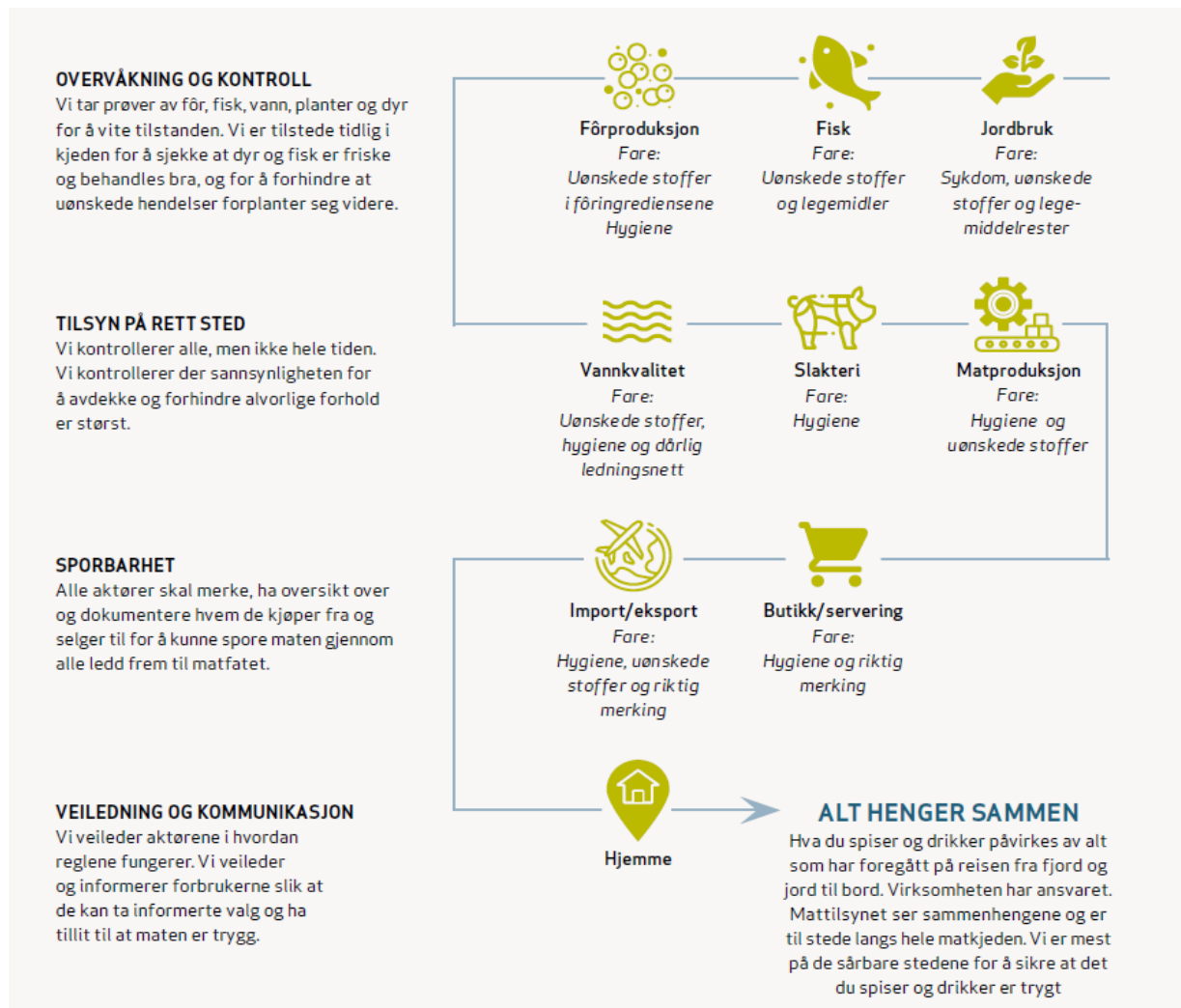
Hensynet til aktørene langs hele matproduksjonskjeden skal ivaretas, herunder markedsadgang i utlandet.

Slik løser vi samfunnsoppdraget

Hver enkelt næringsaktør har ansvaret for å følge regelverket. Vår oppgave er å forebygge og kontrollere gjennom egnede tiltak. Det gjør vi ved å:

- overvåke, analysere og vurdere tilstanden og utviklingen på våre ansvarsområder
- utvikle nasjonalt regelverk og delta i utviklingen av internasjonalt regelverk
- veilede og informere om kravene i regelverket
- kontrollere og følge opp aktørene langs produksjonskjeden
- kommunisere og dele kunnskap
- samarbeide nasjonalt og internasjonalt med etater og organisasjoner

Norsk og europeisk matforvaltning bygger på grunnsynet om at kvaliteten på sluttproduktet er et resultat av de samlede påvirkningene produktet utsettes for i hele produksjonsprosessen. Hva du spiser og drikker påvirkes av alt som har foregått på reisen fra fjord og jord til bord. Vår oppgave er å se sammenhengene, overvåke og ha oversikt over tilstanden, være til stede langs hele matkjeden, og mest der risikoen er størst.

Figur 2: Matkjeden. Design: Flisa Trykkeri

Rammer

Vi utfører oppdraget vårt innenfor rammene definert av Stortinget og våre tre eiere: Landbruks- og matdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet. Det er Landbruks- og matdepartementet som har det overordnede administrative og budsjettmessige ansvaret for Mattilsynet.

Organisasjon

Vi er organisert i to forvaltningsnivåer; hovedkontor og fem regioner. Hovedkontorets oppgave er å ivareta direktoratrollen. I direktoratrollen ligger å omsette overordnede styringssignaler fra departementene/politisk ledelse og egen fagkunnskap til konkret gjennomføring av politikken. Hovedkontoret har også ansvar for utvikling av regelverket og tilsynet, internasjonalt samarbeid og behandling av klagesaker. I tillegg bestiller vi uavhengige, vitenskapelige risikovurderinger fra Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) og forskningsbasert kunnskapsstøtte fra ulike kunnskapsinstitusjoner som Folkehelseinstituttet, Veterinærinstituttet, Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for bioøkonomi, Norges miljø- og biovitenskaplige universitet og Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet. Vi kjøper også tjenester fra en rekke laboratorier. Hovedkontoret har ansvaret for den overordnede styringen og utviklingen av hele Mattilsynet.

Regionenes hovedoppgave er å gjennomføre offentlig kontroll gjennom veiledning, inspeksjon, revisjon, prøvetaking knyttet til ulike overvåkings- og kartleggingsprogrammer, sikre beredskap og håndtering av hendelser, utstedte eksportsertifikater og kontrollere dokumenter ved eksport og import. Regionene har også dialog med næringene og andre interessenter og deltar i brukerorientert utvikling av prosesser og tjenester.

Figur 3: Mattilsynets organisasjonskart 1. januar 2022. Foto: Thomas Brun / NTB Kommunikasjon

Nøkkeltall

Tabell 1: Hovedtall

Hovedtall	2019	2020	2021
Antall ansatte	1 306	1 281	1 248
Antall avtalte årsverk	1 250	1 226	1 195
Antall utførte årsverk	1 107	1 106	1 075
Samlet tildeling og mottatte belastningsfullmakter post 01-99 ¹	1 434 287 701	1 434 489 983	1 471 970 000
Utnyttelsesgrad post 01-29	98 %	95 %	97 %
Driftsutgifter ²	1 407 352 414	1 361 277 672	1 431 558 256
Lønnsandel av driftsutgifter	67%	68 %	67 %
Lønnsutgifter per årsverk	846 249	838 075	894 184

Mattilsynet er et bruttobudsjettert forvaltningsorgan. Les mer om vurderinger av nøkkeltall i kapittel 3 *Aktiviteter og resultater* og i kapittel 6 *Årsregnskap*.

¹ Alle belastningsfullmakter og tildelinger har ikke vært med under, «samlet tildeling og mottatte belastningsfullmakter», i årsrapporten for årene 2019 og 2020. I årsrapporten for 2021 har vi korrigert årene 2019 og 2020, slik at vi følger samme prinsipp for disse tre årene.

² Det er benyttet regnskapstall fra artskontorrapporteringen for nøkkeltall på driftsutgifter og lønnsutgifter.

3 Aktiviteter og resultater

Mattilsynet og pandemien

På grunn av pandemien, og påfølgende lokale begrensninger og nedstengte bedrifter, var tilsynsproduksjonen lavere enn opprinnelig planlagt. Vi har begynt å bruke alternative kontrollmetoder og digitale kontroller når det er mulig, og dette er noe vi ønsker å fortsette med og å videreutvikle. Alle medarbeidere har gjort mye for å holde seg friske, og det har vært få koronasmittetilfeller blant egne ansatte. Som følge av koronaen har avdelinger og regioner fått god trening i smitterisikovurdering, smitteforebygging og kontinuitetsplanlegging for personell.

Det var i begynnelsen av året hyppige møter med næringen på de ulike områdene, men behovet sank og frekvensen ble redusert etter sommeren. Samarbeidet har imidlertid vært prioritert og det har vært tett kontakt for tidlig å identifisere eventuelle behov for næringene.

3.1 Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann

Sikre trygg mat

Maten i Norge er stort sett trygg og få blir syke av maten de spiser. Den gode statusen for norskprodusert mat er et resultat av flere forhold. Selv om mattryggheten er god, forekommer det utbrudd med matbåren sykdom i befolkningen. I 2021 var importerte matvarer mistenkt smitekilde i over halvparten av utbruddene med nasjonal utbredelse³ som Mattilsynet og Folkehelseinstituttet etterforsket. Vi vil derfor framover ha økt oppmerksomhet på bransjer og enkeltvirksomheter som importerer varer gjennom dialog, veiledning og tilsyn.

Syk av maten

Ett utbrudd av salmonella pågikk fra februar til mars, der 30 personer ble påvist syke og 13 personer måtte legges inn på sykehus. Det ble også meldt om pasienter i Frankrike og Nederland, som var syke av samme utbruddsstamme av *Salmonella enteridis*.

Undersøkelsene våre viste at en virksomhet hadde gjort funn av *Salmonella enteridis* i et parti importert tysk storfekjøtt, som de skulle skjære ned og selge videre. Bakteriene fra det påviste kjøttet ble sammenlignet med bakterien fra pasientene og man så at disse var identiske. Smittekilden ble dermed funnet i dette partiet med storfekjøtt fra Tyskland. Spøringsarbeidet var omfattende. Næringen sørget for at råvaren og alt kjøtt som ikke hadde blitt varmebehandlet ble trukket fra markedet.

Intervju av pasientene viste at flere hadde smakt på rå karbonadedeig. Vi oppdaget at testingen av det importerte kjøttet ikke skjedde i henhold til regelverket i avsenderlandet og at dette bidro til at kjøtt med salmonella kom inn til Norge og gjorde folk syke. Vi krevde derfor endrede rutiner for testing ved innførsel av råvarer som skal inn i matkjeden.

Vi vil prioritere å endre og utvikle salmonellaregelverket i 2022 og få regodkjent vårt salmonellaprogram overfor EU. Målet er å gjøre regelverket enklere å forstå, og dermed enklere å etterleve. Vi vil også prioritere tilsyn med virksomheter som bruker kjøtt fra EU/EØS i 2022.

SALMONELLAFOREKOMST I NORGE

I Norge bruker vi mange ressurser på å dokumentere vår spesielt lave forekomst av salmonella. Dokumentasjonen gjør at vi kan kreve at alt kjøtt som kommer til Norge av storfe, svin og fjørfe skal være testet og funnet negativt for salmonella.

³ Folkehelseinstituttet publiserer årlig statistikk over meldte utbrudd i sin årsrapport for utbrudd av smittsomme sykdommer og årsrapport for overvåking av infeksjonssykdommer som smitter fra mat, vann og dyr. Tall for 2021 publiseres i løpet av 2022.

Salmonella i sesamfrøprodukter fra Syria førte til et internasjonalt utbrudd av salmonella. I Norge var en håndfull enkelttilfeller over tid sammenfallende med det pågående utbruddet. Vi og næringen hadde et betydelig arbeid med å finne ut hvilke spesifikke halva- og tahiniprodukter som var kilden, og å følge opp tilbaketrekking av disse produktene. Dette skyldes mangelfulle systemer for vurdering av leverandør, sporbarhet av produktene og gjennomføring av tilbaketrekking av helsefarlige produkter.

Ett utbrudd med om lag 20 tilfeller med hepatitt A, pågikk fra april til oktober i fjor. Intervjuer av smittede og sporingsinformasjon fra berørte virksomheter viste at fryste bringebær importert fra utlandet var sannsynlig smittekilde. Bærene var brukt i ulike produkter som kaker og rørte bær kjøpt ved ulike bakerier og kafeer.

Sakene viser også hvordan vi i Norge er en del av matfatet i Europa. Når det oppdages helsefarlig mat, er det viktig å ha rask og god kontakt mellom landene.

Fremtidsrettet kjøttkontroll

Mattilsynets KjøttkontrollSystem (MAKKS) er vår nye digitale løsning for kontroll og oppfølging av offentlig kontroll av kjøtt som skal inn i matkjeden. Systemet har stor nytteverdi for slakterinæringen og for oss fordi slakteriene får viktig informasjon og bedre oversikt over dyrene som skal slaktes og gå inn i matkjeden. Dette bidrar til mer risikobasert og effektiv kjøttkontroll, som igjen fører til bedre mattrygghet.

En samlet slakteribransje har sammen med Mattilsynet bygget et av Europas ledende systemer for å sikre at slaktedyr er friske og medisinfrie ved slakting og at dyrevelferden blir ivaretatt ved transport og eventuell oppstalling på slakteriet. Utviklede verktøy og datafangst gjør at vi også kan følge opp dyrevelferden på en helt ny og mer treffsikker måte. For den enkelte husdyrprodusent gir nye rapporter bedre informasjon om hvilke funn kjøttkontrollen har reagert på, og produsenten kan selv iverksette tiltak for å bedre sitt dyrehold. MAKKS kan brukes til å planlegge målrettet prøveuttak og derved bidra til bedret overvåking. Det er mulig å videreutvikle verktøyene og bedre datafangsten både på kjøttkontroll- og dyrevelferdsområdet, og dette arbeidet fortsetter i 2022.

Tilsynskampanje i lakseslakteriene

Vi gjennomførte en tilsynskampanje⁴ rettet mot lakseslakterier. Matvarer med lang holdbarhetstid, som spises uten varmebehandling, er risikoprodukter når det gjelder *Listeria monocytogenes*. Gjennom kampanjen sørget vi for å rettlede og klargjøre regelverk og ansvar for lakseslakteriene. Tilsynskampanjen ble rettet mot godkjente virksomheter og fartøy som slakter laksefisk. I kampanjen la vi vekt på produsentene sine tiltak for å forebygge forekomst av *Listeria* i produktene. 63 av totalt 82 virksomheter og slaktebåter ble kontrollert. Det generelle inntrykket var at de fleste lakseslakteriene har bra hygienisk standard. Like fullt ble en virksomhet stengt på grunn av manglende renhold og vedlikehold. 18 virksomheter fikk vedtak som i hovedsak omhandlet virksomhetenes styringssystem for mattrygghet, og var knyttet til fareanalyse, prøvetakingsplaner og tiltak ved påvisning av *Listeria*. Vi tok ut til sammen 358 prøver fra 60 ulike lakseslakteri og slaktebåter gjennom kampanjen. Prøveresultatene viste funn av små mengder *Listeria monocytogenes* i 18 prosent av lakseslakteriene, og på ferdigprodusert hel, sløyd fisk i 12 prosent av lakseslakteriene.

Funnene bekrefter at det er viktig at lakseslakteriene kontinuerlig overvåker *Listeria*, og har effektive hygienetiltak. Dersom *Listeria* får utvikle seg, kan produktene medføre en alvorlig helseisiko for utsatte konsumenter.

Smilefjestilsyn

For å sikre forbrukere god informasjon om de hygieniske forholdene ved et spisested, ble smilefjesordningen innført i 2016. Mer enn 8000 restauranter og kaféer er omfattet av ordningen. Pandemien har gitt store utfordringer for denne type virksomheter, hvor mange har vært stengt i perioder og mange har måtte legge om driften. I 2021 gjennomførte Mattilsynet 4649 smilefjestilsyn, hvor vi prioriterte nyoppstartede virksomheter og virksomheter hvor det tidligere har vært avdekket avvik.

⁴ Se [Tilsynskampanje 2021 - Listeriatiltak i lakseslakteri - Sluttrapport \(mattilsynet.no\)](https://mattilsynet.no)

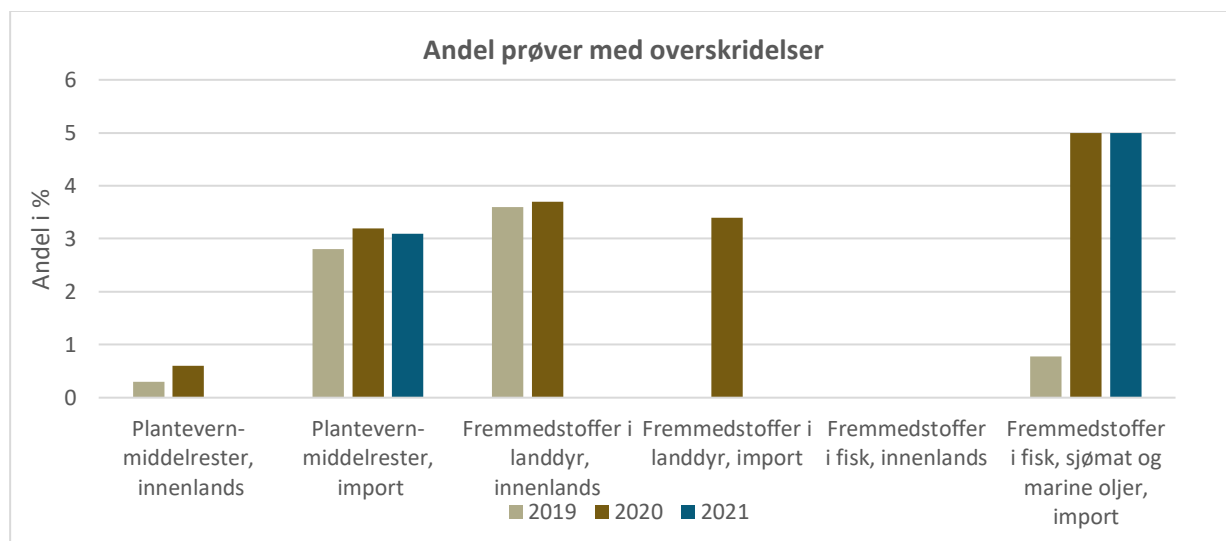
Etter seks års drift og fem nasjonale runder med over 40 000 tilsyn, er Mattilsynets konklusjon at ordningen har ført til bedre hygieneforhold, raskere retting av påpekte avvik og bedre standard på rutiner og ledelse i serveringsbransjen. Beregninger Mattilsynet har gjort viser at 72 prosent av serveringsstedene fikk smilefjes ved første gangs tilsyn. Etter fem runder har dette tallet økt til 86 prosent. Andelen som fikk strekmunn, har sunket fra 26 prosent til 13 prosent i løpet de samme fem rundene. Andelen som får sur munn, og som i mange tilfeller innebærer at restauranten må stenge til avvikene er utbedret, har hele tiden vært stabilt lavt. Her har andelen sunket fra to til en prosent på fem runder.

God kunnskap om hva maten inneholder er viktig for mattryggheten

Kartlegging og overvåking av stoffer i mat, matemballasje og drikke er med på å sikre mattryggheten. Det er viktig at maten vi spiser ikke inneholder uønskede stoffer i mengder som gjør den helseskadelig. Akutte forgiftningssymptomer oppstår sjelden. Men noen ganger påvises stoffer som etter gjentatt eksponering over tålegrensen kan bidra til langsiktige skadevirkninger som lever- eller nyreskade eller kreft. Eksempel på slike funn er kadmium i krabbe, uorganisk arsen i riskaker, PFAS (per- og poly-fluor-alkyl-stoffer) i fisk og vann nær flyplasser, og det ulovlige plantevernmiddelet etylenoksid (ETO) i johannesbrødkjernel. Også vitaminer som vitamin A eller sporstoff som jod kan utgjøre en fare dersom inntaket totalt sett blir for høyt.

Kostholdet må vurderes som en helhet. Uønskede stoffer i matvarer vi spiser mye av, utgjør en større risiko for folkehelsen enn når de finnes i matvarer vi spiser sjelden og i små mengder. Inntaket av uønskede stoffer kan samlet sett overstige tålegrensen selv om innholdet i selve matvarene ikke har endret seg, for eksempel dersom inntaket av en spesiell matvare eller matvaregruppe øker vesentlig.

Årlig overvåker vi utvalgte mat- og drikkevarer for miljøgifter, legemiddelrester, plantevernmiddelester osv. Her undersøker vi om grenseverdiene overholdes. Det er generelt få funn over de gjeldende grenseverdiene – se figuren nedenfor. Prøvetaking av importert fisk og sjømat er rettet mot varer som vi av erfaring vet kan utgjøre en risiko og viser ikke den generelle tilstanden. Vi analyserer også stoffer hvor det ikke er satt grenseverdier. Dette kan være stoffer hvor det er behov for mer kunnskap for å kunne si noe om helserisikoen ved inntak fra maten, eller for å kunne fastsette grenseverdier. Eksempler her er uorganisk arsen, akrylamid, pyrrolizidinalkaloider. Med god kunnskap om forekomst av disse stoffene i maten kan vi vurdere risikoen ved inntak, og vi kan sette grenseverdier for stoffene basert på et godt datagrunnlag.

Figur 4. Andel prøver med funn over grenseverdi i prosent for årene 2019-2021. Kilde: Mattilsynet.

Kunnskapen om stoffer i matvarer øker stadig, og i noen tilfeller fører det til at stoffer som tidligere ikke ble ansett som et problem i mat, nå kan utgjøre en helserisiko. Et eksempel er titandioksid, hvor godkjenningen som tilsetningsstoff trekkes på grunn av økt kunnskap. Et annet eksempel er PFAS der grensen for hva vi tåler er vesentlig redusert som følge av nye studier som viser negativ helseeffekt ved lavere inntak. I EU arbeides det nå med grenseverdier for utvalgte PFAS i mat, deriblant fisk. Grenseverdiene settes med bakgrunn i forekomstdata, og her har Norge bidratt med data på PFAS i fisk.

De siste årene har det kommet et stadig bredere utvalg av plantebaserte produkter på markedet. For å få mer kunnskap om slike matvaregrupper, har vi analysert innholdet av næringsstoffer, tungmetaller, prosessfremkalt stoffer og mykotoksiner i 25 plantebaserte middagsretter og drikker. Det var lite tungmetaller og mykotoksiner i de plantebaserte produktene. På næringsstoffsid fant vi et høyere innhold av mineraler som jern, magnesium og kalsium i de plantebaserte produktene enn i tilsvarende meieri- og kjøttprodukter, mens det var mer sink og selen i kjøttproduktene. Resultatene fra analyseprosjektet er tilgjengelige på [Matportalen](#) og i [Matvaretabellen](#).

Mange plantebaserte produkter tilsettes vitaminer, mineraler eller andre stoffer med fysiologisk effekt for å gjøre dem ernæringsmessig sett likere de produktene de skal erstatte. Det høyere innholdet av ulike næringsstoffer i de analyserte produktene kan skyldes slik tilsetning. Også kosttilskudd og en rekke andre mat- og drikkevarer tilsettes slike stoffer, og da gjerne for å kunne markedsføre dem med påstander om effekt. På samme måte som for uønskede stoffer, vil inntak av store mengder av visse vitaminer, mineraler og andre stoffer med fysiologisk effekt, kunne føre til negative helseeffekter. I påvente av felles europeiske regler, har Norge derfor egne nasjonale bestemmelser om slik tilsetning både til vanlige matvarer og til kosttilskudd:

- Vi fortsetter arbeidet med utkast til nye nasjonale grenseverdier for innhold av vitaminer og mineraler i kosttilskudd.
- I etterkant av behandling av meldinger og søknader fra næringen, reviderer vi grenseverdiene for tilsetning av visse *andre stoffer* til både kosttilskudd og mat og drikkevarer og tilsetningen av *vitaminer og mineraler* til mat og drikkevarer utenom kosttilskudd.

Det blir dermed på sikt enklere for virksomhetene å avgjøre hva som skal til for å produsere og selge trygge mat- og drikkevarer. Dette fører i neste omgang til redusert risiko for at enkeltpersoner, gjennom kostholdet sitt, inntar vitaminer, mineraler og andre stoffer med fysiologisk effekt i helseskadelige mengder.

I fjor ble for første gang et insekt godkjent som 'ny mat' i EU og Norge. Det var tørkede larver fra stor melbille som ble godkjent for bruk som næringsmiddel, blant annet som alternativ proteinkilde i proteinprodukter. Mer bruk av alternative og mer bærekraftige proteinkilder er en del av det grønne skiftet. Dette reiser også noen nye problemstillinger, og innenfor EUs forskningsprogram "Horizon Europe" er det gitt midler til å undersøke i hvilken grad slike nye proteinkilder kan gi allergiske reaksjoner. Fire insektarter er nå godkjent i EU til bruk i dyrefôr.

«NY MAT»

Produkter som ikke har blitt brukt som mat i Norge eller det øvrige EØS-området før 1997.

Skal forhåndsgodkjennes av EU-kommisjonen og oppføres i unionslisten over ny mat før de kan omsettes.

Overvåkning og kartlegging av innhold og inntak av næringsstoffer og uønskede stoffer i maten er altså nødvendig for å kunne vurdere om maten vi spiser er trygg nå og i fremtiden. Nye matvarer, matvarer med endret sammensetning og endrede matvaner, kan føre til at vi må tilpasse råd, tilsyn og regelverk. På oppdrag fra oss, skal Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) nå lage en oversikt over hvilke kjemiske stoffer i mat- og drikkevarer og/eller kosttilskudd som er mest aktuelle å overvåke. Risikovurderingen fra VKM vil bli presentert 2. mai 2022. Denne vil være et viktig bidrag til kunnskapsgrunnlaget og vårt videre arbeid med overvåking av stoffer i mat.

Ulovlig bruk av plantevern-/steriliseringsmiddel har ført til tilbaketrekking av produkter

Flere produkter har i 2021 blitt trukket fra markedet på grunn av innhold av etylenoksid. Det begynte med funn i sesamfrø fra India. Etter hvert viste analyser at det var et mye mer omfattende problem, med funn i f.eks. tilsetningsstoffer. Berørte produkter som ble tilbaketrukket var alt fra iskrem, kjøttvarer og bakervarer til kosttilskudd og krydder. I volum var det ett av Mattilsynets største pålegg om tilbaketrekking av matvarer noensinne. Vi hadde nær dialog med de berørte produsentene og importørene som hadde ansvar for å trekke matvarene fra markedet.

Funnene viser at ulovlig bruk av etylenoksid i råvarer/ingredienser i et eksportland får store konsekvenser for næringen. Flere aktører har avdekket etylenoksid etter selv å ha gjennomført analyser av råvarer. For å unngå store konsekvenser, er det viktig at næringen har tilstrekkelig kontroll med råvarene som inngår som ingrediens i næringsmiddelproduksjon før de tas i bruk.

Informasjon om hendelsen, grenseverdier, håndtering og analyser har vært tema på møter mellom Mattilsynet og næringene. Mattilsynet vil også ta noen stikkprøver av ETO i matvarer i 2022.

I regelverket for plantevernmidler er grenseverdien for etylenoksid satt til det som er mulig å gjenfinne ved analyse. I regelverket for tilsetningsstoffer er ikke etylenoksid tillatt som steriliseringsmiddel, og skal ikke gjenfinnes. Regelverket for tilsetningsstoffer blir nå endret ved at det blir satt en grenseverdi på 0,1 mg/kg etylenoksid som gjelder for alle 400 tilsetningsstoffer. Denne endringen vil føre til at regelverket blir enklere å forstå og håndheve.

Ulovlig bruk av legemiddel på landdyr

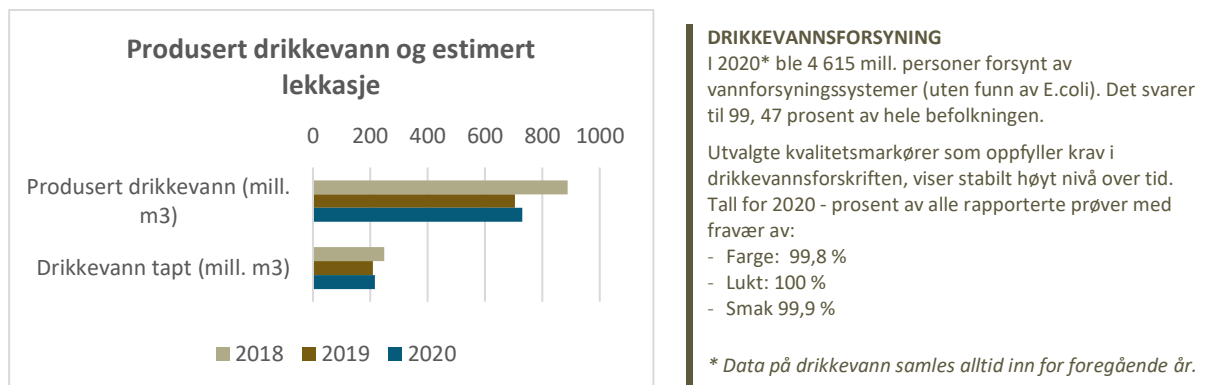
Legemidlet kloramfenikol ble forbudt å bruke på matproduserende dyr allerede i 1994/1995. Allikevel ble det i april 2021 avdekket bruk av kloramfenikol øyesalve i et sauehold. Vi har avdekket at flere veterinærer i ulike deler av landet har utstedt resepter med legemidler som inneholder kloramfenikol. I 2020 og 2021 ble det benyttet på sau (23 tilfeller), storfe (ni tilfeller) og geit (syv tilfeller).

Dyr som er behandlet med et forbudt legemiddel skal ikke inn i matkjeden. Derfor har Mattilsynet, i tråd med regelverket, besluttet at ca. 300 dyr måtte avlives og destrueres. Det er også ført tilsyn med de aktuelle veterinærene. I tillegg er oppdatert informasjon til veterinærer publisert på våre nettsider. Den norske veterinærforening har også sendt ut informasjon om slik ulovlig bruk til alle medlemmer ved flere anledninger i 2021. Dette gjør vi for å sikre at det ikke kommer mat på markedet der det er usikkert om ulovlige legemidler har blitt brukt, og som dermed kan skape tvil om mattryggheten.

Sikre trygt drikkevann

220 millioner kubikkmeter drikkevann forsvinner på vei til forbruker hvert år

99 prosent av befolkningen får drikkevann med tilfredsstillende hygienisk kvalitet, og de aller fleste har nok og godt drikkevann. De største truslene mot vannforsyningen er manglende leveringssikkerhet og gamle eller dårlig vedlikeholdte vannledninger og drikkevannsbasseng. Felles for disse utfordringene er at de kun kan løses med langsiktige og ofte svært kostbare tiltak, tiltak som gjerne er avhengig av omfattende og kompliserte kommunale prioriterings- og planprosesser. I en del tilfeller er det også nødvendig med samarbeid mellom kommuner.

Figur 5. Produsert drikkevann og estimert lekkasje i perioden 2018-2020.
Kilde: Mattilsynet.

Lekkasjen av drikkevann har vært stabilt høy (30 prosent/220 mill. kubikkmeter) de siste årene og bekrefter at vedlikeholdet av ledningsnettene ikke er godt nok. I 2020 og 2021 har vi ført tilsyn med at vannverkseier har planer for vedlikehold og oppgradering av vannrørene. Arbeidet fortsetter i 2022. I Norge er mange vann- og avløpsorganisasjoner små, noe som kan gjøre det krevende å gjennomføre effektive forbedringstiltak. Kommunal- og distriktsdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet har i 2021 engasjert Oslo Economics, COWI og Kinei for å utarbeide en [mulighetsstudie](#) som synliggjør effektiviseringspotensialet i vann- og avløpssektoren. I denne rapporten står det «På kommunesiden kan manglene i vann- og avløpssektoren etter vår vurdering forklares med kompetansemangel, motstand mot samarbeid, endret arealbruk, politiske ønsker om å begrense gebyrvekst og ikke-påvirkbare forhold.»

Vi ser på samme måte at interne, administrative forhold i kommunene eller manglende samarbeid mellom kommuner kan være til hinder for å rette opp noen av avvikene vi avdekker.

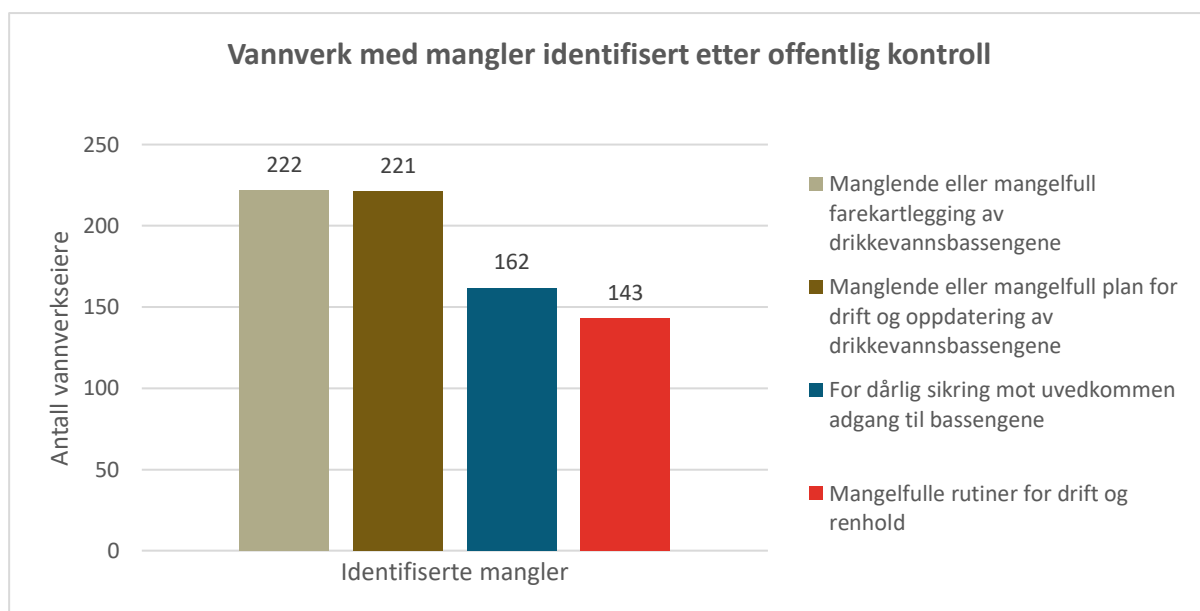
Dataene som rapporteres inn om drikkevannsforsyningen i Norge kan være mangelfulle, spesielt for små vannforsyningsystemer som produserer under 10 kubikkmeter per dag.

Effektiv offentlig kontroll med drikkevannsbasseng

I drikkevannsbasseng lagres ferdig rensset drikkevann og hvis vannet i et slikt basseng forurenses med bakterier virus eller parasitter, kan dette ende opp i kranen hos forbruker. Det er derfor viktig at bassengene vedlikeholdes jevnlig. I 2021 valgte Mattilsynet drikkevannsbasseng som tema for tilsynet, der mange ble gjennomført som dokumentkontroll. For å gjennomføre et effektivt tilsyn innhentet vi informasjon fra vannverkseierne på forhånd, gjennom skjematjenesten og en spørreundersøkelse.

Denne formen for tilsyn var en ny erfaring for Mattilsynet. Det var noen tekniske og praktiske utfordringer underveis, men alt i alt fungerte det bra. Tilnærmingen vi valgte viste seg å være en effektiv måte å få gjennomført den offentlige kontrollen vi hadde planlagt på drikkevann på tross av koronarestriksjoner m.m.

Mattilsynet gjennomførte offentlig kontroll med drikkevannsbasseng hos 1013 vannverkseiere. 358 fikk et varsel om vedtak, og 293 gikk videre til vedtak. Ti vannverkseiere fikk pålegg om tvangsmulkt.

Figur 6. Oversikt over mangler ved tilsyn hos vannverkseierne i 2021. Kilde: Mattilsynet.

Godt planarbeid skal sikre tilstrekkelig og trygt drikkevann

Vi bidrar i både det kommunale planarbeidet etter plan- og bygningsloven og i fylkeskommunens utarbeidelse av regionale vannforvaltningsplaner. Dette arbeidet bidrar til å ivareta behov for nok og trygt drikkevann også i fremtiden. Vi leser f.eks. alle kommunale arealplaner, kommer med innspill for å ivareta drikkevannsinteresser og følger opp med innsigelser hvis vi ser vesentlige avvik. I 2021 mottok vi 2680 plansaker, en økning på over 30 prosent fra året før. Vi skrev uttalelser til 1187 og fremmet innsigelser til 14 planer. Vi har som sektormyndighet, først og fremst på drikkevanns- og akvakulturområdet, samarbeidet om de regionale vannforvaltningsplanene og deltatt i de regionale vannregionutvalgene i den grad resursene har tillatt det.

I 2020 gav Mattilsynet, i samarbeid med Miljødirektoratet, Folkehelseinstituttet i oppdrag å vurdere kriterier for hvor egnet råvann i overflatevannkilder er som drikkevann. Hensikten er at drikkevannsformål skal få større betydning når vannkilder klassifiseres etter vannforskriften. Kriteriene er ferdigstilt og overlevert Miljødirektoratet.

Mattilsynet valgte i tillegg å legge kriteriene som et vedlegg til drikkevannsforskriften, for å styrke det generelle faglige grunnlaget for å vurdere råvannskilders egnethet som drikkevann. I 2021 bestilte vi tilsvarende kriterier for grunnvann og FHI overleverte dette januar 2022.

Vi vil bruke både planarbeid og offentlig kontroll for å beskytte vannkilder

Vanntilsigsområdet og råvannskildene danner grunnlaget for tilgang til nok og trygt drikkevann. Drikkevann bør komme fra kilder med god vannkvalitet og liten påvirkning av forurensning. Da vil vi ofte slippe mer omfattende krav til behandling.

Klimaskapte endringer i vær og nedbørsforhold har økt faren for endringer i vanntilsigsområdet med for eksempel økt avrenning av partikler til vannkilden som resultat. En voksende befolkning gir i tillegg behov for å ta større del av arealet i bruk, også der hvor aktivitet i et vanntilsigsområde eller nær råvannskilde kan true vannforsyningen.

For å lykkes med å beskytte vannkilden og ivareta sin plikt til å forsyne befolkningen med nok og godt vann, er kommunene som planmyndighet forpliktet til å ta drikkevannshensyn, både i den langsiktige, strategiske arealplanleggingen, i forløpende utbygging og vedlikehold. Vannverkseier på sin side er gjennom drikkevannsforskriften forpliktet til å gjøre en fortløpende farevurdering av hele vannforsyningssystemet, inkludert vanntilsigsområde og råvannskilde.

Vi vil fremdeles prioritere oppfølging av kommunenes plikter som planmyndighet ved å gi veiledning, innspill og om nødvendig innsigelser til kommunale arealplaner og i andre plansaker. I tillegg vil vi føre kontroll med hvordan de enkelte vannverkseiere beskytter råvannskildene sine. Mattilsynet vil legge særlig vekt på at farekartlegging- og håndteringen i drikkevannsforskriften § 6 er utført for vanntilsigsområdet og råvannskilden, og at den er oppdatert. Videre at beskyttelsestiltak etter § 12 er vurdert og gjennomført med bakgrunn i farekartleggingen.

3.2 Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr

Norge har generelt god plante- og landdyrhelse sammenlignet med andre land. I 2021 hadde vi vårt første utbrudd av høypatogen fugleinflensa i to kommersielle fjørfehold. Økningen av forekomst og tilstedeværelse av denne og flere andre sykdommer i Europa medfører økt trusselbilde for norske dyrehold. Det er en utfordring å kombinere bærekraftig vekst med god fiskehelse.

Fremme god plantehelse

Vi vurderer at den norske plantehelsen fortsatt er god, men er bekymret over at det introduseres nye planteskadegjørere med importerte varer hvert år. Import av planter fra land utenfor Europa, import av trær og treemballasje samt netthandel og privat import representerer en særlig risiko. Plantehelse vurderes ut fra fravær av planteskadegjørere som virus, bakterier, insekter, midd, sopp og nematoder. Vi overvåker og kartlegger årlig prioriterte planteskadegjørere, se vedlegg 1, tabell 5. Av de rundt 170 skadegjørerne på EPPOs A2-liste forekommer 15 i Norge. Av disse bekjemper vi elleve aktivt, mens fire er så spredt at det ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt å bekjempe dem med offentlige midler.

EUROPEAN AND MEDITERRANEAN PLANT PROTECTION ORGANIZATION (EPPO)

EPPO har 52 medlemsland i Europa og Middelhavsområdet.

EPPOs mål er å beskytte plantehelsen i regionene, utvikle internasjonale standarder for å hindre introduksjon og spredning av planteskadegjørere, samt fremme trygge og effektive kontrolltiltak.

EPPOs A2 liste er en liste over alvorlige planteskadegjørere i regionen som EPPO anbefaler sine medlemsland å regulere og bekjempe. Lista revideres årlig.

Plantehelseforskriften er mer enn tjue år gammel og det er behov for oppdateringer av store deler av regelverket. Vi har startet med en gjennomgang av skadegjørerlistene og har mottatt risikokategoriseringer og vurderinger fra VKM og NIBIO. I det kommende året vil vi i dialog med berørte næringer arbeide videre med forslag til kategorisering og tiltak mot skadegjørere.

EU har gjennom nytt planteheseregelverk skjerpet kravene til import fra alle tredjeland, inklusiv Norge. Det rammer blant annet eksport av jord og planter av flere slag.

I tillegg må status for flere skadegjørere kartlegges og dokumenteres før eksport kan starte. Dette gjør det utfordrende for eksportører, og krever fortsatt mye ressurser hos Mattilsynet i tiden framover.

Pærebrann på fremmarsj

Pærebrann ble for første gang på mange år funnet på en planteskole, og omfattende tiltak ble gjennomført i flere virksomheter for å hindre at smitten ble spredt gjennom plantesalg. Vi gjorde kartleggingsundersøkelser i deler av fylkene Vestland og Rogaland, som også avdekket forekomst av pærebrann og lett mottakelige vertsplanter i nærrområder til planteskoler og andre planteutsalg. Dette innebærer risiko for at smitte kan komme inn i utsalgsstedene og deretter bli spredt vidt med planteomsetningen. Det ble funnet pærebrannsmitte i fire nye kommuner, alle nært kommuner med tidligere kjent smitte. Bekjempelsestiltak er også her satt i verk, men vi erfarer at tiltakene som er nødvendige for bekjempelse og forebygging av smittespredning er ressurskrevende, og vi vil derfor i samarbeid med berørte næringer ha en gjennomgang av regelverket og bekjempelsesstrategien i tiden framover.

Kartlegging av skadegjørere i potet

Vi har iverksatt et flerårig kartleggingsprogram for å kartlegge forekomsten av lys ringråte, mørk ringråte, potetkreft og to arter av rotgallnematoder i produksjon av mat- og industripotet. En god oversikt over forekomst i Norge vil, sammen med et system for bekjempelse, på sikt kunne legge til rette for eksport av matpoteter. I løpet av den siste treårsperioden er det gjort kun ett funn av lys ringråte mens de andre skadegjørerne fortsatt ikke er påvist. Vi påviser gul potetcystenematode (PCN) årlig på nye lokaliteter i flere deler av landet. I tillegg til at dette er en alvorlig skadegjører i potetproduksjonen, innebærer det også utfordringer for grunneiere ved flytting av jord.

Avvik fra meldeplikt knyttet til import

Vi erfarer ofte at importørene ikke melder om mangler eller avvik ved mottatte varepartier slik regelverket krever. Vi undersøkte etterlevelsen av importreglene og avdekket mangler knyttet til både melderutiner og mottakskontroll. Mattilsynet gjennomførte 400 stikkprøvebaserte dokumentkontroller av totalt ca. 20 000 importerte meldepliktige sendinger, og avdekket feil i 34 av sendingene.

Mattilsynet avdekket på våren over to millioner planter som ble importert uten å være meldt til Mattilsynet. Dette bekrefter noe Mattilsynet har hørt gjentatte ganger fra næringen, at enkelte aktører ikke følger regelverket. For å hindre slik ulovlig import vil vi samarbeide med tolletaten for å gi bedre veiledning til importørene og sikre at slik import stoppes i forbindelse med fortolling.

Ny dyrehelseforordning

Innenfor dyrehelse og fiskehelse har det gjennom året vært et omfattende arbeid med å gjennomføre det nye dyreheseregelverket (Animal Health Law – AHL). Regelverket omfatter en basisforordning og 20-30 utfyllende rettsakter som ble gjort gjeldende for EU-statene fra 21. april. Rettsaktene er planlagt gjennomført i tolv nye forskrifter som også skal inneholde nasjonale bestemmelser. Gjennomføringen krever en fullstendig gjennomgang av gjeldende forskrifter for å oppheve bestemmelser som erstattes, og flytte bestemmelser som skal videreføres. Siden bestemmelsene i de ulike rettsaktene henger tett sammen må hele regelverkspakken fastsettes samlet. Per 31.12. er én forskrift fastsatt etter forenklet prosedyre, mens fem forskrifter er klare for fastsettelse. De resterende seks forskriftene er hørt en gang med gjennomføring av rettsaktene. Disse forskriftene må høres en gang til for de nasjonale bestemmelsene. Én av forskriftene er fortsatt under utarbeidelse hos Mattilsynet, mens de øvrige fem forskriftene ligger til klarering hos departementene for denne høringen.

DYREHELSEFORORDNINGEN, ANIMAL HEALTH LAW (AHL)

EU vedtok i 2016 en ny dyreheselovforordning (EU) 2016/429, Animal Health Law, forkortet til AHL, eller heretter omtalt som dyrehelseforordningen.

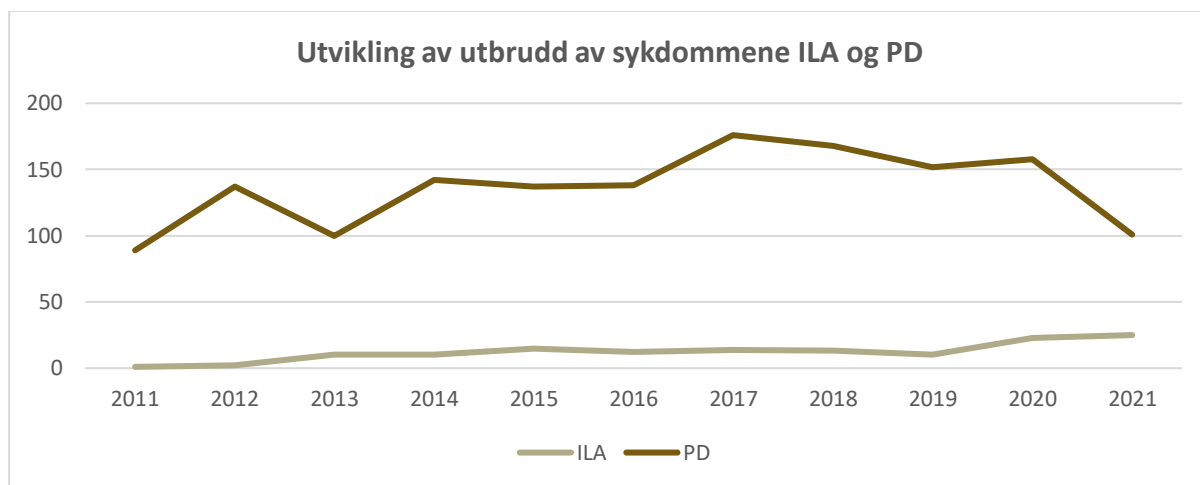
Dyrehelseforordningen har som formål å bedre dyre- og fiskehelsen og dermed redusere antallet sykdomsutbrudd. Forordningen skal forebygge og bekjempe dyresykdommer som kan overføres til dyr eller mennesker. I denne sammenheng stilles krav til det smitteforebyggende arbeidet, biosikkerhet, overvåking, helsekontroller, kunnskap om dyrehelse og beredskap.

Fastsettelse av det nye dyrehelseregulverket vil utløse digitaliseringsbehov i Mattilsynet for at enkelte av de nye bestemmelsene skal kunne etterleves. Disse behovene er identifisert, men utviklingen er så langt ikke igangsatt. Det lages midlertidige løsninger for å dekke disse behovene.

Bestemmelser i EØS-avtalen medfører en frist for fastsettelse av norske forskrifter for gjennomføring av det nye dyrehelseregulverket. Fristen er satt til 10. april 2022. Det er behov for tett samhandling med Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet på oppløpet for å nå denne fristen.

Fremme god fiskehelse

Helsetilstanden til norsk oppdrettsfisk er ikke god nok til tross for at antall utbrudd av Pankreas sykdom (PD) er betydelig redusert sammenlignet med tidligere år. Spredning av infeksjøs lakseanemi (ILA) preges av økende antall utbrudd, og særlig alvorlig har utviklingen vært de to siste årene. Forekomst av ikke-listeført sykdommer fortsatt et helse- og velferdsproblem og gjør fisken mindre motstandsdyktig til å tåle blant annet håndtering og behandling mot lakselus.

Figur 7. Utvikling av utbrudd av sykdommene ILA og PD. Kilde: Veterinærinstituttet

Infeksjøs lakseanemi (ILA) er en stor utfordring

Antall ILA-utbrudd økte betydelig fra 2019 til 2021 og har ikke vært høyere de siste 30 årene ([Fiskehelse rapporten 2021](#), Veterinærinstituttet). Antallet primære utbrudd er økende, og mange utbrudd ved sjølokaliteter er koblet til settefiskanleggene. Mattilsynet har presisert behovet for at næringen styrker biosikkerhetstiltakene i settefiskanlegg.

Bekjempelse av ILA-utbrudd er en stor oppgave for både næring og tilsyn. Vi vil gjøre ILA-håndteringen mer forutsigbar og enhetlig, blant annet ved hjelp av ny veileder for håndtering av ILA-utbrudd. Valg av ILA-strategi under ny dyrehelseforordning vil avgjøre hvordan denne sykdommen vil utvikle seg fremover. Mattilsynet har prioritert dialog med næringen med mål om en effektiv og forholdsmessig ILA-forvaltning i tråd med EU sin nye dyrehelseforordning. Oppfølging av ny ILA-strategi vil være en viktig og prioritert oppgave i 2022.

EU sin nye dyrehelseforordning forutsetter at en god del av dagens regelverk vil bli revidert. Vi vil også i det videre arbeidet legge vekt på god dialog og tett samarbeid med næringen med mål om et enklere og mer effektivt regelverk. Vi ønsker samtidig å legge til rette for fremtidig bærekraftig produksjon med vekt på god fiskehelse og -velferd, som samtidig er egnet for den raske utviklingen som kjennetegner oppdrettsnæringen.

Antall utbrudd av Pankreas sykdom (PD) er betydelig redusert. Det er tidlig å fastslå årsak, men bruk av ny og mer effektiv vaksine er trolig en grunn. Nye krav til brønnbåter og generelle forbedrede biosikkerhetstiltak kan også være medvirkende, men det er foreløpig lite holdepunkter for å konkludere.

Infeksjøs hematopoetisk nekrose (IHN) er en alvorlig virus sykdom hos laksefisk som vi ikke finner i Norge (fristatus). På bakgrunn av økende forekomst i våre naboland ser vi behov for å styrke beredskapen. I første omgang har vi økt antallet prøver i overvåkingsprogrammet for raskere å kunne avdekke smitte og iverksette tiltak.

Ikke listeført sykdom

Forekomst av ikke-listeført sykdom utgjør et betydelig helse- og velferds problem for norsk oppdrettsfisk. Flere utbrudd av både virus sykdommene Hjerte- og skjelettmuskel betennelse (HSMB) og Hjertesprekk (CMS) kan være forbundet med behandling mot lakselus med medikamentfrie behandlinger som krever mye håndtering av fisken. Dette gjelder også forekomst av bakteriene *Moritella vicosa* og *Tenacibactulum sp.* som begge fører til sårdannelse. Sår kan gi grobunn for infeksjon av andre agens som ytterligere svekker fiskens helse og velferd. Videre angis amøbegjellesykdom som en alvorlig sykdom i norsk oppdrettsnæring (Fiskehelse rapporten, Veterinærinstituttet 2020).

Forekomst av bakteriesykdommen Pasteurellose er økt siden 2018. Vi anser derfor denne sykdommen som en «ny» sykdom i Norge. Mattilsynet vurderer sammen med Veterinærinstituttet om sykdommen bør listeføres, først og fremst fordi en meldepliktig sykdom gir oss en bedre oversikt over forekomst og utbredelse. Når vi har mer kunnskap kan vi vurdere om det bør iverksettes bekjempelse i regi av offentlig myndigheter.

Smitteforebyggende tiltak

Utsett av smolt og flytting av fisk utgjør en betydelig risiko for spredning av sykdom, og det er viktig med gode biosikkerhetstiltak og risikobaserte helsekontroller før utsett og flytting av fisk. Mattilsynet har i samarbeid med Veterinærinstituttet utarbeidet veiledning knyttet til disse utfordringene. Vi vil også legge vekt på disse problemstillingene i regelverksutvikling og tilsyn. Desinfeksjon av avløpsvann fra slakterier er et viktig biosikkerhetstiltak. Mattilsynet har de to siste årene fulgt opp alle slakteriene i forbindelse med kravet knyttet til avløpsvannbehandling. I 2022 skal det gjennomføres en tilsynskampanje hos slakteriene hvor biosikkerhet er et hovedtema i tillegg til fiskevelferd. Vi skal være i dialog med næringene og følge opp utviklingen.

Fremme god helse for landdyr

Dyrehelsen i Norge er god sammenlignet med andre land i verden, men import og klimaendringer gir økt fare for alvorlige smittsomme dyresykdommer også i Norge. Friske dyr er en forutsetning for god dyrevelferd og friske dyr trenger heller ikke antibiotika. Lavt antibiotikaforbruk og få zoonoser (sykdommer som smitter fra dyr til mennesker) er viktig for å ivareta god folkehelse. God dyrehelse og god dyrevelferd er samfunnsøkonomisk gunstig, og har stor verdi for Norges eksport av levende dyr og produkter av disse. Selv om den generelle dyrehelsestatusen er god, hadde vi våre første to utbrudd av høypatogen fugleinfluensa i kommersielle fjørfehold, noe som viser at vi ikke kan ta den gode dyrehelsen for gitt.

Høypatogen fugleinfluensa (HPAI) for første gang påvist i norsk kommersielt fjørfehold

Høypatogen fugleinfluensa (H5N8) ble fra januar til august påvist på en rekke ville fugler i Norge sør for Trøndelag. Tidlig på høsten kom det meldinger fra flere land i Europa om flere utbrudd av HPAI (H5N1) i kommersielle fjørfehold og påvisninger på ville fugler.

11. november ble det påvist HPAI (H5N1) i en verpehønsbesetning med 7500 fjørfe i Klepp kommune i Rogaland, som er et svært fjørfetett område. Få dager senere ble sykdommen også påvist i en tilsvarende besetning i nærheten. Dette er første gang HPAI er påvist i kommersielt fjørfehold i Norge. Samtidig ble det påvist HPAI (H5N1) hos ville fugler i samme område. Risiko for smitte av denne varianten av fugleinfluensa til mennesker ble av Folkehelseinstituttet vurdert til å være svært lav.

Begge fjørfebesetningene ble raskt avlivet og sanert, og egg og biprodukter fra de smittede besetningene ble destruert som ledd i saneringen for å hindre smittespredning. Som en del av bekjempelsen ble det opprettet soner (risikosone og observasjonssone) rundt fjørfeholdene, med strenge regler for flytting av fjørfe og fjørfeprodukter i sonene. I tillegg ble det innført portforbud og jaktforbud i 15 kommuner i Rogaland for å hindre ytterligere smittespredning i området. Mattilsynet, Veterinærinstituttet og næringen samarbeidet tett for å finne gode løsninger for håndtering av produkter og biprodukter i sonene.

Alle fjørfehold og dyrehold, med andre fugler i fangenskap i risikosonen og et utvalg i observasjonssonen, ble inspisert av Mattilsynet. I tillegg ble det tatt prøver i alle dyrehold med andefugler. Det at vi ikke hadde flere påvisninger i et så fjørfetett område, viser at smittevern og bekjempelsestiltakene fungerte godt. Risikosonen ble opphevet og innlemmet i observasjonssonen den 15. desember. Observasjonssonen ble opphevet den 24. desember.

Det er fortsatt viktig at alle som har fjørfe eller andre fugler i fangenskap har godt smittevern for å hindre smitte. Mattilsynet vil føre tilsyn med smittevern i fjørfehold med utegang i 2022.

Skrantesjuka (CWD) - fortsatt smitte blant villrein

Mattilsynet og Miljødirektoratet sendte på våren en felles anbefaling til Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Høyt bukkeuttak og generell bestandsreduksjon var blant de viktigste tiltakene i rapporten. Årets jakt oppfylte ikke anbefalingene om uttak, men direktoratene anbefalte likevel ikke videre uttak i vinter. Oppdaterte beregninger viser at det mest sannsynlig er rundt fem smittede villrein i området, og risiko for videre spredning av smitten. I 2022 vil det være viktig å utarbeide videre strategi for forvaltning av villrein på Hardangervidda.

Prosessen rundt reetablering av villrein på Nordfjella er i gang, og ulike løsninger blir diskutert.

Det ble ikke avdekket nye tilfeller av skrantesjuka hos villrein. Én jaktet hjort og ett fallvilt av elg ble imidlertid diagnostisert med CWD, begge forskjellig fra hva som er påvist hos reinsdyr.

Revidert soneforskrift for mædi

Sommeren 2019 ble sauesykdommen mædi oppdaget i Trøndelag. Bekjempelsesarbeidet har pågått i over to år. Det er påvist mædi i totalt ni sauehold innenfor sykdomssonen fra 2019 og frem til nå.

Mædi er en langsomt fremskridende sykdom som er vanskelig å oppdage, og bekjempelsen er derfor ekstra krevende. For å sikre at vi klarer å fjerne all smitte, planla vi å teste alle sauebesetninger i mædisonen i flere omganger. På høsten kom vi godt i gang med andre prøvetakingsrunde, takket være svært godt samarbeid med sauenæringen lokalt, privatpraktiserende veterinærer og Veterinærinstituttet. Det er ikke påvist smitte i noen av besetningene som er prøvetatt i andre kartleggingsrunde så langt. I 2022 planlegger Mattilsynet å ta prøver av alle de resterende sauebesetningene i sonen.

Soneforskriften for mædi har blitt revidert for å sikre at den er best mulig tilpasset den smittesituasjonen vi har nå. For å gjøre det lettere å forstå regelverket for flytting av sau i sonen, har Mattilsynet publisert et «flytskjema for flytting av sau» på våre nettsider.

3.3 Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr

Fremme god dyrevelferd

Velferden for landdyr er i hovedsak god (jf. egen årsrapport om dyrevelferd 2021), selv om det finnes utfordringer. Vår viktigste innsats har vært tilsynskampanjen på svin, håndtering av kronisk dårlige dyrehold og oppfølging av bekymringsmeldinger. Vi følger også med på noen utvalgte indikatorer som kan gi et overordnet inntrykk av status og utvikling for noen typer dyrehold.

Generelt om funn på tilsyn

Vi førte tilsyn med dyrevelferden i 2 432 dyrehold og fant regelbrudd i 45 prosent av sakene. Tilsynet vårt er i hovedsak risikobasert og gir derfor ikke et representativt bilde av dyrevelferden i norske dyrehold generelt. Funnene blir nærmere omtalt i årsrapportene for dyrevelferd på Mattilsynets nettsider.

Kronisk dårlige dyrehold

Kronisk dårlige dyrehold kjennetegnes av for dårlig tilsyn og stell over tid, men uten så alvorlig vanskjøtsel at dyreholdet blir avvirket første gangen vi kommer på tilsyn. Målet er at slike dyrehold skal oppnå varig bedring eller bli avvirket innen forsvarlig tid. Vi har videreutviklet våre verktøy og gjennomført mer opplæring for å sikre at inspektørene kan gjennomføre dette krevende arbeidet på en effektiv og enhetlig måte. Vi begynner å se resultater av satsningen, men må dessverre regne med at nye dyrehold stadig må føres opp på listene våre.

Håndtering av bekymringsmeldinger

Vi mottok 12 085 bekymringsmeldinger om dyrevelferd. Vi ser en jevn, svak nedgang fra toppen i 2018. 62 prosent (7 493) av meldingene ble vurdert som relevante, og i syv prosent av disse (803) ble det gjennomført tilsyn. Målet er å identifisere de viktigste meldingene på en effektiv og treffsikker måte. Vi har videreutviklet meldetjenesten «Varsle oss» på nettsidene våre for å sikre at vi får best mulig informasjon og henvise meldinger som ikke skal til oss til rett instans. Det er for tidlig å si hvilken effekt dette vil få på antallet meldinger og treffsikkerheten i oppfølgingen.

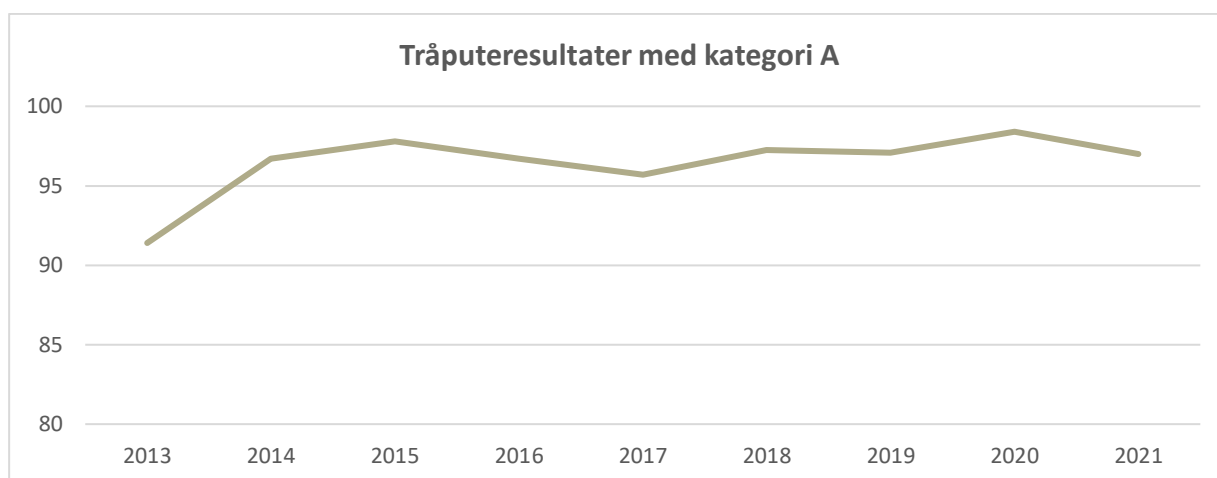
Tilsynskampanje på svin

I «Nasjonal tilsynskampanje om velferd for svin 2021–2022» er 342 av totalt 600 planlagte tilsyn gjennomført i tilfeldig utvalgte besetninger. Foreløpige funn viser brudd på regelverket i 53 prosent av dyreholdene. Det vanligste regelbruddet gjaldt for lite rotemateriale i bingen. Det er ikke funnet avvik som har ført til vedtak om avvikling eller reduksjon av dyretallet eller politianmeldelse. En produsent har fått delvis aktivitetsforbud som følge av gjentakende regelbrudd over flere år. Det er utført 71 tilsyn med veterinærenes legemiddelbruk ved kastrering av gris uten å avdekke noen regelbrudd. Det kommer egne rapporter om kampanjen hvert tertial, og en sluttrapport når kampanjen er ferdig.

Indikatorer som sier noe om dyrevelferden

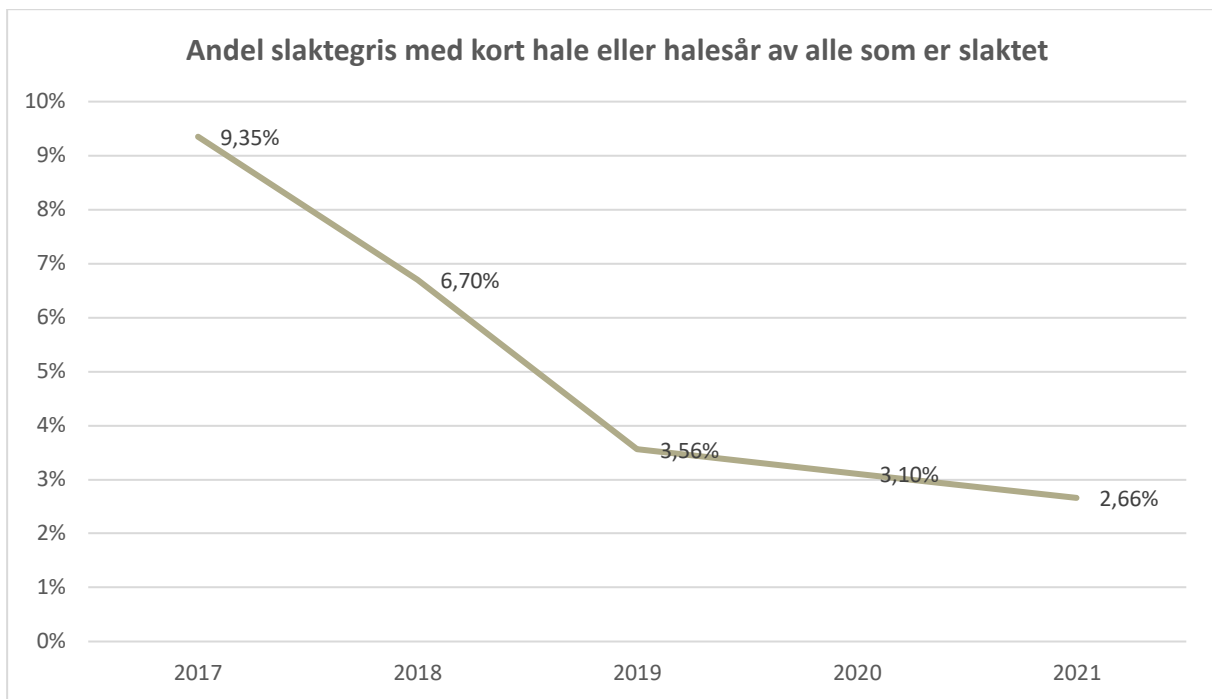
Vi bruker indikatorer på utvalgte områder, som slaktekylling og gris, til å vurdere utviklingen på nasjonalt nivå, identifisere risikobesetninger og følge opp enkeltbesetninger.

Tråputeskår for slaktekylling blir registrert på slakteriet. Skader under føttene gir mye informasjon om miljøet i besetningene fuglene kommer fra. Dårlige skår gir lavere tillatt tetthet i besetningen inntil resultatet blir godt nok til å øke tettheten igjen. Dette tiltaket har gitt god effekt, og andelen besetninger med gode resultater har holdt seg jevnt høyt siden 2014. Resultatet er litt dårligere enn året før. Det skyldes antakelig utfordringer med et fôr som har gitt mer klinete avføring, spesielt i de kalde månedene.

Figur 8. Tråputeresultater med kategori A (beste kategori) i perioden 2013-2021. Kilde: Mattilsynet.

Korte haler og halesår hos slaktegris registreres også på slakteriet som et element i utvidet sykdomsregistrering (USR). Andelen falt raskt fra 9,35 prosent i 2017 og var i 2021 2,6 prosent. Funnene gjenspeiler i stor grad forekomsten av halebiting hos slaktegrisen og er en viktig indikator for velferden i besetningen dyrene kommer fra.

Figur 9. Andel slaktegris registrert med kort hale og halesår på slakteri. Kilde: Mattilsynet/Animalia (USR)

Alvorlig vanskjøtsel av dyr

Vi registrerte 29 dyrehold med så alvorlig vanskjøtsel at dyr var døde eller måtte avlives. Det er omtrent på nivå med årene før, etter et tydelig fall fra 2018, Vi vurderer tallet som svært lavt, selv om hvert tilfelle er ett for mye. Vårt mål er å avdekke, og helst hindre, slike tragedier. Vi er avhengige av at alle som er i kontakt med dyreholdere, fanger opp signalene om at noe er galt, og melder fra til oss. Vi samarbeider med blant annet næringens organisasjoner og helsetjenesten lokalt for at både de utsatte dyrene og eierne skal få hjelpen de trenger.

Fremme god fiskevelferd

Det dør for mange oppdrettsfisk etter utsett i sjøen. Det er imidlertid store variasjoner mellom produksjonsområder, konsern, selskap og lokaliteter. Årsakene er sammensatte, men fortsatt er gjentatte behandlinger mot lakselus en viktig årsak til at fisk enten blir skadet, dør eller svekkes. Velferden hos rensefisk er for dårlig og for mange rensefisk dør eller forsvinner uten at årsak og omfang kan dokumenteres.

Oppdrettsnæringen og utstysprodusenter legger ned et betydelig arbeid i utvikling av nye metoder og ny teknologi for å både forebygge smitte med lakselus og behandle fisk som er infisert med lus. I påvente av mer skånsomme og effektive metoder har både oppdretter og dyrehelsepersonell ansvar for å sikre at syk og svekket fisk ikke utsettes for behandlinger som medfører stor belastning og lidelse.

Mattilsynet har utarbeidet en veileder for dyrehelsepersonell ved bruk av ikke-medikamentell behandling mot lakselus. Målet er at denne sammen med veiledning knyttet til utvikling og utprøving av behandlingsmetoder, skal bidra til at ansvarsforhold mellom dyrehelsepersonell, utstysprodusenter og næring blir klarere. I tillegg har Mattilsynet utarbeidet et system for tydeligere og bedre prioritering av innrapporterte hendelser og situasjoner som kan føre til dårlig fiskevelferd.

Mattilsynet vil fortsette å prioritere veiledning og vil videreutvikle vårt tilsyn i dialog med næringen og fiskehelsepersonell. Vi vil på bakgrunn av erfaringer fra tilsyn med rensefisk de siste to årene utarbeide en handlingsplan for det videre arbeidet.

3.4 Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden

Informasjon om mat og kosmetikk skal gi forbrukerne mulighet til å ta velinformerte valg om kvalitet, sammensetning og helsemessig trygghet. Det er fortsatt mangler ved merkingen av kosmetikk og mat. Bruken av ulovlige påstander om kosttilskudd er omfattende. Forekomsten av ulike ulovlige stoffer i kosmetikk eller stoffer tilsatt i mengder som kan gi helseskade er en utfordring. Det samme er villedende informasjon. Mange av disse avvikene er bevisst villedning og faller innenfor definisjonen av kriminalitet. Den kriminelle aktiviteten er i sin natur skjult, og det gjør de tradisjonelle metodene for tilsyn og veiledning lite egnet. I dette kapittelet omtaler vi resultater og utfordringer knyttet til tre temaer som representerer noen av de største utfordringene vi har med å fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden.

Ulovlig og villedende markedsføring av kosttilskudd

En stor andel av kosttilskudd og andre helsekostpreparater som selges i Norge og via norske nettbutikker, markedsføres kreativt med lovnader om positive helseeffekter. Disse lovnadene er sjelden dokumenterte og ofte også ulovlige.

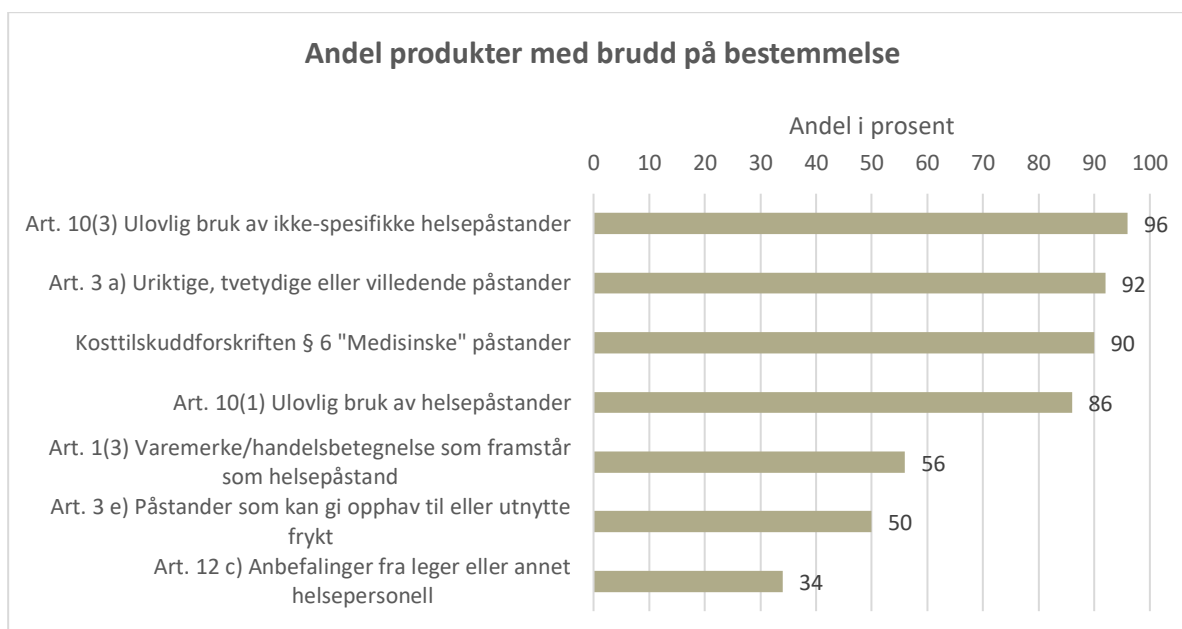
Det er viktig at forbrukerne vet hva slags produkter de kjøper. Informasjonen på pakningen, i brosjyrer, reklame eller gjennom annen markedsføring, skal være korrekt og ikke villede forbrukeren.

NASJONALT TILSYNSPROSJEKT OM KOSTHOLD

- 50 kosttilskudd fra 45 virksomheter, hele Norge
- Kosttilskuddene var markedsført med at de skulle ha virkning på
 - * Hjerne og/eller hukommelse
 - * Ben, knokler og/eller ledd
 - * Mage og/eller fordøyelse
- Både norskproduserte og importerte produkter
- Kjøpt anonymt via ulike nettbutikker våren 2020
- Kontroll av produktemballasje, markedsføring på nettsteder, i aviser/ukeblader, reklame-magasiner/TV og i sosiale medier

For å stimulere til økt etterlevelse av regelverket, gjennomførte vi et nasjonalt tilsynsprosjekt⁵ der 50 ulike kosttilskudd ble kontrollert for bruk av såkalte medisinske påstander og ulovlig bruk av helsepåstander.

Det var brudd på ett eller flere av de sju regelverksbestemmelsene som ble kontrollert på samtlige produkter – se figuren nedenfor.

Figur 10. Resultater fra tilsynsprosjektet om ulovlige påstander om kosttilskudd i perioden 2019-2020

⁵ Se rapporten [Ernærings- og helsepåstander \(mattilsynet.no\)](https://mattilsynet.no)

I prosjektet kontrollerte vi kun noen få utvalgte produkter i en liten del av kosttilskuddsmarkedet. Det er likevel ingen tvil om at omfanget av villedende og ulovlig markedsføring av kosttilskudd er stort.

Bruk av ulovlige påstander kan gi virksomhetene store konkurransefortrinn på et ulovlig grunnlag. Dette slår urimelig ut overfor aktører som ønsker å følge regelverket.

Mattilsynet ser med bekymring på denne utviklingen, og det faktum at relativt mange virksomheter ikke har tilstrekkelig kompetanse til å merke og markedsføre produktene sine i tråd med regelverket.

Næringen har ansvaret for at produktene de omsetter er helsemessig trygge og at de merkes og markedsføres i henhold til regelverket. Det er for tidlig å se noen direkte effekt av selve tilsynsprosjektet. Som oppfølging av prosjektet vil vi invitere næringen til ulike veiledningsaktiviteter om regelverket. Det skriftlige veiledningsmateriellet for bruk av ernæringspåstander og helsepåstander skal også oppdateres, og vi jobber med en veileder om kosttilskudd, der merking, markedsføring og bruk av helsepåstander også adresseres.

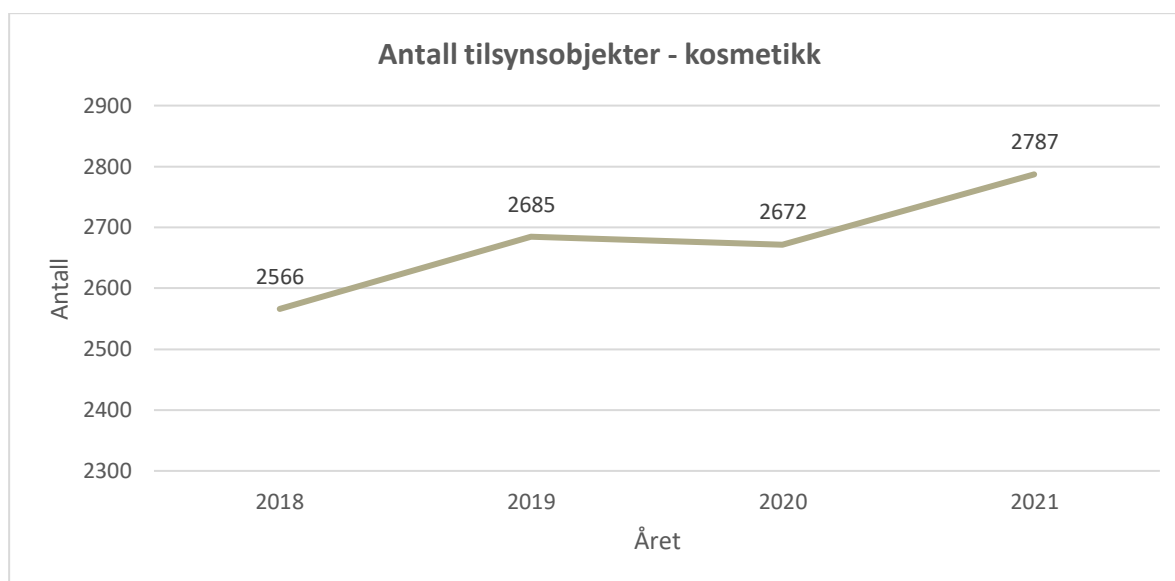
Stor etterspørsel etter kosmetikk og kroppspfleieprodukter

Markedet for kosmetikk og kroppspfleieprodukter er stort og i stadig utvikling med nye trender. Nordmenn er fortsatt helt i Europatoppen når det gjelder kjøp av kosmetikk. Anslagsvis 25 prosent av produktene skiftes ut årlig. Et økende antall virksomheter blir registrert hos Mattilsynet for import og distribusjon av kosmetiske produkter – se figuren nedenfor. I deler av næringen ser vi både manglende kunnskap om gjeldende regelverk og de som bevisst unnlater å følge regelverket.

KOSMETIKK OG KROPPSPLEIEPRODUKTER

er stoffer/blandinger som er i kontakt med kroppsoverflater, tenner og slimhinner. Flere av disse produktene (tannkrem, deodorant, sjampo, såpe m.m.) brukes daglig av både kvinner og menn livet gjennom. I Norge omfattes også tatoveringsprodukter, permanent makeup og injeksjonsprodukter i kosmetisk hensikt av kosmetikkloven.

Bekymringsmeldinger vi mottar og håndterer er i stor grad knyttet til uregistrerte virksomheter. Det er videre økende bruk av netthandel samt økende tendens til svindel. Inspektørene bruker mye tid på veiledning av nyregistrerte virksomheter og å svare på henvendelser knyttet til oppstart av bedrifter.

Figur 11. Antall tilsynsobjekter registrert i Mattilsynets tilsynssystem med aktivitet kosmetikk i perioden 2018-2021.

Vi fører tilsyn med at kosmetikk produseres og selges slik regelverket sier. Dette gjør vi for å forebygge helseskade, og sikre at norske forbrukere får produkter som holder det de lover.

I tilsynsaksjoner vi gjennomførte hos en apotekkjede og en kleskjede med kosmetikkutsalg, viste revisjonen at kjedene har kunnskap om regelverket og kvalitetssystemer for å sikre trygge produkter. Lokalt verifikasjonstilsyn i butikkene/utsalgene avdekket enkelte mangler knyttet til merking og håndtering av kundeklager.

Slike konsern- og kjedetilsyn oppleves som effektive revisjoner, med både tilsyn ved utsalgssteder og produkttilsyn, og gjør at vi kontrollerer produkter som når ut til et stort antall kunder.

Mange forbrukere er bekymret for bestemte produkter, eller melder fra om aggressiv markedsføring, og vi svarte ut et stort antall slike henvendelser.

I tillegg mottar vi bekymringsmeldinger rettet mot hudpleiesalonger. Vi blir også kontaktet av Toll om privatimport, og om forsendelser der det er mistanke om at varene skal omsettes på det norske markedet. Økt samarbeid med Toll fremover vil gjøre oss mer effektive i å stoppe ulovlige produkter på grensen.

Det er en utfordring med nettbutikker som ikke er norskregistrerte, men som likevel markedsfører seg i sosiale medier eller ved å ta direkte kontakt med forbrukere. Produktene vil i flere tilfeller sendes direkte til forbrukerne, ofte fra land utenfor EU/EØS. Dette regnes som privat import og faller utenfor regelverket som gjelder for kosmetiske produkter som gjøres tilgjengelig på det norske markedet.

Vi har bidratt til nettjenesten [Melde.no](https://melde.no) der helsepersonell og andre ansatte i helse- og omsorgstjenesten kan melde om uønskede hendelser innenfor våre ansvarsområder kosmetikk (i drift 2019) og kosttilskudd (under etablering). Vi mottok i fjor totalt 116 bivirkningsmeldinger for kosmetikk, hhv. 77 fra helsepersonell (melde.no) og 39 fra privatpersoner (altinn.no). Tidligere undersøkelser har vist at mange opplever bivirkninger ved bruk av kosmetikk og kroppspfleieprodukter. Selv om det ikke er noen nyere undersøkelser på dette, er det sannsynligvis fortsatt stor grad av underrapportering på dette området.

På nettstedet farligeprodukter.no samarbeider vi med ni norske produkttilsynsmyndigheter om en felles løsning hvor forbrukere og andre aktører enkelt kan søke opp og melde fra om skadelige produkter. Her informerer vi også om produkter som rapporteres til EUs system for varsling om farlige produkter (RAPEX), der vi mottok 48 meldinger i 2021.

Bekjempelse av kriminalitet ved omsetning av mat og dyr

Det finnes mange ulike former for kriminalitet, og disse forekommer på stadig flere av våre forvaltningsområder. Produksjon av mat og fôr har stadig mer komplekse omsetningsledd og mer handel foregår via nett. Det er krevende for seriøse virksomheter å avdekke kriminalitet knyttet til deres egen produksjon, leveranser og leverandører. Vi har derfor behov for mer kunnskap, nye arbeidsmetoder, tett samarbeid med den lovlige næringen og godt samarbeid og kunnskapsdeling mellom offentlige etater, herunder politi, toll og A-krim enhetene.

KRIMINALITET

Kriminalitet er i denne sammenhengen bevisst villedning og bedrageri begått for å oppnå økonomisk gevinst. Mattilsynet er forpliktet til å gjennomføre risikobaserte kontroller av slik aktivitet jf. Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/625 (kontroll-forordningen) art 9(2)(b). Bekjempelse av kriminalitet i matproduksjonskjeden er også et prioritert område innen Farm to Fork-strategien i EU.

Vi har samlet kompetansen på bekjempelse av kriminalitet i en seksjon. Dette vil gi oss styrket strategisk fokus og taktisk innsikt, og vi ser allerede bedret kommunikasjon med næringen. Vi ønsker å bygge videre på dette for å få enda bedre koordinering av aktivitetene, gode avtaler med andre etater om utveksling av kunnskap og data, og bedre kompetanse til å gjennomføre gode kontroller som er rettet mot kriminell aktivitet.

Svindel i forbindelse med netthandel er utbredt. I forbindelse med kosttilskuddsprosjektet omtalt i dette kapittelet, gjennomførte vi forsøk på semi-anonym handel («mystery shopping») på nett. Vi fikk gode erfaringer som vi kan bygge videre på i strukturering av kontrollen med netthandel generelt.

Vi fortsetter å samarbeide med internasjonale partnere gjennom Europol, Interpols årlige aksjon mot matsvindel (OPSON) og EU-koordinerte aksjoner.

Vi deltok i OPSON 2020/2021 med en aksjon på kontroll av importerte hunder. Det ble avdekket mistanke om bevisste brudd på regelverket i alle kontrollene som ble foretatt. I aksjonen ble det blant annet avdekket manglende rabiesvaksine, feil alder i hundepasset og dokumentforfalskning. Flere av sakene er politianmeldt.

Ulovlig import av hunder representerer en alvorlig trussel mot vår gode dyrehelse, og er i tillegg en fare for folkehelsen ved mulig innførsel av alvorlige zoonotiske sykdommer (sykdommer som overføres fra dyr til mennesker). I tillegg er omsetningen av ulovlige hunder sannsynligvis et stort økonomisk svart marked i hele Europa. Funnene tyder på at vi må fortsette å prioritere tilsvarende aksjoner fremover.

Vi har deltatt i to EU-koordinerte aksjoner. En som gjelder kontroll av importert honning, hvor vi så langt ikke har avdekket mistanke om forfalsket vare forsøkt importert til Norge. Den andre aksjonen var rettet mot såkalte bambusprodukter brukt som matkontaktmaterialer. Dette er produkter som gjerne er markedsført som miljømessig gunstige alternativer til plast, men som inneholder melamin og derfor er et plastprodukt som kan representere en helsefare. Vi har fulgt opp virksomheter hvor vi enten selv har funnet disse produktene, eller hvor vi har fått RASFF-melding fra EU-land. Resultatene er ikke oppsummert ennå, men vi håper at denne felles aksjonen i år vil redusere funn av slike ulovlige produkter på markedet fremover.

3.5 Ivareta miljøvennlig produksjon

Samfunnet skal omstilles slik at vekst og utvikling skjer innenfor naturens tålegrenser. Både FNs bærekraftsmål, EUs Green Deal og nasjonale strategier setter ambisiøse mål for hvordan vi skal oppnå et mer bærekraftig samfunn både lokalt og globalt. Det grønne skiftet krever store omstillinger på alle samfunnsområder, også innen matproduksjon. Bærekraftig matproduksjon er et viktig mål i arbeidet med å utvikle regelverk på et bredt spekter av områder vi jobber med. Innovasjon og utvikling er én av nøklene i det grønne skiftet. Det utfordrer ikke bare eksisterende regelverk, men krever at vi kontinuerlig følger med på hvordan den raske utviklingen endrer risikobildet for trygg mat, plantehelse og helse og velferd for fisk og dyr. I dette kapitlet har vi trukket frem noe av Mattilsynets arbeid med bærekraft og miljøvennlig produksjon.

BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Bærekraftig utvikling er en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov. Dette omfatter miljø, økonomi og sosiale forhold.

Farm to fork for bedre miljø og klima

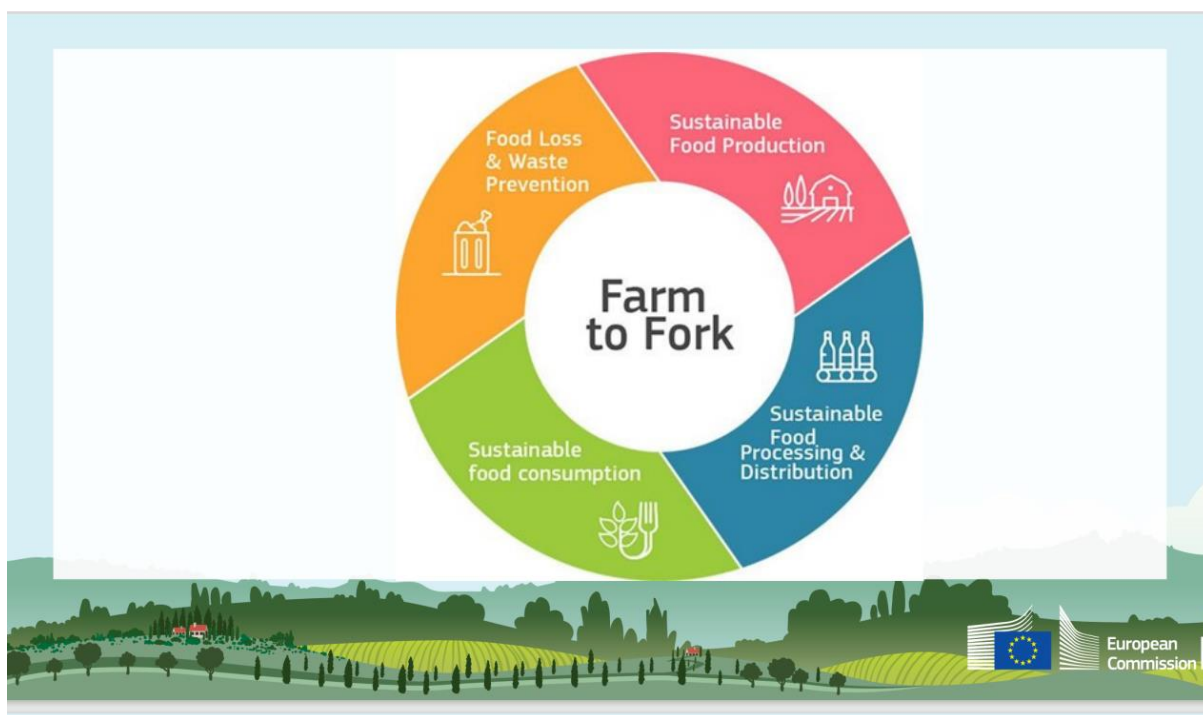
Farm to Fork-strategien er blant flere sentrale strategier i EUs grønne skifte. Målet er å få fortløp i arbeidet med å etablere et bærekraftig, rettferdig, sunt og miljøvennlig matsystem. Dette vil gi konkurransefortrinn og nye muligheter for aktørene i matkjeden. Nye teknologier og vitenskapelige fremskritt, kombinert med økende offentlig bevissthet og etterspørsel etter bærekraftig mat, blir vektlagt. Forbrukere skal få bedre informasjon om produktene og måten de er fremstilt på.

FARM TO FORK, ET BÆREKRAFTIG MATSYSTEM

- som sikrer at alle har tilgang til tilstrekkelig, trygg, næringsrik og bærekraftig mat
- som bidrar til å dempe klimaendringer
- som har en nøytral eller positiv miljøpåvirkning
- som reverserer tapet av biologisk mangfold
- som fører til rimelig pris på mat og samtidig gir mer rettferdig økonomisk avkastning og fremmer konkurransevnen til EUs matsektor

Strategien omfatter både regulatoriske og ikke-regulatoriske tiltak og initiativer, med den felles landbruks- og fiskeripolitikken som nøkkelverktøy for å støtte en rettferdig overgang. Forslag til et generelt rammeverk for bærekraftige matsystemer skal være utarbeidet i løpet av 2023.

EUs møttestruktur for de ulike fagområdene omfatter også regelverksutvikling knyttet til Farm to Fork sine 27 aksjonspunkter. Vi deltar i Matdepartementenes strategigruppe for Farm to Fork, som koordinerer en helhetlig og samordnet norsk oppfølging av strategien. Mattilsynet har også hatt dialog med næringene for å ivareta norske interesser.

Figur 12. Bærekraftig matproduksjon – EU satser ambisiøst. Kilde: Presentasjon fra Norges delegasjon til den europeiske union

På området dyrevelferd har EU tatt i bruk en ny arbeidsmetode, der EUs Animal Welfare Platform er et viktig instrument. Plattformen er et fysisk møteforum der deltakerne representerer bl.a. EU/EØS-landene, næringene, dyrevernorganisasjonene, forbrukerne og akademien. Undergrupper skal gi innspill til plattformen innen seks ulike tema. Samtidig foretar EFSA en risikobasert gjennomgang av gjeldende regelverk. Utkastene til nytt regelverk er ventet høsten 2023.

Regelverket for fôr og innsatsvarer skal legge bedre til rette for mer sirkulær bioøkonomi, samtidig som mattryggheten skal ivaretas.

Som en del av Farm to Fork-strategien er det satt i gang flere initiativer for å redusere matsvinn. Mye mat blir kastet bare på grunn av utløpt holdbarhetstid. Ett av tiltakene som nå gjennomføres er gjennomgang av reglene for holdbarhetsmerking.

I den nasjonale strategien for økologisk jordbruk 2018-2030 vises det til at økologisk jordbruk inngår som en naturlig del av et mangfoldig og bærekraftig norsk jordbruk. I økologisk produksjon stilles ekstra krav til miljø og dyrevelferd i produksjonen. Økologiske driftsformer uten bruk av kjemisk-syntetiske plantevernmidler og mineralgjødsel, kombinert med vekstskifte, har positiv effekt for biologisk mangfold, jordkvalitet og jordstruktur. Nytt økologiregelverk er gjeldende i EU fra 1. januar 2022, og vi har klargjort regelverkspakken for implementering i Norge.

Bærekraftig bruk av plantevernmidler

EFTA Surveillance Authority (ESA) gjennomførte en revisjon av Norges oppfølging av regelverkene for godkjenning av plantevernmidler, plantevernmiddelrester i mat og bærekraftig bruk av plantevernmidler. Konklusjonen var at Norge på de fleste områdene oppfyller regelverket. Vi ble anbefalt å forbedre hvordan vi kontrollerer at virksomhetene har fulgt opp avvik. Det gjelder blant annet oppfølging av funn av utgåtte plantevernmidler på lager hos forhandlere og yrkesbrukere. Videre anbefalte ESA økt fokus på oppfølging av Mattilsynets regioner og oppfølging av Statsforvalter og kommune som vi har delegert oppgaver til, for å sikre lik forvaltning av regelverket. Vi skal det kommende året iverksette tiltak for å utvikle de områdene som må forbedres, og som også vil medvirke til bedre etterlevelse av kontrollforordningen.

Arbeid med ny handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler for perioden 2021-2025 var sentralt. Handlingsplanen gir en oversikt over status på området, og fastsetter mål og tiltak for å redusere avhengigheten av plantevernmidler, og risikoen for negative virkninger av bruken av plantevernmidler på helse og miljø.

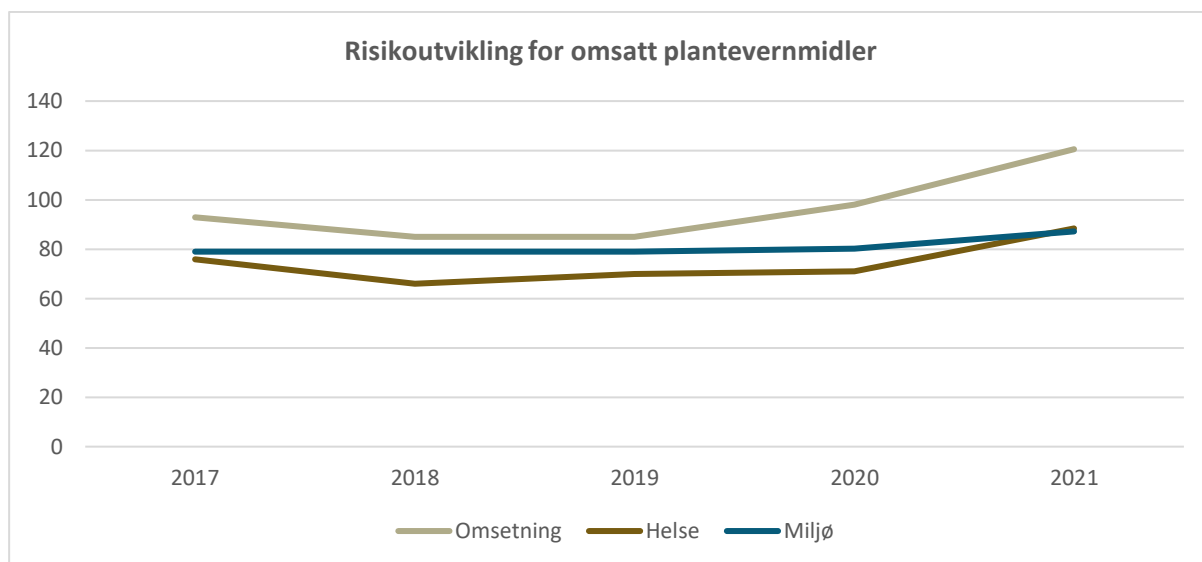
Også i den nye planperioden er det søkelys på tiltak som skal støtte opp om gjennomføringen av direktivet og av forskrift om plantevernmidler.

Norge er rapporterende land for revurdering av plantevernmidlet penkonazol, på vegne av alle EU-land. Mattilsynet har fullført vurderingen, og sendte vurderingsrapporten til EFSA og EU-kommisjonen i november. Vi har gjort en grundig analyse av om penkonazol kan anses som hormonforstyrrende, og om stoffet oppfyller godkjenningsskriteriene i EU-forordning 1107/2009. EFSA skal sende rapporten på høring blant alle EU-medlemslandene før de kommer med sin konklusjon og det eventuelt skal stemmes over en fornyet godkjenning.

Omsetningsstatistikken for plantevernmidler viser at mengde omsatte plantevernmidler, angitt i aktivt stoff, har hatt en oppgang fra 2020 til 2021 jf. vedlegg 1, tabell 14. Oppgangen er fordelt på ugras- og soppmidlene. Omsetningen av glyfosatpreparater gikk opp ca. 35 prosent fra 2020 og forklarer mye av den generelle økningen i omsetning. Miljøriskoen og helsefaktoren har økt med henholdsvis åtte prosent og 17 prosent. Det er flere faktorer som bidrar til økningene. Den enkeltfaktoren som betyr mest, er den relativt store økningen i omsetning (tonn virksomt stoff) fra 2020 til 2021. Vi har ingen sikker forklaring på denne økningen. Tallene angir ikke nødvendigvis faktisk bruk, men import av plantevernmidler. Mulige forklaringer på økningen kan være hamstring hos importørene på grunn av forventet prisstigning for glyfosat, i kombinasjon med økt behov for soppmidler på grunn av den varme sommeren i 2021. Det er også en økning i omsetning av preparater brukt mot sopp sykdommer i frukt-, bær- og grønnssakskulturer.

AKTIVT STOFF

AKTIVT STOFF er et virkestoff med generell eller spesifikk virkning mot skadelige organismer, eller med virkning på planter, plantedeler eller planteprodukter.

Figur 13. Risikoutvikling med utgangspunkt i omsetningstall for egne risikoindikatorer for helse og miljø. Gjennomsnittet av 1996 og 1997 er satt som et utgangspunkt med 100 prosent. Kilde: Mattilsynet.

Sirkulærøkonomi – gjenbruk er regelen og ikke unntaket

Den sirkulære økonomien skal legge til rette for en mer effektiv bruk av tilgjengelige ressurser og trygge sirkulære kretsløp. Mange aktører ser muligheter innenfor sirkulær økonomi, men dagens regelverk om mat- og fôrtrygghet som er utviklet under andre forhold, er ikke tilstrekkelig fleksibelt og kan derfor begrense bærekraftig utnyttelse av trygge ressurser. Bedre utnyttelse av ressursene involverer i stor grad fôr, gjødselvarer og animalske biprodukter. Et viktig bidrag er å oppfordre til økt forskning om nye bruksområder for å dokumentere at ressursene er trygge og ikke har skadevirkninger på folkehelse, dyrehelse, plantehelse eller miljø. Slik dokumentasjon vil også være helt nødvendig dersom vi skal få gjennomslag for endringer i EU-regelverk.

Økt bruk av resirkulert plast i emballasje er et viktig mål i EUs «Circular Economy Action Plan». Det har ført til mer oppmerksomhet mot bruken av resirkulert plast i matemballasje, og behov for å få på plass godkjente resirkulerte prosesser. Dagens EU-regelverk på resirkulert plast i kontakt med mat er under oppdatering for å møte dette behovet.

Det er stor interesse for å gjenbruke ressurser lokalt. Urbant landbruk er en pådriver i denne sammenhengen. Også i små lokale kretsløp skal man sikre at maten er trygg og at man ikke sprer smitte til dyr og planter, derfor setter regelverket en del begrensninger på hva som er tillatt. På mattilsynet.no har vi lagt ut veiledning som skal gjøre det lettere å gjøre rett for de som ønsker å dyrke matvekster basert på lokale ressurser som hestegjødsel og kjøkken- og matavfall.

URBANT LANDBRUK

Private og offentlige aktiviteter knyttet til produksjon av mat, utvikling av grøntstruktur og sirkulær ressursbruk i byer og tettsteder. Alt fra balkongkasser og tak, til villahager, andelshager, parseller, hønehold og bynære landbruksarealer er inkludert. Aktivitetene kombinerer ofte flere formål som undervisning, hobby, næringsutvikling og entreprenørskap, sosiale møteplasser, folkehelse, integrering, matkultur, naturmangfold, samt vern av matjord og grøntområder.

Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) har mengden avfall og biprodukter som leveres til komposterings- og biogassanlegg økt de siste åra. Ifølge anleggenes rapportering til Miljødirektoratet er de største fraksjonene som behandles avløpsslam, matavfall og hage- og parkavfall. I tillegg til biogass, produserer biogassanleggene en næringsrik biorest. I 2020 ble 58 prosent av produsert biorest brukt på jordbruksarealer, for kompost var andelen 18 prosent. I tillegg brukes biorest og kompost på grøntarealer og i produksjon av jord for å tilføre organisk materiale og næringsstoffer, også denne typen bruk kan erstatte andre ikke-fornybare råvarer.

Vi gjennomførte tilsyn hos biogass- og komposteringsanlegg som behandler animaliebiprodukter enten alene eller i blanding med andre råstoff. Vi fant utfordringer knyttet til sporing, mikrobiologiske krav og fremmedlegemer. Flere anlegg må forbedre rutinene de har rundt sporing av animaliebiprodukter inn og ut av anlegget. Kravene til sporing bidrar til trygg bruk og avhending. Vi finner fortsatt en del feil i rutiner for å kontrollere at produkter har gjennomgått hygienisering og mangelfull dokumentasjon av at innhold av biter av plast, glass og metall er innenfor hva som er tillatt. Feilene er ofte knyttet til mangelfulle rutiner for prøvetaking. Sammenlignet med tilsyn som ble gjort i 2018 finner vi færre feil knyttet til aktsomhetsplikten for organiske miljøgifter, noe som tyder på at flere har fått gode rutiner for å sikre at de ikke tar imot råvarer som kan bidra til høyt innhold av miljøgifter i ferdig kompost og biorest.

ANIMALIEBIPRODUKTER

Materiale av animalsk opprinnelse, inkludert husdyrgjødsel, som ikke er beregnet til mat.

Lakselus er en stor utfordring

Lakselus er fortsatt en av de største utfordringene for oppdrettsnæringen og for vill laksefisk, og det brukes store ressurser til å forebygge og begrense smitte. Næringen har et ansvar for å forebygge og begrense lakselus og utvikle bedre og mer skånsomme behandlingsmetoder for å redusere utbrudd av sykdom og forbedre helsetilstanden hos oppdrettsfisken. De fleste oppdrettere klarer å holde lusegrensen, selv om noen fortsatt har et forbedringspotensial. Likevel er smittepresset på vill laksefisk for stort, og dette kan true bestandene i enkelte områder.

Mattilsynet følger opp anlegg som overskrider lusegrensen og vi har utviklet et system der det skal varsles vedtak ved alle overskridelser. Dette skal sikre en mer enhetlig og effektiv forvaltning av lusegrensen.

Næringen har tatt i bruk automatiske metoder for lusetelling, og flere metoder er under utvikling. For å få en best mulig effekt av disse gjenstår det arbeid med standardisering. På sikt kan automatisk lusetelling gi et mer nøyaktig bilde av utslipp av lus fra oppdrettsanleggene, og bidra til at både næring og tilsyn kan iverksette tidligere og mer effektive tiltak. Vi har utviklet en veileder for automatisk lusetelling og vil revidere luseforskriften for å legge til rette for økt bruk av automatisk lusetelling etter hvert i alle anlegg.

Vi har revidert overvåkingsprogrammet for lakselus på vill laksefisk for å kunne oppfylle krav i vannforskriften om å klassifisere alle vannforekomster på bakgrunn av påvirkning fra oppdrett på vill laks. Vi har oversikt over tilstanden på en rekke vannforekomster og dette skal legges til grunn for vannforvaltningsplaner i de ulike områdene.

Mattilsynet alene har ikke tilstrekkelige virkemidler til å iverksette tiltak som er egnet til å endre tilstand i vannforekomster som krever oppfølging i henhold til vannforskriften. Det er derfor nødvendig at resultatet av tilstandsvurderingen også legges til grunn for både kommunenes, næringens og det politiske arbeidet når oppdrettsnæringen i Norge skal utvikles videre i tråd med blant annet FN sine bærekraftsmål.

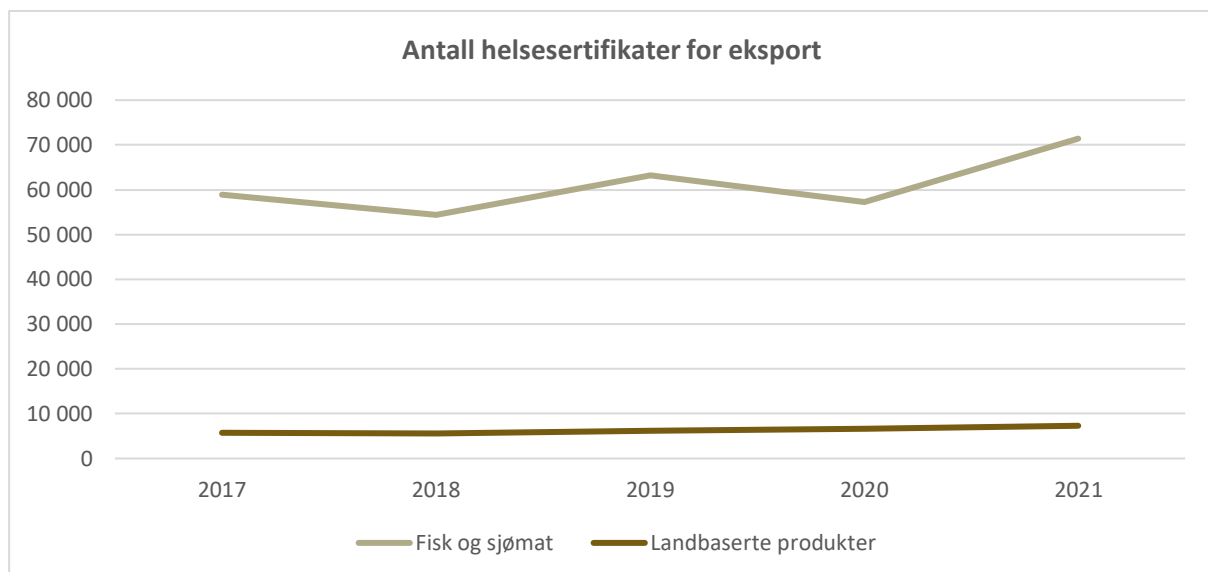
3.6 Ivareta hensynet til aktørene langs hele matproduksjonskjeden, herunder markedsadgang i utlandet

I dette kapitlet gir vi en beskrivelse av arbeidet med markedsadgang. Arbeid som gjennomføres for å ivareta hensynet til aktørene langs hele matproduksjonskjeden er omtalt under kapittel 3.7 *Arbeidsprosesser*. Der omtales blant annet arbeidet med kvalitetssikring av tilsynsrapporter, tilsynskvittering, fotoløsning og klagesaksbehandling som alle har som formål å ivareta aktørenes behov og krav.

Aktivitet for å sikre at markedsadgang fortsetter å øke

Norge eksporterte 3,09 millioner tonn sjømat for 120,8 milliarder kroner (Sjømatrådet: [Nøkkeltall \(seafood.no\)](https://seafood.no)). Dette gjør Norge til verdens nest største eksportør av sjømat. Sjømaten eksporteres til over 140 land, der EU er det største markedet. Eksporten av andre animalske varer er liten, men norske avlsprodukter fra storfe og svin er etterspurt i utlandet. Mattilsynet spiller en viktig rolle for norske varers tilgang til markeder utenfor EØS-området. Arbeidet er uforutsigbart, har stor politisk interesse og har direkte innvirkning på verdiskapningen.

Utstedelse av helsesertifikater er en av de mest synlige resultatene av Mattilsynets arbeid. Bak enhver sertifikatmal som eksportører kan benytte, ligger det omfattende innsats. Antallet utstedte helsesertifikater totalt økte med 14 852 sammenlignet med 2020, til totalt 78 710. For sjømat ble det utstedt 71 402 helsesertifikater, og her økte antallet sammenlignet med 2020 bl.a. fordi Sør-Korea innførte krav om helsesertifikater for sjømat fra Norge.

Figur 14. Utvikling i antall helsesertifikater for eksport av fisk og sjømat, og landbaserte produkter. Kilde: Mattilsynet

Aktiviteten med eksport og import er påvirket av Storbritannias utmelding av EU (Brexit). Det har ført til helt nye handelsmønstre og et stort behov for oppdatert informasjon og veiledning både eksternt og internt.

Vi har prioritert arbeidet med å opprettholde eksport av sjømat til Kina. Vi har også forberedt innføring av helsesertifikater ved eksport av alle animalske produkter til Storbritannia.

Endringer i importreglene til Kina

Kinesiske myndigheter varslet innføring av nye importregler fra 2022, og på norsk side har næring og myndigheter jobbet sammen for å forberede innføringen. Reglene omfatter all mat og drikke som eksporteres til Kina fra alle land og innebærer blant annet nye krav til registrering, merking og pakking. Ved årsskiftet 20/21 så det ut til at de strenge tiltakene ville føre til stopp i sjømateksporten fra Norge til Kina. Det ble gjennomført forhandlinger med kinesiske myndigheter som resulterte i tiltak norsk sjømat hadde mulighet til å oppfylle, og eksporten kunne fortsette.

Fremover må alle som produserer mat til Kina registreres i et nytt digitalt system, Single Window. Systemet er ennå ukjent for oss og næringene, og vi fortsetter sammen med departementene å jobbe med å forstå de nye reglene, og hva de innebærer for norske aktører.

Kinesiske myndigheter er opptatt av tiltak for å unngå spredning av korona-viruset. Vi gjennomførte digitale inspeksjoner på flere norske sjømatvirksomheter, der kinesiske myndigheter ønsket informasjon om virksomhetenes smitteforebyggende rutiner med hensyn til Covid-19.

Storbritannia etter Brexit

Utfallet av Brexit kom rett før årsskiftet i 2019. Avtalen mellom Storbritannia og EU utløste en trinnvis innføring av helsesertifikater og grensekontrollplikt fra Storbritannia sin side. For levende dyr og avlsprodukter ble helsesertifikatkravet innført fra januar 2021. For andre animalske produkter skulle krav om helsesertifikat vært innført i løpet av året, men kravet er utsatt til 2022. Vi har jobbet med forberedelser av om lag 30 sertifikatmaler som skal brukes av norske eksportører for ulike produkter, og denne jobben videreføres. Vi må trolig utstede minst 15 000 helsesertifikater årlig for sjømat til Storbritannia, og krav om helsesertifikater er en administrativ byrde på sjømatnæringen. Vi har sammen med Nærings- og fiskeridepartementet hatt jevnlig møter med sjømatnæringens organisasjoner, om utfordringene som innføring av helsesertifikatkrav gir. Krav om helsesertifikat for norsk sjømat gir også utfordringer for næringen knyttet til logistikk og transport. Alle utfordringene er foreløpig ikke løst.

Utvikling og effektivisering av eksportsertifiseringssystemet

I løpet av 2021 har vi effektivisert søknadsprosessen for helsesertifikater ved å fjerne forhåndsmelding ved eksport av laks til Kina og New Zealand. Vurderingen av sykdomsstatus for visse laksefisksykdommer ved eksport til Kina og New Zealand er automatisert, slik at eksportørene raskere får utstedt helsesertifikat til disse landene.

Mattilsynet har definert automatisering av sertifikatprosessen og elektronisk utveksling av helsesertifikater som ett av sine langsiktige strategiske satsningsområder. Vi har i 2021 påbegynt arbeidet med å utvikle et nytt saksbehandlingssystem med automatisert løp for vurdering av helsesertifikatene. Det er etablert et dedikert produktteam som skal arbeide med dette. I 2022 skal vi fullføre arbeidet med å ta minst ett sertifikat gjennom et automatisert løp i den nye løsningen. I tillegg vil vi begynne forhandlinger med minst ett importland om elektronisk utveksling av helsesertifikater for sjømat.

Endringer i grensekontroll- og meldepliktig import

Norge har ved årsskiftet 13 grensekontrollstasjoner. Det er tre offentlige og ti som er lagt til private virksomheter.

Det har vært en økning på over 20 prosent av antall kontrollerte forsendelser jf. vedlegg 3, tabell 6, mye av dette som følge av Brexit. Grensekontrollplikten fra Storbritannia, og dermed endret importmønster for næringen, har ført til et stort opplærings- og informasjonsbehov. Det er avholdt møter med importører og transportører, og det er sendt ut brev til alle som er registrert i våre systemer og lagt ut informasjon på Mattilsynets nettsider.

I løpet av året er Grensekontrollstasjon Hammerfest Havn lagt ned etter eiers ønske, og Grensekontrollstasjon Sortland Havn har fått et nytt kontrollsenter, Holmen. Videre arbeides det med å etablere en helt ny grensekontrollstasjon i Karmsund. Den vil bli godkjent for et bredt varespekter og antakelig være førstevalg for kontroll av varer som kommer fra Storbritannia.

Ved andrelinjekontroll i desember ble det avdekket vesentlige avvik ved Grensekontrollstasjon Kristiansund Havn. Denne ble derfor midlertidig suspendert.

Det har vært endringer i EU-systemet for registrering av meldepliktig import, TRACES. Det er lagt ned betydelig arbeid med å få inn godkjente virksomheter (Establishment Lists) i det oppdaterte systemet. På slutten av året har også modul for samhandel, modul for biprodukter og modul for eksport kommet over i TRACES, med de utfordringer man alltid får når noe er nytt. Implementeringen ser imidlertid ut å ha blitt løst uten nevneverdige utfordringer for handelen.

Nytt økologiregelverk med endrete grensekrollkrav, samt varslet ESA-revisjon av kontroll med grensekrollpliktig ikke-animalsk risikoprodukter, krever koordinert innsats fra oss fremover.

3.7 Arbeidsprosesser

Nedenfor omtaler vi våre kjerneprosesser som sier noe om hvordan vi jobber for å utvikle målrettede produkter og tjenester som skal bidra til bedre regelverksetterlevelse, god forvaltningskvalitet og rettsikkerhet på våre ansvarsområder. Våre arbeidsprosesser er under utvikling og vi er i ferd med å etablere en ny leveransmodell med produktteam med tverrfaglig kompetanse for å effektivisere utvikling og digitalisering. Videreutvikling av arbeidsprosessene skal også følges opp med kompetansetiltak hos egne medarbeidere for å sikre god kvalitet på arbeidet.

Innhente kunnskap og analysere tilstand

Data og innsikt skal være utgangspunktet i alt vi gjør. Vi skal være data- og modelldrevet i prioriteringen av ressursene våre. Vi skal kjenne interessentene våre slik at vi treffer proaktive og virkningsfulle tiltak. Vi skal legge vekt på å dele kunnskap med brukere og samarbeidspartnere. For å kunne være en aktiv deltaker skal vi utvikle vår evne til å dele egne data og ta imot strukturerte data fra andre. Vi øker derfor innsatsen med å katalogisere begreper og datasett og systematiserer og standardiserer egne data.

Første trinn er å bygge opp selve grunnmuren for å kunne utnytte både egne og andres data. Vi vil konsentrere oss om å forsterke ressursene som er nødvendig for å trygt kunne motta, lagre, dele og utnytte data. Andre trinn er å bygge mer avanserte analysefunksjonaliteter som hendelsesorienterte datastrømmer og kunstig intelligens i løsninger for databaserte risikomodeller og visualisering av trender og mønster som beslutningsgrunnlag for offentlig kontroll. Vi skal bruke avansert analyse for å bedre inspektørens arbeidshverdag. Ambisjonen vår er å kjøre minst én pilot i 2022.

Tredje trinn er å lansere en innsiktsportal for medarbeiderne i Mattilsynet i løpet av første halvår 2022. Dette vil være et sted hvor medarbeiderne kan hente ut tall og innsikt basert på våre egne data. I første omgang vil dette gi medarbeiderne en bedre og mer helhetlig styringsinformasjon som de trenger for å planlegge og utføre jobben sin. Prosessene for dette vil i stor grad automatiseres. Innsiktsportalen vil være et etterlenget lederverktøy og en grunnleggende forutsetning for tillitsbasert ledelse: godt informerte ansatte tar bedre valg.

Informasjonsforvaltning under utvikling

Vi rapporterer årlig data om offentlig kontroll til EFTA⁶ Surveillance Authority (ESA) etter en standardisert rapporteringsmal. Vi har lagt vekt på å gjøre vesentlige begreper og datasett forståelig for de som er brukere av dataene våre gjennom blant annet begrepsdefinisjonsarbeid. Begrepene er lagt inn i en begrepskatalog og gjør det mulig å utnytte disse dataene i analyser.

Vi er involvert i offentlig-privat samarbeid (OPS) knyttet til både landbruk og sjømat, og opplever dette som relevante arenaer for å bedre dialogen og økt forståelse mellom de ulike brukergruppene.

Vi deltar i det tverretatlige samarbeidet «Tilsynsmyndighetenes samordningsgruppe» (TSG). Denne gruppen har, i samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet, gjennomført prosjektet «Deling av tilsynsdata». Her ble tjenesten «Tilda» lansert, og innenfor visse rammer gir denne tjenesten tilsynsmyndighetene mulighet for å dele data og samhandle på tvers ved å bygge på etablerte løsninger. Vi er i gang med å undersøke Mattilsynets mulighet for å koble oss på denne løsningen som forvaltes av Brønnøysundregistrene.

⁶ EFTA er forkortelsen for European Free Trade Association

Vi innhenter risikovurderinger

Vi legger risikovurderinger til grunn for risikohåndtering og hvordan vi retter innsatsen i de ulike fagområdene. Vi gir kunnskapsbaserte råd til eierdepartementene innenfor hele forvaltningsområdet vårt. Vi innhenter uavhengig og forskningsbasert kunnskapsstøtte og risikovurderinger fra Havforskningsinstituttet (HI), Veterinærinstituttet (VI), Folkehelseinstituttet (FHI), Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) og Norges miljø- og biovitenskaplige universitet (NMBU) med flere. Ved tverrfaglige og komplekse problemstillinger bruker vi Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM).

Samarbeidet med kunnskapsinstitusjoner og laboratorier er formalisert gjennom avtaler og kontrakter. Vi utpeker laboratorier til å delta i europeiske laboratorienettverk i henhold til forpliktelser i Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/625 (kontrollforordningen). Da Norge ikke lenger har relevant kompetanse på samtlige fagområder, kjøper vi enkelte tjenester fra laboratorier utenfor Norge.

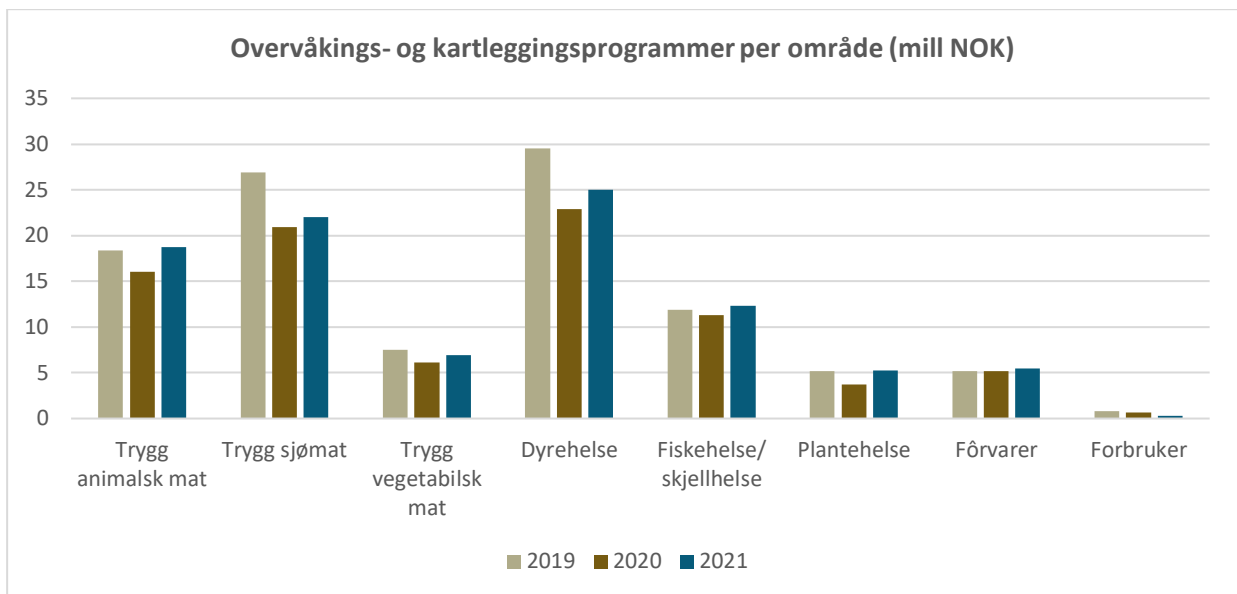
I løpet av året ble det ferdigstilt og publisert 10 risikovurderinger fra VKM på fagområdene våre. Noen av disse risikovurderingene er omtalt under de respektive fagområdene. Nedenfor følger en oversikt over temaene for risikovurderingene som ble publisert i år.

- Skrantesyke – oppdatert kunnskap om sykdom og spredningsrisiko, rapport 2021:01
- Risikovurdering av metylsulfonylmetan (MSM) i kosttilskudd, rapport 2021:06
- Skrantesyke og risiko for overføring til mennesker, rapport 2021:08
- Risikokategorisering av planteskadegjørere, rapport 2021:09
- Rangering av smittestoffer i næringsmidler, rapport 2021:10
- Berikning av mat - oppdatering av modell, rapport 2021:12
- Cyanobakterier og cyanotoksiner i norske drikkevannskilder, rapport 2021:13
- Risk assessment of the biocontrol product Nemaslug 2.0 with the active organisms *Phasmarhabditis californica* (strain P19D) and *Moraxella osloensis*, rapport 2021:16
- Risikovurdering av metylsulfonylmetan (MSM) i kosttilskudd, rapport 2021:06
- Eikosapentaensyre og dokosaheksaensyre i kosttilskudd, rapport 2021:17
- Assessment of treatment methods and validation criteria for composting and biogas facilities in relation to plant health risks and the risk of spreading alien organisms, rapport 2021:19

Vi kartlegger og overvåker og analyserer tilstand

Vi kartlegger og overvåker status og utvikling for sjukdom, smittestoffer, skadegjørere, fremmedstoffer og tilsetningsstoffer som kan finnes langs matkjeden. Mange av overvåkingsprogrammene våre ivaretar krav fra EU om dokumentasjon av status, og vi prioriterer og tilpasser programmene slik at de fanger opp det aktuelle risikobildet av tilstanden i Norge.

Vi kjøpte analysetjenester til overvåkings- og kartleggingsprogrammene (OK-programmene) våre for om lag 96 millioner kroner fra kunnskapsinstitusjoner og eksterne laboratorier. Se hvilke programmer som ble gjennomført i vedlegg 3, tabell 5. Figuren nedenfor viser kostnadene fordelt på fagområder for perioden 2019-2021.

Figur 15. Kostnader til kjøp av analysetjenester 2019-2021 ved utgangen av året. Kilde: Mattilsynet.

Kostnadene til kjøp av analysetjenester er en indikator, men gir ikke en fullstendig oversikt over de ressursene vi har brukt på overvåking og kartlegging. Kunnskapen vi får gjennom analyser av prøvene gir grunnlag for tiltak som bidrar til å nå effektmålene våre.

Utvikle regelverk og internasjonalt arbeid

Det viktigste virkemiddelet vi har i arbeidet med å oppfylle samfunnsoppdraget er regelverket vi forvalter. Regelverket styrer alle aktørene langs hele næringskjeden fra jord og fjord til bord. EØS-avtalens forpliktelser gjør at regelverket i Norge er sterkt styrt av regelverk som kommer fra EU. I EU foregår det en løpende utvikling og modernisering av regelverk innen nesten alle våre forvaltningsområder. Den reelle forberedelsen og diskusjonen av innholdet i regelverket skjer i EU, og vi deltar og påvirker i regelverksutviklingens tidlige faser der det er viktigst for norske næringsinteresser og norske myndigheter.

Vi utvikler også nasjonalt regelverk på områder som ikke er omfattet av EØS-avtalen, og vi lager utfyllende regelverk der EØS-regelverket åpner for det og vi finner det hensiktsmessig. Vi innhenter synspunkter fra berørte parter og avveier ulike hensyn og interesser i arbeidet med regelverk.

EØS-avtalen gir norske varer enkel tilgang til det Europeiske markedet. EØS-avtalen og vår forpliktelse til å følge EUs regelverk på matområdet gir et solid fundament også ved eksport av norske varer til land utenfor EØS.

Gjennom internasjonalt arbeid skal Norge påvirke internasjonale prosesser for å ivareta norske interesser. Derfor må vi følge med i og gi innspill til disse foraene som legger føringer for og fastsetter internasjonalt regelverk, standarder og normer. EUs regelverksarbeid påvirkes også gjennom arbeidet i de internasjonale standardsettende organene, da dette arbeidet ligger til grunn for EUs regelverksutvikling.

Standarder og retningslinjer fra Codex, OIE og IPPC legger grunnlaget for enkeltlands beskyttelsestiltak, og for Norge som et lite land er dette arbeidet av stor betydning, ikke minst i våre forhandlinger med enkeltmarkeder om markedsadgang.

Omfattende regelverksarbeid

Mattilsynet forvalter ca. 350 forskrifter og fastsatte 169 store og små forskriftsendringer i 2021. Av de 169 forskriftsendringene gjelder 55 lokale forskrifter og 114 sentrale forskrifter. Det store flertallet av disse er forskrifter som utfyller bestemmelsene i matloven.

Andre avtaler

I tillegg til EØS-avtalen er Norge forpliktet av WTO-avtalen. På matområdet er avtalen om sanitære og plantesanitære tiltak (SPS-avtalen) og avtalen om tekniske handelshindre (TBT-avtalen) de mest relevante. SPS-avtalen legger stor vekt på arbeidet i de tre standardsettende organisasjonene Codex Alimentarius (FAO/WHO's standardsettende organ for matområdet), IPPC (International Plant Protection Convention) og OIE (World Organisation for Animal Health).

Vi har bl.a. jobbet med nytt dyrehelsesregelverk (Animal Health Law - AHL) og regelverk for økologisk produksjon som er store og viktige regelverksområder. Det har også vært arbeid knyttet til EUs Farm to Fork-strategi. De viktigste regelverksendringene innen de ulike fagområdene er beskrevet i kapittel 3.2 og 3.5.

Gjennom ukentlige møter med matdepartementene forankrer vi norske posisjoner til alle sakene som står på dagsorden under møter i EU-regi. Dette for å sikre at vi ivaretar norske interesser. Rutinene for slik koordinering gjør at vi kan ta hensyn til innspill fra berørte parter.

Gjennom året deltok vi i 218 møter i EU-regi. Møtene har blitt gjennomført digitalt. I tillegg utarbeidet vi 527 EØS-notater for EU-rettsakter som på et senere tidspunkt vil resultere i regelverksendringer. Som tidligere år har vi gjennomført forpliktelsene i EØS-avtalen i hovedsak innen fastsatte frister, men vi har et etterslep på rettsakter for nytt dyrehelsesregelverk.

Vi arbeider løpende med å forbedre regelverksarbeidet, både interne prosesser og for å sikre god involvering av berørte parter gjennom høringer og ellers i regelverksprosessen. Vi vil fortsette dette arbeidet.

Utstrakt internasjonalt samarbeid

Pandemien har påvirket arbeidet i de standardsettende organisasjonene, og nye verktøy er tatt i bruk, samtidig som fremdriften i standardiseringsarbeidet er opprettholdt. Motoren i arbeidet nå er elektroniske arbeidsgrupper og de virtuelle sesjonene brukes mer til beslutninger. Internasjonale standarder som utvikles gjennom "de tre søstrene" (Codex, OIE og IPPC) fremstår ekstra viktig for Norge etter to år med urolige markeder som følge av pandemien.

Codex Alimentarius

Mer enn 900 nye og reviderte Codex-standarder (inkludert numeriske standarder), retningslinjer og normer ble vedtatt og vi deltok i forhandlinger i 14 ulike komiteer og i flere arbeidsgrupper. Målet er å ivareta norske interesser når globale harmoniserte standarder og normer på matområdet utvikles og fastsettes. Gjennom dette arbeidet er vi med på å tilrettelegge for harmonisert nasjonalt regelverk og dermed lette handelen mellom landene. På området eksport og importsystemer ble det fullført en veiledning for vurdering og bruk av tredjepartssertifisering og en om bruk av elektroniske sertifikater. Vi har deltatt i arbeidet med veiledninger knyttet til allergimerking, analysemetoder og prøveuttak. Vi har også deltatt i diskusjoner om bruk av nye verktøy ved inspeksjoner av tredjeland og veiledning for å begrense, overvåke og samle data om utvikling av antibiotikaresistens.

Fiskekomitéen, under ledelse av Norge, ble gjenopprettet for å arbeide med en revisjon av sardinstandarden. Det ble også arrangert en sesjon der mer enn 50 medlemsland deltok. Vi oppnådde enighet om å starte arbeidet med å vurdere de foreslåtte nye artene og å etablere en arbeidsgruppe som skal ivareta de tekniske vurderingene.

World Organisation for Animal Health (OIE)

På tross av pandemien har aktiviteten i OIEs ulike organer vært høy. Så å si all møteaktivitet, inkludert møter i de standardsettende kommisjonene og OIEs generalforsamling i mai 2021 har blitt gjennomført digitalt.

Norge har de siste årene hatt en valgt representant i OIEs spesialkomisjon for akvatiske sykdommer. Vi er dermed sikret fortsatt representasjon i den kanskje viktigste spesialkomisjonen, sett fra norsk side.

International Plant Protection Convention (IPPC) og Plantevernorganisasjonen for Europa og Middelhavsområdet (EPPO)

Også i de standardsettende organene på plantehelsesiden har det vært høy aktivitet gjennom året. Kommisjonen for plantehelsetiltak under IPPC vedtok på sitt møte 12 nye eller reviderte standarder, i tillegg til en anbefaling om trygging av humanitære nødhjelpssendinger for å hindre spredning av planteskadegjørere. Elektronisk utveksling av plantesunnhetssertifikater er et viktig satsingsområde i IPPC, og per i dag har over 60 land tatt IPPCs løsning «ePhyto» i bruk. På sikt er løsninger for mottak og utstedelse av slike sertifikater også noe vi har mål om å få på plass i Norge.

Vi har gjennom EPPOs arbeidsgruppe gitt innspill til flere av sakene som har stått på IPPC's agenda, bl.a. revisjon av standarden for plantesunnhetssertifikater, der særlig klargjøring av bestemmelsene knyttet til reeksport har vært prioritert.

International Union for the Protection of New Varieties of Plants (UPOV)

Vi har deltatt aktivt i UPOV og koordinert arbeidet i for- og etterkant av møtene. Mattilsynet har siden 2020 vært delegasjonsleder ved møter i UPOV der både Landbruks- og matdepartementet, Utviklingsfondet foruten Mattilsynet deltar. Norge har i løpet av 2021 meldt seg inn i to arbeidsgrupper. Mattilsynet følger opp arbeidet i arbeidsgruppa for høstet materiale som skal gjennomgå og foreslå revisjon av tre UPOV retningslinjer. Selve arbeidet med retningslinjene starter opp i 2022 og vår viktigste oppgave i arbeidsgruppa blir å sikre opprettholdelse av tolkningsrom i forhold til UPOV 78.

Nordisk ministerråd

Nordisk-baltisk veterinær beredskapsgruppe (NBVCG) opprettholder sitt viktige nettverk og har blant annet gjennomført en workshop om bruken av vask, desinfeksjon og bruk av biocider og et seminar om vektorer og vektorbårne sykdommer hos dyr og mennesker.

Et stort prosjekt om nye kostholdsråd (New Nordic Recommendations) nærmer seg ferdigstilling og skal avsluttes i 2022. Her skal bærekraftmerking også inkluderes.

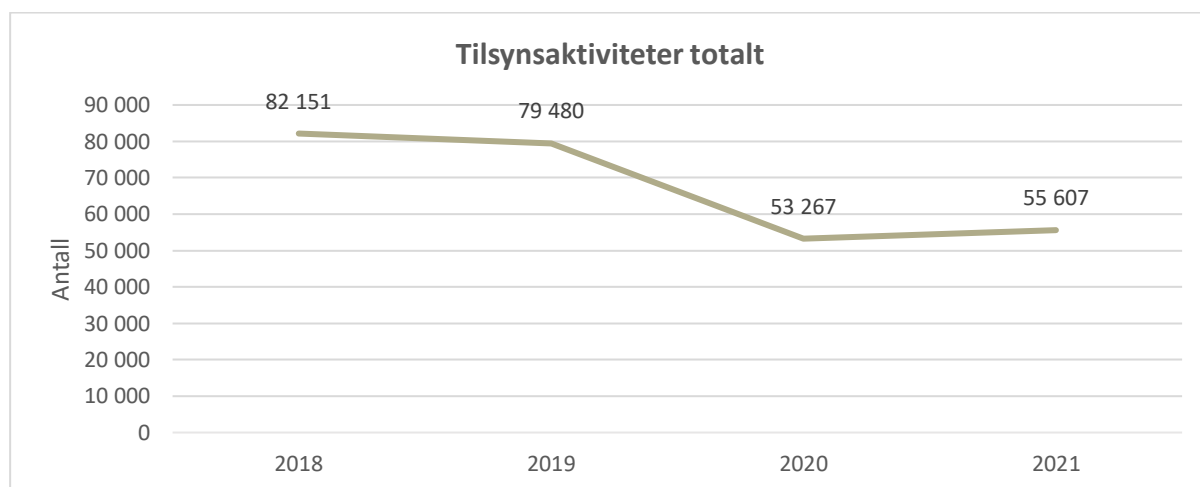
Føre tilsyn

De vi fører tilsyn med skal møte et Mattilsyn som er kompetent og forutsigbart, fremmer god dialog, skaper tillit, og bidrar til økt regelverksetterlevelse. Informasjon om rettigheter, at vi går gjennom observasjonene våre med dem vi har vært hos og skriver lett forståelige tilsynsrapporter, skal bidra til dette. Pandemien har ført til endringer i hvordan vi jobber og økt bruk av data og digitale verktøy ved gjennomføring av tilsyn.

I 2021 har vi jobbet med flere tiltak for å bli mer forutsigbare og øke kvaliteten i gjennomføring av tilsynet, samt effektivisering og forbedring av klagesakene.

Tilsynsaktivitet

I planlegging av tilsynsaktiviteten valgte vi å vektlegge kvalitet i gjennomføring av tilsynet, øke veiledningsinnsatsen og redusere antall fysiske tilsyn. Vi har justert tilsynsaktiviteten i tråd med nasjonale og lokale smitteføringer for covid-19. Vi har fortløpende vurdert hvordan vi kan gjøre dette, og samtidig beskytte egne ansatte og de vi fører tilsyn med. Tilsyn i matvirksomheter og smilefjestilsyn har vært en særskilt utfordring som følge av mange små og trange lokaler. Mer av tilsynsaktivitet og veiledning til enkeltvirksomheter er gjennomført som digitale møter og digitale tilsyn. Vi har også lagt mer vekt på innhenting av opplysninger, informasjon og data for analyse.

Figur 16. Utvikling av antall tilsyn i perioden 2018.2021. Kilde Mattilsynet

Antall tilsyn gjennomført er noe høyere enn i 2020, men lavere enn tidligere år. Restriksjoner i forbindelse med pandemien, håndteringen av mange og store hendelser, nye former for offentlig kontroll, bedre dokumentasjon og økt kvalitet i tilsynet er de viktigste årsakene til en lavere tilsynsaktivitet enn tidligere. Vi har prioritert å opprettholde kritiske tilsynsfunksjoner som kjøttkontroll, grensekontroll og arbeid med attester og sertifikater knyttet til eksport, særlig av fisk og sjømat. Digitale tilsyn er gjennomført på flere områder, som attestutstedelser ved eksport av landbruksmaskiner, merketilsyn i husdyrhold og omsetning av legemidler utenfor apotek. Vi har også gjennomført digitale tilsyn i forbindelse med kontroll av drikkevannsforsyning, import og produksjon av matvarer, produksjon av planter.

Digitalisering og utvikling av tilsynet

10 600 tilsynsrapporter ble kontrollert av våre regionale kontrollteam. Internrevisjonen gjennomførte en undersøkelse om kvalitetskontrollen av inspeksjonsrapporter med spesiell vekt på de regionale kontrollteamenes rolle. Foreløpig oppsummering fra de interne brukerne viser at rapportkvaliteten har blitt bedre siden 2020 og at bl.a. tydelige maler og felles struktur hever kvaliteten. Det er fremdeles behov for kalibrering og opplæring i rapportskrivning, samt forbedring av maler. Arbeidet med å utvikle nye digitale maler i tilsynsverktøyet MATS skal prioriteres i 2022.

Gjennom 2021 har vi jobbet med forbedringer og justeringer av tilsynskvittering og fotoløsning. Fotoløsningen gir en sikrere håndtering av bilder tatt på tilsyn og den digitale tilsynskvitteringen ivaretar rettssikkerhet, åpenhet og personvern for våre eksterne brukere. Det jobbes mer smidig i forvaltning av løsningene, ved at innspill og tilbakemeldinger fra brukere er viktige brikker i det fortløpende arbeidet med forbedringer.

Metode for konsern- og kjedetilsyn er videreført i 2021. I løpet av året har vi gjennomført åtte revisjoner ved hovedkontor (konsern/kjede) med verifikasjonstilsyn i underliggende enheter og ni tilsyn ved hovedkontor uten lokale verifikasjonstilsyn. Tilbakemelding fra virksomhetene er positive. Tilsynsformen oppleves som effektiv, og veiledning om regelverk og orientering om årets tilsynsfokus som nyttig og målrettet.

Vi har besluttet å opprette et eget produktteam for å gi en *enklere inspektørhverdag* og dette skal være fullt operativt i løpet av første tertial 2022. Teamets hovedoppgave vil være å utvikle bedre arbeidsverktøy for inspektørene i deres arbeid med tilsyn/offentlig kontroll, herunder arbeid med automatisering, beslutningsgrunnlag og dataflyt.

Modernisering av tilsynsskolen

Vår interne tilsynsskole skal gjennom formelle krav sikre at alle medarbeidere behersker tilsyn som fag på en enhetlig, korrekt og effektiv måte. Gjennom bruk av blandete læringsformer, utstrakt bruk av digitale aktiviteter og moderne arbeidslivspedagogiske prinsipper har vi redusert bruk av ressurser til planlegging og gjennomføring av opplæringen.

Vi er aktive i samarbeidet med TSG (Tilsynsmyndighetenes samordningsgruppe) om en felles opplæringspakke tilsvarende vår tilsynsskole. Arbeidet med tre ulike temaer er startet opp og godt i gang: tilsynsrollen (som omhandler forvaltningsrett), tilsynsmetodikk og kommunikasjon. Målet er at medlemmene i TSG skal ha dette som felles opplæring i tilsynsfaget.

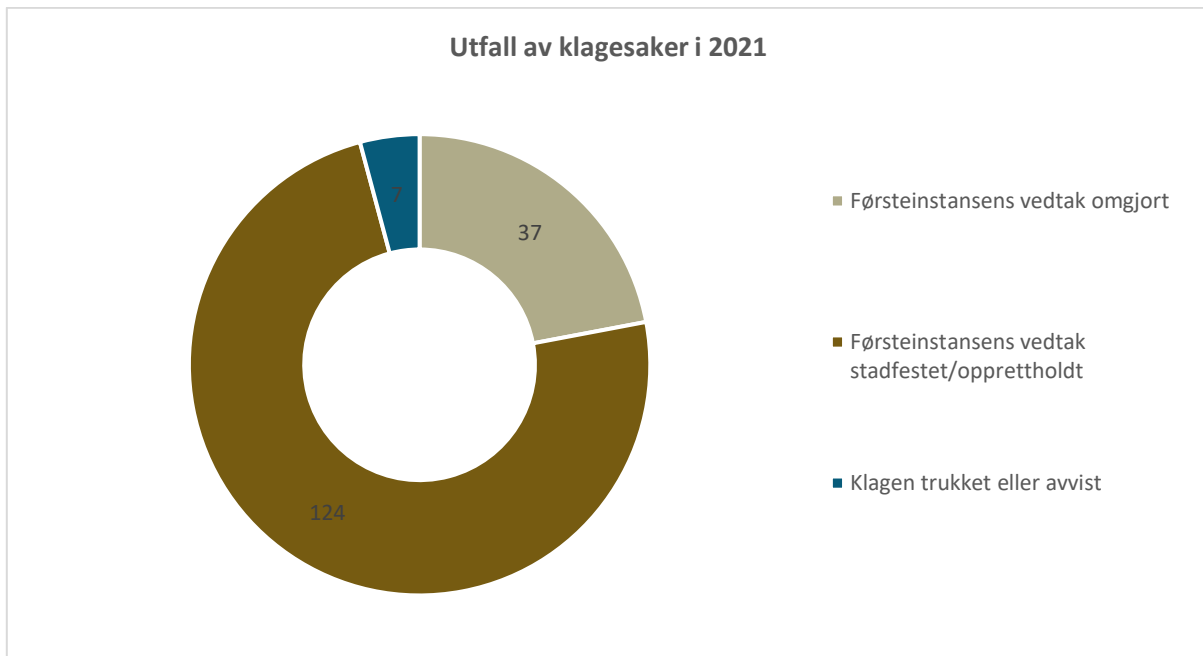
Effektiv håndtering av klagesaker og anmeldelser

Klagebehandling ble samlet i en ny, tverrgående enhet på vårt hovedkontor. Den nye enheten ser porteføljen av klagesaker i sammenheng, og sikrer riktig prioritering og overføring av kunnskap fra ett saksområde til et annet. Ved å opprette enheten har klagesaker fått tydelig prioritet, noe som skal gi mer effektiv oppgaveløsning, bedre rettssikkerhet og kvalitet.

Klagesaksenheten har fortløpende løst klagesaker, i alt 168. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i klagesaksenheten var 295 dager, noe opp fra 2020. Førsteinstansen hadde gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 45 dager.

Enheten har overtatt 266 restanser, i tillegg til de 296 nye sakene som er kommet inn etter 1. mai. Sammenliknet med 2020 har andelen saker som er avgjort innen 60 dager gått noe ned. Klagesaksenheten har hatt søkelys på å behandle både eldre saker og nye saker som har hastet. Enheten har derfor avgjort like mange saker som var mer enn ett år gamle, som nye saker innenfor målet om to måneder saksbehandlingstid.

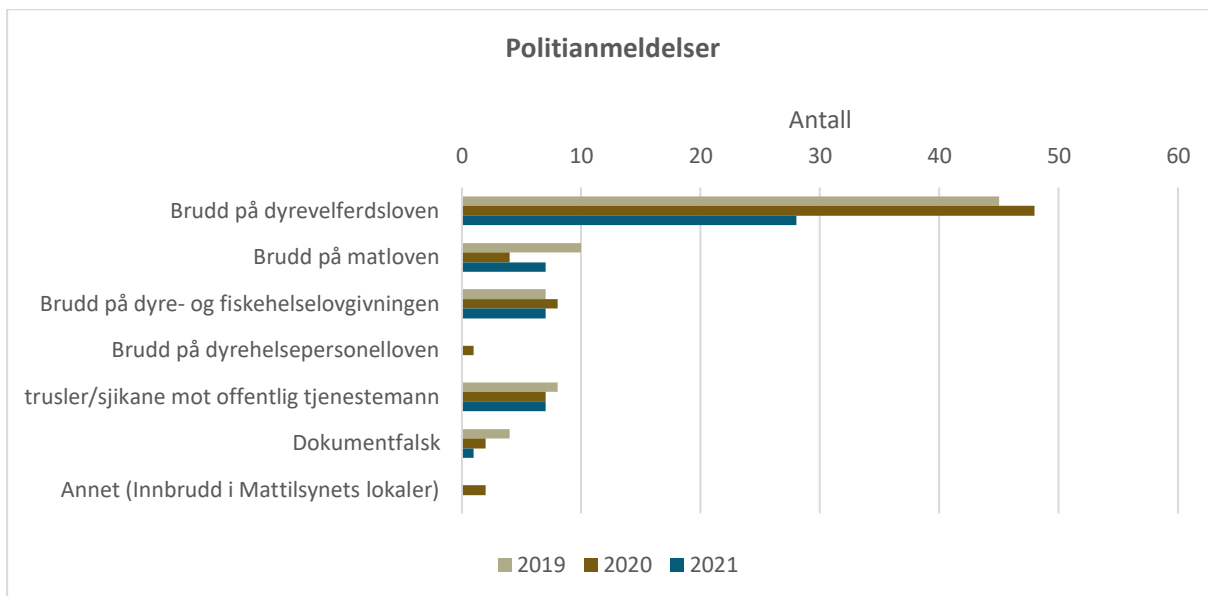
Vi har arbeidet med å bemanne opp klagesaksenheten. Vi arbeider også med å etablere et system for å formidle resultatene av klagebehandlingen, og for å systematisere innsikt og kunnskap fra klagesakene. Dette skal bidra til organisatorisk læring og videreutvikling av regelverk og veiledning.

Figur 17. Utfall av klagesaker i 2021. Kilde: Mattilsynet

Antall politianmeldelser har sunket noe fra foregående år, og denne nedgangen gjelder stort sett på dyrevelferdsområdet. Figuren ovenfor viser hvordan anmeldelsene fordeler seg på saksområdene våre. I domstolen er det behandlet 31 straffesaker, men disse kan være behandlet på bakgrunn av anmeldelser som også har kommet inn tidligere år. Det har blitt avsagt åtte avgjørelser i tingrettene, etter at parten har tatt rettslige skritt mot våre vedtak. Staten fikk medhold i syv av disse sakene. I en sak fikk saksøker medhold i sin begjæring om midlertidig forføyning, slik at vi ikke kunne effektivere vedtaket før klagen var behandlet.

I tillegg har det vært seks ankesaker til behandling ved lagmannsrettene. Tre av disse gjelder anke over tingrettsavgjørelser fra tidligere år. Staten fikk medhold (eller anken ble avvist/hevet/forkastet) i fem av ankene. Ett vedtak fra 2018 om aktivitetsforbud ble kjent ugyldig, i motsetning til den konklusjonen som tingretten hadde kommet til. Fortsatt er det slik at brudd på dyrevelferdsregelverket dominerer både i sivile og strafferettslige saker.

Figur 18. Fordeling av politianmeldelser mellom ulike saksområder i perioden 2019-2021. Kilde: Mattilsynet

Kommunisere og veilede

Kommunikasjon med våre målgrupper, herunder veiledning, er et viktig virkemiddel for å hjelpe brukerne til å følge regelverket og å ta informerte valg.

Vi informerer, veileder og søker dialog med berørte virksomheter, næringer og interessenter. Formålet er at det skal være enklere å følge regelverket. Derfor kommuniserer og veileder vi i mange kanaler: når vi er på tilsyn, i telefon, på e-post, i sosiale medier, og på egne og andres nettsider. Vi gjennomfører regelmessige møter med eksterne målgrupper på de fleste av våre ansvarsområder, og deltar i mange fora med samarbeidende etater og representanter for dem vi fører tilsyn med.

Vi arbeider med klarspråk som skal gjør regelverket enklere å forstå.

Pandemien har skapt spesielle informasjonsbehov hos næringene. Det har som følge av restriksjonene blitt færre fysiske tilsyn, men desto mer bruk av digitale kanaler. Gjennom hele pandemien har vi vektlagt veiledning i større grad enn tidligere, og hatt løpende dialog med aktører i næringsmiddelindustrien, landbruket, sjømatnæringen og produsenter av drikkevann. Næringene har gitt gode tilbakemeldinger på denne tette dialogen.

Mattilsynet skal være åpen om den offentlige kontrollen vi skal utøve. Vi startet i 2021 med å kunngjøre hvilke områder vi planla å føre tilsyn med overfor de forskjellige næringene. Dette skjedde som kunngjøringer på nettsidene våre og i media.

To av tjenestene vi er med på å drifte, [Matvaretabellen](#) og [Kostholdsplanleggeren](#), brukes mye av undervisningsinstitusjoner og ulike næringer. Matindustrien bruker særlig Matvaretabellen i forbindelse med utarbeidelse av næringsdeklarasjoner. Matvaretabellen ble i 2021 oppdatert med mange nye glutenfrie og vegetariske matvarer. Til sammen ble det lagt til 124 nye matvarer, og 762 matvarer er oppdaterte.

Kommunikasjon i flere kanaler

Vi skal bidra til at befolkningen kan ta informerte valg. Våre viktigste bidrag til dette er å formidle resultater fra smilefestilsyn, rapportere om tilstand, gi råd, og formidle advarsler om produkter som kan være utrygge. Dette skjer via mattilsynet.no, matportalen.no, og sosiale medier, så vel som i lokale og nasjonale medier.

Publikum tar kontakt med Mattilsynet når de er bekymret for dyrevelferd, eller har erfart noe som kan gå ut over mattryggheten. Vi får også varsler som gjelder planter, akvakultur og kosmetikk. Dette skjer gjennom en [varsleknapp](#) på hjemmesiden vår. Denne «Varsle oss»-knappen fikk et langt bedre grensesnitt og økt funksjonalitet i inneværende år.

Figur 19. Varsle-oss tjenesten. Kilde: Mattilsynet

Media er en viktig kanal for å informere befolkningen om råd, tilstanden på områdene vi forvalter, og for å delta i samfunnsdebatten. Vi distribuerte 45 pressemeldinger i løpet av året.

Den største enkelt-kommunikasjonsoppgaven kom i november, da det ble utbrudd av høypatogen fugleinfluenza hos to verpehønsbesetninger på Klepp i Rogaland. Dette var første gang at fugleinfluenza kom inn i kommersielle fjørfehold i Norge, og det i et område som har flest fjørfehold i landet. Det ble gjennomført mange store og mindre tiltak som måtte kommuniseres effektivt. Først og fremst til besetningene innenfor sonene, men også til mange andre målgrupper og media.

Andre større saker som innebar kommunikasjonsaktiviteter overfor flere målgrupper var anbefaling om bekjempelse av skrantesjuka på Hardangervidda, flere utbrudd av matbårne sykdommer som salmonella, og stor oppmerksomhet om dyrevelferd i flere omganger.

Veiledning og brukertilpasset innhold

Å kommunisere med våre brukere og andre viktige målgrupper i riktig kanal, til rett tid og på en forståelig måte er en del av strategien til Mattilsynet. Vårt mål er tett kontakt med næringene, og veiledning til disse gjennom brukertilpasset innhold og tjenester på mattilsynet.no.

Forbrukerne skal stole på informasjon fra Mattilsynet og ha tillit til at vi passer på dem, på fisken, på dyra og på plantene. Vi skal ha en tydelig og klar stemme i offentligheten, være åpen om våre faglige råd, og bidra til en opplyst samfunnsdebatt på våre områder.

Mattilsynet har behov for å utnytte digitale teknologier bedre enn vi gjør i dag, og legge bedre til rette for at brukerne våre kan møte oss i kanaler som er enkle for dem å benytte. I de kommende årene vil flere tjenester bli tilgjengelige på nett. Dette fornyingsarbeidet fortsetter for fullt i 2022.

Beredskap og håndtering av hendelser

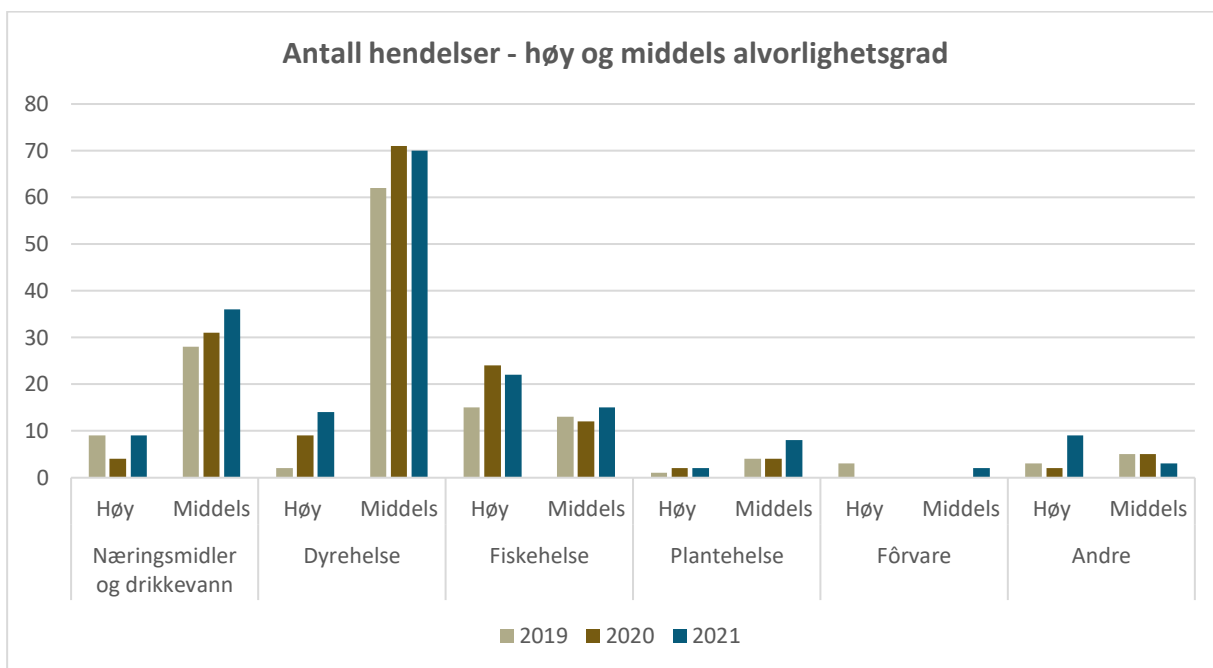
Mattilsynet har viktige beredkapsoppgaver og skal håndtere hendelser som kan true folkehelse, mattrygghet, samt plante-, landdyr- og fiskehelse.

Ett utviklingstrekk er mer komplekse hendelser, og utfordringen med å håndtere flere hendelser samtidig. Mattilsynet har både håndtert en pandemi og et utbrudd av fugleinfluensa i området med den tetteste dyretettheten i Norge samtidig. Leirraset i Gjerdrum utfordret vår beredskap og fordret en avklaring av Mattilsynets rolle, ansvar og oppgaver i møte med andre etaters forventninger. På en annen side har arbeidet innen Totalforsvaret de senere årene bidratt til å bedre evnen til å håndtere store tverrsektorielle hendelser som pandemien.

Mattilsynet håndterte i alt 274 hendelser. Henholdsvis 56 og 134 hadde høy eller middels alvorlighetsgrad. Hendelser med høy og middels alvorlighet er fordelt på fagområder, se figuren nedenfor. Vi håndterte flest hendelser innen dyrehelse.

Norge har generelt langt færre sykdomsutbrudd enn andre land. Det viser at både forebygging og evnen til å håndtere hendelser effektivt må til for å hindre smittespredning. Nasjonal beredskapsvakt håndterte i underkant av 940 henvendelser utenom arbeidstid hvor saker innen dyrehelse, dyrevelferd og eksport/import dominerte.

Som for andre etater er det krav om å holde eller delta i øvelser. Vi ser behovet for dette i forbindelse med scenarier som ikke opptrer så ofte i virkeligheten som f.eks. de sivil-militære øvelsene og atomøvelser som Arctic Reihn 2022. Men vi erfarer at på egne ansvarsområder er det reelle hendelser som har gitt mest læring for flest medarbeidere i året som har gått.

Figur 20. Hendelser av høy og middels alvorlighetsgrad i perioden 2019-2021. Kilde: Mattilsynet.

Pandemien påvirket oss også i 2021

Koronapandemien krevde mye ressurser av oss også i 2021. Vi har hatt tett og god dialog med landbruks- og matstadsråden, departementene og næringene og har opplevd god koordinering med samarbeidende etater. Vi har i tillegg prioritert innsats for å sikre raske og koordinerte faglige avklaringer for næringene og Mattilsynet internt. Næringene gir Mattilsynet god tilbakemelding i evalueringene og svarer at de finner god informasjon på Mattilsynet.no.

Noen øvelser ble utsatt eller gjennomført med begrenset deltakelse. Mattilsynet har bidratt aktivt i planleggingen av atom-øvelsen Arctic Reihn som ble utsatt til 2022 på grunn av pandemien.

Vi deltok i en øvelse arrangert av næringen med tema utbrudd av høypatogen fugleinfluensa på Jæren. Forberedelsene var begrenset pga. stort arbeidspress og omorganisering. Utbyttet ble deretter.

Regionene har avholdt varslingsøvelser og øvelser i hendelseshåndteringsverktøyet *MatCIM Trim*, men med en hendelse som koronapandemien, som trener og øver alle funksjoner i Mattilsynet, går virkeligheten foran.

Vi vil fremover utvikle et forenklet MatCIM, tilpasse det til flere fagområder og forbedre statistikkgrunnlaget. Nærmere samarbeid med sikkerhetsleder, som også inkluderer en øvelse i bortfall av digitale tjenester under håndtering av hendelser, prioriteres.

Erfaringer fra håndtering av hendelser

Vi utnyttet våre samlede ressurser i håndteringen av utbruddet av høypatogen fugleinfluensa i kommersielle besetninger i region sør og vest. Andre regioner bisto med personell i ulike roller – fra stabssjef til arbeid i felt.

Sist vinters vannforsyningskrise i region nord, som følge av langvarig frost, ga god trening i intern samhandling, veiledning overfor vannverk og kommuner, samt samhandling med kommuneadministrasjoner, kommuneoverleger, tekniske etater og statsforvaltere.

Håndtering av en rekke hendelser med koordinerende region og forsterket linje i region Stor-Oslo, tydeliggjorde behovet for å ha nok personell som har opplæring til å ta slike lederroller. Dette vil følges opp i opplæringsprogrammet i 2022. Systematisk bruk av evalueringer i beredskapsplanleggingen og opplæring i beredskapsarbeidet skal gjennomføres fortløpende.

Langvarige hendelser som mædi i region midt og skrantesyken i region øst, hvor dyr er smittsomme lenge før smitten/sykdommen oppdages, er utfordrende. Det krever innsats og motivasjon for å gjøre rett og spille på lag. Informasjon og veiledning i næringenes egne kanaler er viktig.

Hendelsene med etylenoksid og fugleinfluensa avdekket behov for nærmere samarbeid med næringer som kan behandle animaliebioprodukter og organisk avfall. Når det oppstår situasjoner der rester av mat, fôr eller gjødsel ikke kan brukes, er det bl.a. behov for at forbrenningsanlegg eller biogassanlegg tar imot materialene. Hva som er mulig behandlingsløsning avhenger av regelverket, men også av om det finnes anlegg som er egnet og har kapasitet til å ta imot. For å spare tid når hendelsene oppstår, bør vi etablere samarbeid med behandlingsanleggene som del av beredskapsarbeidet vårt.

Nasjonalt beredskapsvakt ble lagt om for å sikre en bredere deltakelse. Felles håndtering av et vidt spekter av henvendelser etter arbeidstid styrker beredskapen.

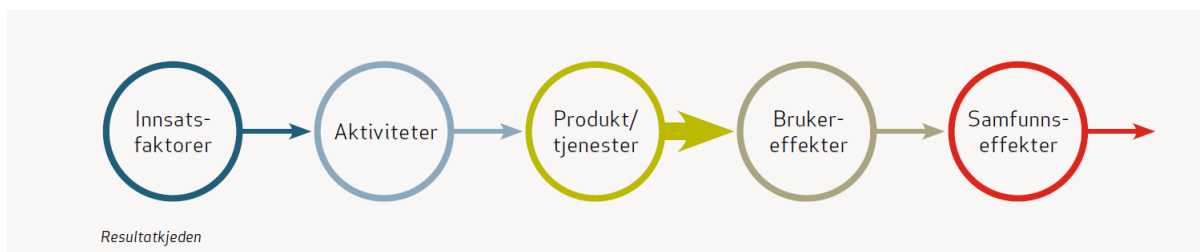
Sivil-militært samarbeid

Det er arbeidet med forbedringspunkter etter øvelse Polaris Gram 2020, som bl.a.

- Bruken av desinfeksjonsmidlet Virkon S er avklart med Miljødirektoratet
- Forsvarets søken etter egnede drikkevannskilder starter hos Fylkeskommunen
- Vertsnasjonskonseptet er oppdatert i henhold til gjeldende regelverk
- Det europeiske forsvarssamarbeidet PESCO har avklart norsk deltakelse på tollområdet

Deltakelse på øvelse Polaris Gram 2021 med liaisoner i Forsvarets Operative Hovedkvarter (FOH) og hos Helsedirektoratet fungerte utmerket i år også og avdekket nye læringspunkter. Samband ved videokonferanse på Nasjonalt Begrenset Nett (NBN) hos FOH, Helsedirektoratet og Mattilsynets ble testet ut og fungerer.

4 Styring og kontroll

Figur 21. Resultatkjeden. Kilde: Direktoratet for forvaltning og økonomistyring. Design: Flisa trykkeri

Overordnet vurdering av styring og kontroll i Mattilsynet

Mattilsynets interne styring er basert på mål- og resultatstyring. Samlet måloppnåelse er god, selv om vi fremdeles har utviklingsområder innen styring, internkontroll, utvikling og kultur som vi jobber med å forbedre.

Forbedringsarbeidet knyttet til Stortingets eksterne granskning er innarbeidet i de enkelte kapitlene.

Mål- og risikostyring i Mattilsynet

Vi skal styre Mattilsynet slik at vi gjennomfører samfunnsoppdraget vårt effektivt og tilfredsstillende lover og regler.

Det er behov for å videreutvikle målstyringen. Her er vi avhengig av å øke tilgang til og produksjon av kunnskap for å kunne gjennomføre vurderinger og analyser av tilstand i samfunnet og hos brukerne. Dette for å sikre at tiltakene våre treffer der nytten er størst. Vi vil også jobbe videre med å definere relevant, målrettet og tilgjengelig styringsinformasjon, slik at det er lett å følge utviklingen på prioriterte oppgaver/områder. Se også kapittel 3.7.

Vi har startet arbeidet med å få på plass mer systematikk i risikovurdering av mål og oppgaver i Mattilsynet. Vi har kartlagt utfordringer i gjennomføringen av samfunnsoppdraget, som sammen med gjenstående anbefalinger fra Stortingets granskningsrapport og oppdatert strategisk målbilde har dannet grunnlag for prioriterte mål i 2022.

Vi jobber videre med risikovurderinger av de ulike områdene, og er i gang med å utarbeide en felles metode for risikostyring av Mattilsynets oppgaveportefølje. Dette vil skape en tydeligere sammenheng mellom de faglige risikoene knyttet til dyrevelferd, trygg mat osv. og prioriteringene på overordnet nivå for å realisere samfunnsoppdraget, og synliggjøre for hele organisasjonen at vi drar i samme retning.

Strategien 2021-2025

Vi har sett på strategien på nytt som følge av pandemi, bærekraft og digitalisering. Vi har justert det strategiske målbildet, der vi blant annet har spisset ambisjonene og satt mål frem mot 2025 – se figur på neste side. I tillegg har vi fått på plass nye verdier: åpen, kompetent, løsningsorientert og tydelig. Vi vil fullføre strategiarbeidet med en ny visjon våren 2022. Arbeidet skal legge til rette for et mer målrettet utviklingsarbeid.

2025	Oppdraget vårt er å sikre helsemessig trygg mat og drikkevann. Vi skal fremme god dyrevelferd, respekt for dyr og god helse hos planter, fisk og landdyr. Vi skal fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn i hele matproduksjonskjeden. Vi skal ivareta hensynet til næringsaktørens verdiskaping, blant annet ved at norske varer får adgang til markeder i utlandet. I tillegg skal vi ivareta miljøvennlig produksjon. Når flere hensyn står mot hverandre, er det hensynet til trygg mat som veier tyngst. Virksomhetene og dyreeierne har ansvaret for å følge reglene som sikrer trygg mat og god dyrevelferd. Vi skal forebygge og kontrollere, og ha kunnskap om tilstanden på områdene vi er satt til å forvalte.		
ENKLERE Å GJØRE RETT	KUNNSKAPSBASERT OG MÅLRETTET	ETT LAG	
<ul style="list-style-type: none"> • Vi utvikler, forstår og veileder om regelverket slik at det er enklere å følge og har en forebyggende effekt • Vi legger til rette for dialog og medvirkning når vi utvikler og leverer tjenester • Vi tilbyr brukertilpasset digitalt innhold og tjenester som gir verdi til brukerne på relevante plattformer • Når vi veileder eller fatter vedtak vet brukerne hva vi forventer av de. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vi kjenner interessentene våre slik at vi treffer proaktive og virkningsfulle tiltak. • Vi kjenner og vurderer interessentenes syn i utvikling av nasjonalt og europeisk regelverk • Vi er data- og modelldrevne i prioritering av våre ressurser • Vi utfører offentlig kontroll gjennom målrettet bruk av egenrapportering, teknologi og tilsyn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vi spiller på lag med folk og næring og har en tydelig rolle i samfunnsdebatten. • Vi samarbeider med næring og offentlige aktører innen kunnskap, data og teknologi for å levere sammenhengende tjenester • Vi har en skapende og lærende kultur som legger grunnlag for tillit, samarbeid, gode prestasjoner og kontinuerlig forbedring. • Vi har profesjonelle, kompetente og myndiggjorte medarbeidere som støttes av tillitsbasert ledelse 	
Mål	Status	Mål	Status
100 % av prioritert regelverk testes på brukere slik at vi vet hvor det er viktig å veilede		100 % av klagesaker på førsteinstansvedtak har gode begrunnelser og godt dokumentert fakta, og 80 % av sakene har korrekt regelverksforståelse.	
Brukernes gjennomføringsgrad i Mattilsynets nettløsninger skal øke fra 63 % til 80 %		Norske interesser er vurdert i 100 % av posisjoner til prioriterte regelverk	
80 % av eksportsertifikatene utstedes automatisk og kan utveksles elektronisk		100 % av ledere bruker modelldrevne risikobaseringer til å prioritere ressurser	
9 av 10 brukere vet hva som forventes av de fra lovverket.		50 % av Mattilsynets offentlige kontroller er digitaliserte og automatiserte.	
		Mål	Status
		Vi er blant topp 10 på omdømmeundersøkelser for offentlig sektor	
		Vi skal spare minst 10 millioner gjennom samarbeid med næring og offentlige aktører	
		Mattilsynet blant topp 25 mest attraktive arbeidsgivere på Universumlisten og Karrierestart for helsefag	
		Vi har en score på over 4,5 på områdene fokus og ressurser to målinger på rad i LEA	

Figur 22: Mattilsynets strategi frem mot 2025

Omorganiseringen og endringer i ledergruppen

Ny organisering av hovedkontoret ble iverksatt 1. mai, med fem avdelinger (se organisasjonskartet, kapittel 2 Om Mattilsynet, side 6). Den nye organiseringen legger godt til rette for tverrfaglig samarbeid og for å bedre utnytte potensialet som ligger i digitale teknologier.

Det ble rekruttert mange nye ledere, både direktører og seksjonssjefer, som ledd i omorganiseringen. I august var ny direktørgruppe komplett med både internt og eksternt rekrutterte direktører, og de kommer fra både privat og offentlig sektor. Av seksjonssjefene ble ti rekruttert internt fra Mattilsynet, seks rekruttert eksternt og fire hadde rettskrav på stillingen.

Det er også kommet endringer i ledelsen av region sør og vest, der ny direktør tiltrådte i august. Region midt fikk ny konstituert direktør fra juli og frem til ny regiondirektør er på plass.

Økonomistyring og effektiv ressursbruk

Mattilsynet rapporterer om økonomi og ressursbruk med utgangspunkt i utvalgte økonomiske nøkkeltall og indikatorene for effektiv drift og produktivitet i tildelingsbrevet.

Tabell 2. Økonomiske nøkkeltall. Kilde: Mattilsynet

Nøkkeltall	2019	2020	2021
Utnyttelsesgrad post 01-29	98 %	95 %	97 %
Driftsutgifter	1 407 352 414	1 361 277 672	1 431 558 256
Lønnsandel av driftsutgifter	67 %	68 %	67 %
Lønnsutgifter per årsverk	846 249	838 075	894 184
Gebyrinntekter*	197 651 280	178 269 153	188 291 029
Andel gebyrinntekt av totale utgifter	14 %	13 %	14 %
Andel gebyrinntekt av beregnet selvkost	51 %	42 %	45 %

* Tall er eksklusive inntekter fra tvangsmulkt og overtredelsesgebyr, og avviker derfor fra regnskapstall for kap. 4115.01, jf. Årsregnskapet.

Økt utnyttelsesgrad (post 01-29) skyldes hovedsakelig at det i 2020 var et stort mindreforbruk på kap. 1115 post 22 Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser.

Utnyttelsesgraden for 2021 er på samme nivå som for 2019. Utnyttelsesgraden vurderes som tilfredsstillende sett i lys av innvirkningen pandemien har hatt på driften.

Driftsutgiftene har økt med 5 prosent. Det er en betydelig økning i kjøp av tjenester deriblant analysetjenester og forvaltningsstøtte. Lønnsandel av driftsutgifter har hatt en liten nedgang. For nærmere omtale av utgiftene vises til ledelseskomentarene til årsregnskapet.

Gebyrinntektene økte med 5,6 prosent sammenlignet med 2020. Gebyrinntektene som andel av driftsutgiftene og som andel av beregnet selvkost for gebyrpliktige tjenester og kontroller økte også. For nærmere omtale av sammenhengen mellom ressursbruk og gebyrinntekter, viser vi til vedlegg 3, side 76.

Tabellen nedenfor viser registrert tidsbruk fordelt på hovedaktiviteter.

Tabell 3. Tidsbruk på kjerne- og utviklingsaktiviteter, samt administrasjon og ledelse (andel av disponible årsværk) for årene 2019-2021. Kilde: Mattilsynet

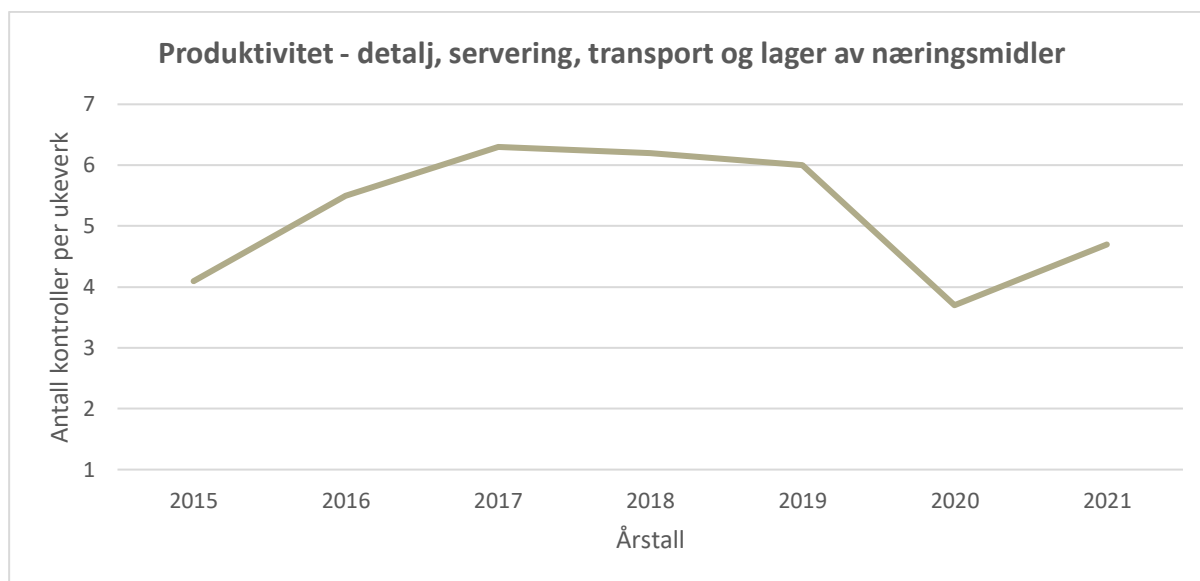
Hovedaktivitet	2019	2020	2021
Utvikle regelverk og internasjonalt samarbeid	3,1 %	2,8 %	3,1 %
Føre tilsyn	51,8 %	50,8 %	50,2 %
Kommunisere og veilede	7,5 %	6,9 %	7,0 %
Innhente kunnskap og analysere tilstand	4,3 %	4,7 %	4,8 %
Utviklingsaktiviteter	8,8 %	11,1 %	9,8 %
Administrasjon og ledelse	24,4 %	23,8 %	25,1 %
Sum	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Ressursene til kjerneaktiviteter ble opprettholdt i et år med pandemi og omorganisering. Andelen ressurser til *Føre tilsyn* gikk noe ned, men dette ble utlignet av økninger for de tre andre kjerneaktivitetene.

Arbeidet med omorganiseringen av hovedkontoret medførte at andelen ressurser til administrasjon og ledelse økte. Dette, sammen med omleggingen til ny leveransemodell for utvikling, var hovedårsaken til at andelen ressurser til øvrige utviklingsaktiviteter gikk ned. Reiserestriksjoner og økt bruk av digitale møter medførte at tidsbruk til reise var lav sammenlignet med tidsbruken før pandemien.

Ressursbruken har også i 2021 vært påvirket av pandemien. Vi måler produktivitet (antall kontroller per ukeverk) på området *Detalj, servering, transport og lager av næringsmidler*. Dette området inkluderer smilefjesinspeksjoner, vår mest standardiserte tilsynsform, og er derfor egnet for å illustrere pandemiens effekt på tilsynsaktiviteten vår.

Figuren på neste side viser at produktiviteten på området økte i 2016-2017 som følge av innføringen av smilefjestilsyn. Lavere tall i 2020-2021 skyldes for en stor del pandemien som har medført at smilefjestilsyn har vært innstilt deler av årene. Virkningen av dette var størst i 2020.

Vi utvikler gebyrforvaltningen

Det pågår et arbeid for å utvikle en mer effektiv gebyrforvaltning av høyere kvalitet, som i større grad enn i dag vil være automatisert. Riksrevisjonen har tidligere påpekt mangler i systemene og rutinene som skal sikre at inntektskrav følges og at riktig gebyr kreves inn. Vi har etablert foreløpige tiltak som styrker internkontrollen på området, men denne kontrollen er ressurskrevende og ikke bærekraftig på sikt.

Mattilsynet har påstartet arbeid med å utvikle blant annet digitale løsninger for gebyrforvaltningen. Arbeidet fortsetter i 2022. Nye løsninger kan tas i bruk fra og med 2023 forutsatt at det gjøres nødvendige endringer av gebyrregelverket som legger til rette for digitalisering og automatisering. Mattilsynet har i den forbindelse oversendt departementet forslag til et endret regelverk.

Arbeid med anskaffelser

I mai ble *Prosjektet Fremtidens arbeidsplass* avsluttet. Prosjektet ble etablert i januar 2015 og har hatt som formål å fornye Mattilsynets husleieavtaler og skaffe nye lokaler med arbeidsplasser som legger godt til rette for samhandling, åpenhet, konsentrasjon og utnyttelse av kompetanse.

Ved avslutning av prosjektet har det til sammen blitt inngått 53 nye husleieavtaler. Av disse har 52 kontorsteder flyttet inn og det siste på Brumunddal flyttet inn i februar 2022. Det gjenstår 15 kontorsteder som ikke har blitt oppgradert etter konseptet Fremtidens arbeidsplass. Her er det kun gjennomført noen oppgraderinger av den enkeltes arbeidsplass inntil det er foretatt en ny vurdering av arbeidsplasskonseptet og kontorstruktur i forkant av at kontraktene i Fremtidens arbeidsplass begynner å gå ut.

Investeringen er gjort over Mattilsynets ordinære budsjetter og har blant annet medført en vesentlig reduksjon av totalt leieareal (29 %).

Mattilsynet ble i desember 2020 innklaget til Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA), for inngåelse av leieavtale for kontorsted Brumunddal. Klagenemndas avgjørelse i oktober 2021 konkluderte med at Mattilsynet ikke har brutt regelverket for offentlige anskaffelser.

Sluttrapport *Prosjekt Fremtidens arbeidsplass* er vedlagt årsrapporten.

Internkontroll og revisjoner

Forbedring av internkontrollen – system/rutiner

Mattilsynets omorganisering av hovedkontoret har påvirket videreutviklingen av kvalitets- og internkontrollarbeidet. Vi har fremdeles et forbedringspotensial i å utvikle en helhetlig metode for å sikre en tilfredsstillende internkontroll.

Nye ledere har fått opplæring i avvikhåndtering, og mangler i dagens styringssystem er kartlagt. Videre arbeid med internkontroll vil inngå i arbeid med styringsmodell for Mattilsynet. Som følge av Stortingets granskning (KPMG 2019) er det tatt i bruk oppdaterte styrende dokumenter på flere områder.

Vi har tettere oppfølging av avvik etter revisjoner fra ESA, Riksrevisjonen og internrevisjon

Alle funnene etter revisjonene registreres i det nye systemet for avvikhåndtering. Vi lager en tertialvis og samlet statusrapport for avvikoppfølging som behandles av toppledelsen. Det har gitt effekt og utviklingen går i riktig retning. Samtidig ser vi at det er rom for forbedringer og mer læring.

Riksrevisjonen hadde ingen vesentlige merknader til Mattilsynets årsregnskap for 2020.

Internrevisjonsprogrammet gjennomføres i henhold til plan/revidert plan og tilpasses aktuelt behov og endret risikobilde. Internrevisjonsfunksjonen og -systemet fungerer etter hensikten, men det er nødvendig å videreutvikle funksjonen slik at den kan gi merverdi i det mer løpende forbedrings- og utviklingsarbeidet.

Administrerende direktør brukte internrevisjonen også i 2021 til å kartlegge status og verifisere gjennomføring og effekt av besluttede forbedringstiltak. Arbeidet ble ikke organisert som omfattende interne revisjoner, men kartleggings- og undersøkelsesoppdrag. Funnene fra årets undersøkelser er overført til linjeledelsen som innspill til pågående forbedrings- og utviklingsarbeid.

En generell anbefaling fra internrevisjonen er at oppfølging av funn bør være en integrert del av virksomhetsstyringen for å sikre framdrift og ønsket effekt.

Internrevisjonens årsrapport 2021 finnes i sin helhet som vedlegg til denne årsrapporten.

[Europaparlaments- og rådsforordning \(EU\) 2017/625 \(kontrollforordningen\)](#) og [ESA-revisjoner](#) Koordinering av arbeidet med kontrollforordningen og ESA-revisjoner er nå samlet i den nye organisasjonen. Dette gir synergieffekter og vi vurderer nå i større grad om avvik kun gjelder innenfor det reviderte området eller om det er et avvik som vil gå igjen også andre steder. Vi har funnet to slike avvik etter ESA-revisjoner i 2021 som vi har løftet opp for en horisontal avvikshåndtering. Dette er “verifisering av den offentlige kontrollen”, og “effektiv og enhetlig bruk av virkemidler”.

Sikkerhet

Sikkerhetstilstanden knyttet til aktiviteter underlagt sikkerhetsloven er god i Mattilsynet.

Samfunnssikkerhet

Matloven definerer vårt ansvar for å håndtere hendelser, og dette er godt ivaretatt i våre beredskapsplaner.

Vi har sett beredskap og sikkerhet mer i sammenheng og gjennomført en overordnet vurdering av vår evne til å gjennomføre vårt samfunnsoppdrag i forhold til ulike uønskede hendelser. Dette arbeidet, og spesielt arbeidet med å identifisere tiltak som opprettholder vår funksjonsevne ved langvarig redusert tilgjengelighet av digitale løsninger og infrastruktur, vil fortsette.

Vi har ikke gjennomført større øvelser pga. håndtering av et stort antall reelle hendelser og utfordringer knyttet til å håndtere pandemien.

Personellsikkerhet

I 2021 har vi prioritert arbeidet med tiltak som skal bidra til å heve ansattes kompetanse knyttet til egen sikkerhet i arbeidet. Dette er nærmere omtalt under omtale av HMS-arbeidet nedenfor.

Informasjonssikkerhet og personvern

Mattilsynet har:

- forbedret håndtering av personopplysninger, men det gjenstår fremdeles arbeid med oppgavene knyttet til informasjonssikkerhet og personvern.
- holdt seg orientert om rettsutviklingen innenfor tredjelandspromatikk etter Schrems-dommen.
- tatt i bruk Digitaliseringsdirektoratets felles katalog for protokollen over personopplysninger.
- jobbet med hjemmelsgrunnlaget for behandling av personopplysninger i matloven og dyrevelferdsloven. Endringen i dyrevelferdsloven trådte i kraft i 2021 og endringen i matloven var på høring til desember 2021.
- gjennomført 35 risiko- og sårbarhetsanalyser i 2021 og har prioritert arbeid med informasjonssikkerhet og personvern.

IKT-sikkerheten er god i Mattilsynet, men vi ser et mer komplekst og skjerpet digitalt risikobilde. Dette er et prioritert innsatsområde for Mattilsynet og vi vil vektlegge tiltak for å sikre og styrke både ressurser og kompetanse.

Vi har koblet oss til Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM) varslingssystem for digital infrastruktur (VDI) og NSMs automatiserte sårbarhetskartlegger (Allvis NOR).

Mattilsynet er en del av Landbruks- og matCERT, som er et responsmiljø for virksomheter underlagt Landbruks- og matdepartementet. Landbruks- og matCERT har ansvar for å sende varsler knyttet til IKT-sikkerhetshendelser til NorCERT. CERT-miljøet har også ansvaret for at virksomheten mottar varsler fra NorCERT om pågående cyberangrep eller mulige fremtidige trusler.

Vi vektlegger digitalisering og IKT

Vi har satt i gang et større endringsarbeid for å kunne tilby bedre digitale tjenester. Vi etablerte en ny leveransemodell for utvikling i siste tertial i 2021. Mattilsynets systemutvikling vil fra nå i hovedsak foregå i tverrfaglige, målstyrte produktteam organisert etter prioriterte domener. Dette gjelder på følgende områder:

- Inspektørhverdagen
- Eksport og markedsadgang
- Gebyrforvaltning
- Nye nettløsninger
- Fiskevelferd/fiskehelse
- Slakt av produksjonsdyr
- Produksjonsdyr – smittesporing av dyr

Hensikten med produktteam er å bygge opp vår evne til å jobbe mer brukerrettet og med raskere leveranser. Som en konsekvens av dette reduserer vi konsulentbruk og etablerer dynamisk innkjøpsordning for en mer målrettet innleie av konsulenter. Endringene har krevd mye interne ressurser, og vi har derfor hatt lav utviklingstakt i 2021.

Tabell 4. Oversikt over arbeidsprosesser med og uten IKT-støtte i Mattilsynet. Kilde: Mattilsynet

Hovedgrupper av tjenester	2019	2020	2021
Innhente kunnskap og analysere tilstand			Mangler IKT-støtte
Regelverksarbeid			Mangler IKT-støtte
Kommunikasjon og veiledning			
Antall besøk Matportalen.no	1 130 427	1 041 730	1 187 505
Antall besøk Mattilsynet.no	2 456 487	1 901 513	2 017 895
Antall besøk Kostholdsplanleggeren	410 033	565 638	601 386
Antall besøk Matvaretabellen	735 487	426 441	342 126
Offentlig kontroll og annen offentlig aktivitet			
Antall offentlig kontroller ⁷	46 999	25 357	28 467
Antall annen offentlig aktivitet ⁸	32 481	27 910	27 140
Antall klagesaker	395	309	296 ⁹
Antall eksportsertifikater	69 343	63 858	75 368
Beredskap og hendelsehåndtering			
Antall hendelser håndtert i MatCIM	201	242	274

Vurdering av effekter av nyere IKT-løsninger internt i virksomheten og hos brukere

Eksportprosjektet har i løpet av 2021 fjernet forhåndsmeldinger for alle sertifikater til Kina og New Zealand. Vurderingen av sykdomsstatus for disse sertifikatene er også automatisert, noe som gir umiddelbart svar på sertifikatsøknad. Antall utstedte eksportsertifikater har økt med rundt 18 prosent fra fjoråret. Brukerne er svært fornøyd med tjenesten som bidrar til umiddelbart svar på søknader som tidligere kunne medføre 1-2 dagers venting. Se også kapittel 3.6.

System for kjøttkontroll (MAKKS) er et resultat av det flerårige prosjektet «Systemstøtte for kjøttkontroll» som over tid har levert litt og litt ny funksjonalitet. Prosjektet ble avsluttet ved årsskiftet. Alle digitale verktøy knyttet

⁷ Definisjon: Kontroll gjennomført av kompetente myndighet for å verifisere regelverksetterlevelse hos driftsansvarlige, eller at varer eller dyr oppfyller krav i regelverk inkludert krav ved utstedelse av offentlige attester og sertifikater (Kontrollforordning)

⁸ Definisjon: Annen aktivitet enn offentlig kontroll utført av kompetente myndigheter eller de som har fått delegert myndighet. Aktiviteter som å stadfeste forekomst av dyresykdommer eller planteskadegjørere, forebygge eller begrense spredningen av slike sykdommer/skadegjørere, utrydde disse, tildele tillatelser eller godkjenninger og utstedte offisielle sertifikater eller offisielle attestasjoner. Kilde: Kontrollforordning

⁹ Klagesaker som Klagesaksenheten har mottatt. Fra og med 1. mai 2021 overtok Klagesaksenheten behandling av alle klagesaker i Mattilsynet og endret måten klagesakene registreres. Derfor er ikke antall for 2019 og 2020 sammenlignbare med 2021.

til MAKKS er nå utviklet og tatt i bruk. Løsningene og datafangsten bidrar til bedre kvalitet og større effektivitet i arbeidet. Se også kapittel 3.1.

Som ledd i å styrke veiledningen til næring og forbrukere har vi i 2021 etablert en *digital innholdsplattform*. Denne bidrar til at vi enklere kan utvikle digitale tjenester og brukerrettet veiledning i de kanalene brukerne foretrekker, som f.eks. andre nettsteder og applikasjoner.

En intern effekt er at vi kan samordne og forenkle veiledningsarbeidet ved at det forvaltes på et sted uavhengig av kanal. Plattformen legger også til rette for deling av veiledning med andre etater og virksomheter. Se også kapittel 3.7.

Vi har forbedret «[Varsle Mattilsynet](#)»-knappen på hjemmesiden vår for å gjøre det enklere for brukerne og gi Mattilsynet informasjonen vi trenger for å iverksette tiltak. Se også kapittel 3.7.

Regler i den nye dyrehelseforordningen (Animal Health Law - AHL) krever at anlegg, der det holdes dyr permanent eller midlertidig, skal identifiseres og registreres med et unikt nummer knyttet til geografisk sted. Mattilsynet har satt prosjektet om *produksjonsplass-ID* på pause, for å sikre en god struktur og tilstrekkelig teknologisk kompetanse. Det er laget en midlertidig løsning for tildeling av anleggsnummer for hest, andre produksjonsdyr beholder produsentnummeret.

For å sikre brukerne våre riktig behandling av informasjon, har vi jobbet med tiltak for å bedre tilgangsstyring. Det har vært viktig for oss å skape felles forståelse og kompetanse om identitet og tilgangsstyring (IAM) på tvers av organisasjonen, og vi har gjennomført en kartlegging for å avdekke status på området. Anbefalinger følges opp i videre arbeid.

Fellesføringer

Slik setter vi inkluderingsdugnaden ut i livet

Målet om at minimum fem prosent av nyansettelser i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en er nådd i 2021. Vi har gjennom året fulgt opp tiltakene i handlingsplanen for landbruks – og matsektoren og har hatt økt oppmerksomhet på inkludering. Dette er også et fast tema i møtene med HR-funksjonen i Landbruks- og matdepartementet og underliggende etater, hvor vi deler gode erfaringer. Likevel er det ikke lett å måle effekt av de ulike tiltakene og å konkludere med hva som virker best.

Tabell 5. Antall ansettelser i Mattilsynet. Kilde: Mattilsynet

Ansettelser	2019	2020	2021
Nyansettelser totalt	56	70	67
Andel nyansatte med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en	2	2	7
Utgjør i prosent (mål 5%)	3,6	2,9	10,4

Vi har inngått samarbeidsavtale med NAV St. Hanshaugen som gjelder for alle kontorene våre, og samarbeidet har gitt resultater. Ved alle former for midlertidig ledighet vurderer vi om den ledige stillingen kan fylles av en kandidat fra målgruppen gjennom samarbeidsavtalen.

Inkluderingsperspektivet i rekrutteringsprosessen har økt på ulike måter. Det er laget et informasjons- og opplæringsopplegg for alle ledere som også inkluderer e-læringen i mangfoldrekruttering. Alle rutinene våre og styrende dokumenter er oppdatert med informasjon om inkluderingsdugnaden og endringene i statsansatteloven. Vi har supplert utlysningstekstene våre med en mangfoldserklæring og tekst om krav for å oppfylle positiv særbehandling. I tillegg er nettsidene våre oppdatert med informasjon om hva vi gjør, og hvilke muligheter søkerne fra målgruppen har.

Vi har ansatt to deltakere i Traineeprogrammet i staten for personer med høyere utdanning og nedsatt funksjonsevne og/eller hull i CV-en, og de starter vinteren 2022.

En sentral del av inkluderingsarbeidet er å tilrettelegge arbeidsforholdene for ansatte som har eller får redusert arbeidsevne. Dette arbeidet gjøres i tett samarbeid med den enkelte arbeidstaker, NAV og bedriftshelsetjenesten.

Det er kvalifikasjonsprinsippet som gjelder ved ansettelse. Vi har hatt en økning i antall søkere som informerer om at de har hull i CV-en og/eller nedsatt funksjonsevne. Økningen skyldes antageligvis blant annet at vi har lyst ut to traineestillinger. Fortsatt er det få søkere som opplyser om at de er innenfor målgruppen.

Vi vil i 2022 fortsette med oppfølgingen av handlingsplanen for landbruks – og matsektoren, og forventer at dette arbeidet vil bidra til at vi fortsatt når målet i året som kommer.

Personalforvaltning

- Mattilsynet skal gjøre rede for virksomhetens arbeid for å oppfylle aktivitetsplikten både som offentlig myndighet og som arbeidsgiver. Dette er det redegjort for i Aktivitets- og redegjøringsrapport som er vedlagt denne årsrapporten.
- Status og utvikling på blant annet antall ansatte, antall avtalte årsverk og antall utførte årsverk m.m. er lagt i vedlegg 3, Statistikk, Ressursbruk.
- Vi har i første halvår hatt én lærling i Mattilsynet som gikk læretiden sin i kontor- og administrasjonsfaget. Fra høsten har vi hatt to lærlinger.

Systematisk arbeid med helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Vi skal ha en helsefremmende arbeidsplass der medarbeiderne trives, og målet for sykefraværet er under 4,9 prosent.

Vi har HMS-handlingsplaner som skal bidra til at vi når målet om redusert sykefravær, og utvikler et godt og trygt arbeidsmiljø. Sykefraværet ble også fulgt opp i arbeidsmiljøutvalgene både sentralt og lokalt. Sykefraværet totalt for året gikk ned fra 5,7 prosent i 2020 til 5,3 prosent i 2021.

Det totale sykefraværet har variert noe gjennom året og 4. kvartal var høyest med 6,3 prosent. Vi er usikre på om den samlede nedgangen er av midlertidig eller varig art, gitt at vi også i år har vært påvirket av pandemien. Vi skal fortsette å arbeide planmessig med oppfølging av sykefraværet. Det er et langsiktig arbeid som det vil ta tid å se effektene av.

Vi forbedrer arbeidet med HMS kontinuerlig, og har en nullvisjon for skader og ulykker. Alle tilfeller av ulykker og uønskede hendelser skal rapporteres og følges opp. Nærmeste leder er ansvarlig for oppfølgingen av sine ansatte i samarbeid med vernetjenesten.

Vi har arbeidet med revisjon av hele HMS-systemet. HMS er et område som er prioritert. Det er satt sammen et team som skal foreslå og følge opp prioriteringer som blir besluttet i 2022. Det er utarbeidet et kursopplegg for «sikkerhet på sjø». Med bakgrunn i en intern undersøkelse, og løpende rapportering, vet vi at noen av våre ansatte blir utsatt for trakassering, trusler og vold. Det er utarbeidet en pilot for «case-trening» i trakassering, trusler og vold for å øke kompetansen til ledere og medarbeidere om disse utfordringene. Dette skal testes ut første del av 2022.

Innsats på bærekraft

Vurdering av bærekraft er viktig i alle Mattilsynets anskaffelser. Vi stiller miljøkrav og krav til etisk og sosialt ansvar enten i kvalifisering av leverandører og/eller som krav til selve anskaffelsen.

I våre standardkontrakter har vi også med eget punkt om lønns- og arbeidsvilkår. I *Prosjektet Fremtidens arbeidsplass* har også vurdering av bærekraft vært sentralt, i form av krav om god kvalitet og bærekraftige løsninger både til lokaler, møbler og annet inventar.

For omtale av faglig innsats på bærekraft se kapittel 3.5.

5 Vurdering av framtidsutsikter

En ny virkelighet krever langsiktighet og bevisste prioriteringer (Perspektivmeldingen 2021).

Norge vil møte krevende utfordringer i tiden som kommer gjennom blant annet endrede internasjonale rammebetingelser, sikkerhetspolitiske forhold, klimaendringer, endringer i befolknings sammensetning og arbeidsliv, samt endrede økonomiske forutsetninger.

Dette vil kreve kunnskap om og oppmerksomhet rettet mot raske samfunnsendringer, globale utviklingstrekk og hendelser og tilstrekkelig fleksibilitet i måten vi jobber på, hvem vi må samarbeide med og hva vi til enhver tid må prioritere. Vi ønsker å være i forkant for å bevare den gode statusen vi har på mattrygghet og tilstrekkelig drikkevannstilgang, god dyrehelse og -velferd og nå våre overordnede mål.

Bærekraft og samfunnsoppdraget

FNs bærekraftsmål mot 2030 påvirker hvordan privat og offentlig sektor verden over bør jobbe systematisk for å skape en mer bærekraftig utvikling. Å reversere klimaendringer, utrydde sult, sikre rent vann, sikre bærekraftig forbruk og bevare biologisk mangfold og liv i sjøen og på land er mål som er direkte relatert til vårt samfunnsoppdrag. Vi trenger mer enn noen gang å stå sammen internasjonalt om å løse felles utfordringer. I en internasjonalisert og digitalisert verden blir flere problemstillinger grenseløse.

Figur 24. FNs bærekraftsmål

EUs Green Deal omtales som den største endringen i EU siden det indre marked ble etablert, og EU har ambisjoner om å utvikle «den globale gullstandarden» både miljømessig, økonomisk og sosialt. Siden det meste av vårt regelverk utvikles i EU, omfatter dette også Mattilsynets samfunnsoppdrag. Bærekraftsmålene og klimamålene blir dermed premisser for vårt videre arbeid.

EU har samtidig presisert at mer effektiv ressursutnyttelse og mer sirkulær bioøkonomi ikke skal skje på bekostning av mattrygghet og dyrevelferd. Vi må være forberedt på at motstridende interesser vil måtte veies mot hverandre, og bidra til nødvendige politiske avklaringer.

Klimaendringer og én-helse

Kunnskapsfeltet [én-helse](#) viser hvor nødvendig det er å se mennesker, dyr og miljø i sammenheng for å forstå og håndtere globale utfordringer innen helse og biosikkerhet. Nasjonalt og internasjonalt jobbes det med å øke kunnskap og evne til å håndtere biologiske trusler. Klimaendringene åpner også opp for at flere fremmede arter etablerer seg i Norge og øker risikoen for at plante- og dyresjukdommer vi ikke har hatt før, kommer inn i landet. På den annen side kan også et varmere klima åpne for dyrking av nye sorter som er ønsket av forbrukerne. Vi skal styrke rollen som faglig rådgiver for politiske myndigheter ved å delta aktivt i det nasjonale og internasjonale samarbeidet omkring slike spørsmål. Vi skal også bygge videre på erfaringer fra pandemien for å videreutvikle egenskapene våre som beredskapsstat.

EU har utarbeidet en klimatilpasningsstrategi som en del av Green Deal. Næringsliv, innbyggere og forvaltning må forberede seg på forventede endringer som følge av økt temperatur, og dette berører i stor grad matsystemene. Dette er beredskapsarbeid.

Nye sykdommer hos planter og dyr, mer tilpassete sorter av kulturvekster og større utfordringer for drikkevannsforsyning er eksempler på områder hvor det kan være aktuelt med nye risikovurderinger og kanskje endret regelverk.

EU vil blant annet lage felles regler for datainnsamling om klimarelaterte tap og fysisk klimarisiko, i et samarbeid mellom offentlige og private aktører.

Samarbeid på tvers av sektorer om blant annet ny kunnskapsinnhenting er aktuelt både nasjonalt og internasjonalt. Dette vil trolig kreve mer oppmerksomhet i tiden som kommer.

Innovasjon og data som ressurs

Det offentliges evne til å forstå endringene i næringsstruktur og teknologi, til å analysere tilgjengelig kunnskap og dele data som er nyttige for fellesskapet, blir stadig viktigere. Det samme gjelder det offentliges evne til endring og omstilling av egen virksomhet. Å bygge en organisasjon som er tett på brukerne og næringene, som forstår og har innsikt i endringer, og på den måten selv kunne være en del av endringene, vil være en nøkkel fremover.

Vi jobber for helsemessig trygg mat og god helse hos planter, landdyr og fisk, og god dyrevelferd. Hvilke data vi samler inn og får tilgang til fra andre blir viktig for å forstå tilstanden i norske dyrehold, i matproduksjon og i vannforsyningsystemer. På denne måten kan vi i større grad jobbe forebyggende og dermed basere den offentlige kontrollen på risiko, slik at vi bruker samfunnets ressurser på en mest mulig målrettet og effektiv måte.

Offentlig sektor står ovenfor store utfordringer i årene som kommer. Trygg og kostnadseffektiv elektronisk datafangst og -deling og god datakvalitet er en kritisk suksessfaktor for Mattilsynets bidrag til norsk verdiskaping og bærekraftig vekst i landdyr- og akvakulturnæringene. Digital teknologi gir mulighet til effektiv og sikker brukerdiallog. Vi vil arbeide for å bli en mer kompetent og aktiv bidragsyter til et digitaliseringsvennlig regelverk og smidige utviklingsprosesser. Innovasjon og teknologiske nyvinninger skjer også på den andre siden av loven, og vi må være forberedt på å møte og bidra til å redusere økt kriminalitet i omsetning av mat, dyr og planter.

Vi oppfatter at de fleste aktører ønsker å gjøre rett, og at god veiledning vil føre fram. For de som begår kriminalitet i matproduksjonen eller begår alvorlige og gjentatte brudd på dyre- eller fiskevelferden, må streng virkemiddelbruk fortsatt gjelde. Det er viktig for tilliten fra forbrukerne og for folkehelsen, og for at dyra skal ha det godt.

Verdien av samarbeid mellom private aktører, borgere og offentlig sektor for å løse viktige oppgaver har blitt tydeligere siden pandemien brøt ut i mars 2020. Fleksibilitet for å sikre matforsyning, sesongarbeidskraft, og fortsatt eksport over stengte grenser har bragt oss og andre offentlige etater i jevnlig dialog med næringene. Denne verdifulle lagånden må det offentlige generelt, og vi spesielt, jobbe for å bevare og styrke i fortsettelsen.

6 Årsregnskap

Ledelseskomentarer

Formål

Mattilsynet arbeider etter følgende mål:

- Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann
- Fremme god helse hos planter, landdyr og fisk
- Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr
- Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn
- Ivareta miljøvennlig produksjon

Hensynet til aktørene langs hele matproduksjonskjeden skal ivaretas, herunder markedsadgang i utlandet. Vi skal i tillegg arbeide for målene i annen lovgivning som Mattilsynet forvalter.

Mattilsynet er faglig underlagt Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet, og er administrativt underlagt Landbruks- og matdepartementet. Mattilsynet er et ordinært statlig forvaltningsorgan, og fører regnskap i henhold til kontantprinsippet, jf. prinsippnoten til årsregnskapet. Årsregnskapet utgjør kapittel VI i årsrapporten til Mattilsynet.

Vurderinger av vesentlige forhold sammenlignet mot fjoråret

Mattilsynets driftsutgifter på kapittel 1115 post 01 var på 1 418 millioner kroner i 2021 mot 1 370 millioner kroner i 2020. I 2021 økte utgiftene til utvikling av programvare og løpende driftsoppgaver fra 59,3 millioner kroner i 2020 til 85,6 millioner kroner i 2021. Økningen skyldes flere utviklingsprosjekter og kostnader knyttet til omorganiseringsprosessen ved hovedkontoret. Det var en betydelig økning i utgiftene til analysetjenester og kjøp av smittevernutstyr. *Prosjektet Fremtidens arbeidsplass* er avsluttet, noe som har bidratt til nedgangen i investeringer og større utstyrsanskaffelser sammenlignet med 2020.

Årsverk, lønn og sosiale utgifter

Antall utførte årsverk i Mattilsynet i 2021 var 1 075. Dette er beregnet i henhold til definisjonen av utførte årsverk i personalmelding fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet 27. november 2019. Økning i utbetalinger til lønn skyldes lønnsjustering knyttet til lønnsoppgjørene og økt overtidsbruk.

Andre utbetalinger til drift

Det er en økning i andre utbetalinger til drift i 2021 på i overkant av 35,9 millioner kroner, fra 434,4 millioner kroner i 2020 til 470,3 millioner kroner i 2021. Økningen skyldes økte utgifter til kjøp av analysetjenester, leie av datasystemer og kjøp av IKT-tjenester.

Vurderinger av vesentlige forhold mellom tildeling og regnskap

Kap. 1115 post 01 Driftsutgifter

Mattilsynet disponerte 1 442 millioner kroner på posten for driftsutgifter i 2021. Mindreutgiften på 23,225 millioner kroner utgjør totalt 1,6 prosent av samlet bevilgning. Korrigerer en for merinntektene på kapittel 4115 post 02 på 6,363 millioner kroner var det en mindreutgift på 29,588 millioner kroner i 2021, som tilsvarer 2,1 prosent av disponibel bevilgning. 2 millioner kroner av bevilgningen ble holdt tilbake av Landbruks- og matdepartementet til dekning av utgifter til nasjonal ekspertise i internasjonale organer. Disse utgiftene er ikke inkludert i Mattilsynets årsregnskap.

Kap. 1115 post 22 Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser

Samlet tildeling for reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser var i 2021 på 17,3 millioner kroner. Posten gjelder oppregulering av pensjonspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser for tidligere kommunalt ansatte som i 2004 ble en del av Mattilsynet. Mattilsynet har avtale med KLP (Kommunal Landspensjonskasse) om selvrisiko. En slik selvrisikoavtale er uforutsigbar i den forstand at premien varierer i takt med kommende pensjonsuttak. Mattilsynet hadde en mindreutgift på 151 000 kroner på posten i 2021.

Kap. 4115 post 01 Gebyrer mv

Det ble innbetalt 191,4 millioner kroner i gebyrer, tvangsmulkt og overtredelsesgebyr i 2021, mens bevilgningen var på 191,2 millioner kroner. Dette gir en merinntekt på 225 000 kroner.

Kap. 4115 post 02 Driftsinntekter og refusjoner mv

Driftsinntekter og refusjoner var på 12,4 millioner kroner i 2021, og består hovedsakelig av inntekter knyttet til administrasjonsgebyr, prosjekter med ekstern finansiering og oppgaver som Mattilsynet utfører for andre myndigheter. I tillegg føres inntekter fra tilleggsgebyr ved utstedelse av helsesertifikater på sjømat utenfor normal arbeidstid på denne posten.

Merinntekten på 6,4 millioner kroner skyldes i hovedsak økte inntekter fra nevnte tilleggsgebyr som følge av en vesentlig økning i sertifikatutstedelser utenfor normal arbeidstid.

Kap. 5550 post 70 Miljøavgift på plantevernmidler

Regnskapet viser en mindreinntekt på 9,5 millioner kroner i 2021. Mindreinntekten skyldes at miljøavgift på i alt 14,5 millioner kroner ble utfakturert mot slutten av 2021, og innbetalt i januar 2022.

Revisjonsordning

Riksrevisjonen er ekstern revisor og årsregnskapet er ikke ferdig revidert per dags dato. Mattilsynet har frist for å publisere det endelige regnskapet innen 1. mai 2022. Revisjonsberetningen og all underliggende korrespondanse knyttet til den finansielle revisjonen er offentlig når revisjonsberetningen er oversendt Mattilsynet.

Leders beretning

Jeg bekrefter at:

- Årsregnskapet gir et dekkende bilde av Mattilsynets disponible bevilgninger og regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld som helhet per 31. desember 2021.
- Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv fra Finansdepartementet R-115 og krav fra Landbruks- og matdepartementet.

Oslo, 15. mars 2022

Ingunn Midttun Godal
Administrerende direktør

Prinsippnote

Generelt om årsregnskapet

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med krav i bestemmelser om økonomistyring i staten, fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 5. november 2015, punkt 3.4, Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av Landbruks- og matdepartementet.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorapporteringen er satt opp i tråd med grunnleggende prinsipper for årsregnskap og regnskapsføring i staten nedfelt i bestemmelsene punkt 3.4.2 og Stortingets bevilgningsreglement §§ 3, 4 og 13.

Sumlinjen *Netto rapportert til bevilgningsregnskapet* er lik i begge de to oppstillingene.

Grunnleggende prinsipper for årsregnskap

- Ettårsprinsippet: Regnskapet følger kalenderåret
- Fullstendighetsprinsippet: Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- Kontantprinsippet: Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet
- Bruttoprinsippet: Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- Intern fakturering praktiseres ikke

Oppstilling av bevilgningsrapportering

Bevilgningsoppstillingen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen, og en nedre del som viser beholdninger i kapitalregnskapet.

Bevilgningsspesifikasjon viser alle regnskapstall Mattilsynet har rapportert til statsregnskapet og endring i mellomværende med statskassen. Utgiftene og inntektene er gruppert etter kapitler og poster som Mattilsynet har fullmakt til å disponere.

Mottatte fullmakter vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til belastningsfullmaktene er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskapet.

- Note A viser forklaring av samlet tildeling
- Note B viser forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Oppstilling av artskontorapportering

Oppstillingen omfatter en artskontooppstilling, en spesifikasjon av mellomværende med statskassen ved året slutt og artskontooppstillingen viser Mattilsynets rapportering til statsregnskapet på regnskapslinjenivå etter standard kontoplan for statlige virksomheter.

Spesifikasjonen av mellomværende med statskassen vises fordelt på grupper av kontoer. Artskontooppstillingen viser følgende noter i tillegg til prinsippnote:

- Note 1 innbetalinger fra drift
- Note 2 utbetalinger til lønn
- Note 3 andre utbetalinger til drift
- Note 4 finansinntekter og finansutgifter
- Note 5 utbetalinger til investeringer
- Note 6 innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten
- Note 7 tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten
- Note 8 Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Kontoplan

Standard kontoplan blir benyttet til løpende bokføring.

Arbeidsgiveravgift, nettoføringsordning, pensjonspremie og gruppeliv

Arbeidsgiveravgift blir ikke innbetalt, men er regnskapsført og rapportert som utgift på Mattilsynets kapittel og til inntekt på felleskapittel Folketrygden.

Mattilsynet er innenfor nettoføringsordningen og har fra 1. januar 2015 fullmakt til å utgiftsføre betalt merverdiavgift på kap. 1633 Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift, post 01 Driftsutgifter.

Pensjonspremie til Statens Pensjonskasse er fra og med 2017 belastet regnskapet i sin helhet. Pensjonspremien betales 6 ganger per år i henhold til faktura fra Statens Pensjonskasse. Fakturaen inneholder både arbeidsgiverandel og beløp trukket av de ansattes lønn.

Grupplivsforsikring blir ikke utbetalt, men belastet kapittel 5309 post 29, jf. R-101. pkt. 4.3.1.

Immaterielle eiendeler og anleggsmidler

Driftsmidler med anskaffelsesverdi over kr 50 000 utgiftsføres i kontogruppe 47-49. Driftsmidler med anskaffelsesverdi under kr 50 000, men som Mattilsynet anser å være en del av en pool (pooltilnærming), utgiftsføres likevel i kontogruppe 47-49 (hvis samlet sett anskaffelsesverdien er over kr 50 000).

Selvassurandørprinsipp

Staten opererer som selvassurandør. Det er ikke inkludert poster i årsregnskapet som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader.

Statens konsernkontoordning

Mattilsynet tilfører ikke likvider gjennom året. Mattilsynet har en trekkrettighet på vår konsernkonto. Saldoen nullstilles på den enkelte oppgjørskonto i Norges Bank ved overgang til nytt regnskapsår.

Bevilgningsrapportering for regnskapsåret 2021

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2021	Merutgift (-) og mindreutgift
1115	Mattilsynet	01	Driftsoppgaver	A, B	1 441 652 000	1 418 427 129	23 224 871
1115	Mattilsynet	22	Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser	A, B	17 418 000	17 267 156	150 844
1115	Mattilsynet (overslagsbevilgning)	71	Tilskudd til erstatninger	A, B	4 200 000	3 294 349	905 651
0540	Difi-medfinansiering IKT prosjekter	25	Spesielle driftsutgifter	B		0	
0702	Beredskap (særskilt belastningsfullmakt)	21	Spesielle driftsutgifter	B		198 592	
0900	NFD Nasjonale eksperter	21	Spesielle driftsutgifter			0	
1100	LMD	21	Spesielle driftsutgifter	A	8 500 000	8 489 642	
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift (overslagsbevilgning)	01	Driftsutgifter	B		79 771 513	
Sum utgiftsført					1 471 770 000	1 527 448 381	

Inntekts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2021	Merutgift (-) og mindreutgift
4115	Mattilsynet	01	Gebyr		191 223 000	191 447 589	224 589
4115	Mattilsynet	02	Driftsinntekter og refusjoner mv.	B	6 074 000	12 437 566	6 363 566
5309	Tilfeldige inntekter, ymse	29	Tilfeldige inntekter, ymse			1 600 170	
5550	Miljøavgift på plantevernmidler	70	Miljøavgift på plantevernmidler		65 000 000	55 521 783	-9 478 217
5584	Andre avgifter	70	Andre avgifter			0	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift			104 330 787	
Sum inntektsført					262 297 000	365 337 895	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						1 162 110 486	

Kapitalkontoer

60080701	Norges Bank KK /innbetalinger					301 758 419	
60080702	Norges Bank KK/utbetalinger					-1 459 815 196	
711315	Endring i mellomværende med statskassen					-4 053 709	
Sum rapportert						0	

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	2021	2020	Endring
711315	Mellomværende med statskassen	-39 736 148	-35 682 438	-4 053 709

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
1115 01	32 037 000	1 409 615 000	1 441 652 000
1115 22	667 000	16 751 000	17 418 000
1115 71		4 200 000	4 200 000
1100 21		8 500 000	8 500 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	1115 01	1115 22	1115 71
Stikkord			"overslagsbevilgning"
Merutgift(-)/ mindre utgift	23 224 871	150 844	905 651
Utgiftsført av andre i hht avgitte belastnings-fullmakter			
Merutgift(-)/ mindreutgift etter andres utgiftsføringer	23 224 871	150 844	905 651
Merinntekter iht merinntekts-fullmakt	6 363 566		
Innsparinger			
Sum grunnlag for overføring	29 588 437	150 844	905 651
Maks. overførbart beløp *	70 480 750	837 550	425 000
Mulig overførbart beløp beregnet av virksomhet	29 588 437	837 550	

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29. Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Mottatte belastningsfullmakter

Mattilsynet har fått stilt kr 200 000 til disposisjon til beredskapsplanlegging og øvelser knyttet til oppfølging av lov om helsemessig og sosial beredskap hos Helse- og omsorgsdepartementet, kap. 0702 post 21 Beredskap. Mattilsynet har benyttet kr 198 592 av belastningsfullmakten.

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Mattilsynet har budsjettfullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 1115 post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 4115 post 02.

Rapportering av betalt merverdiavgift

Mattilsynet er omfattet av nettoføringsordningen og rapporterer betalt merverdiavgift på kap. 1633, post 01. Dette gjelder merverdiavgift knyttet til Mattilsynets utgifter ført på postene 01-49. I 2021 betalte Mattilsynet kr 79 771 513 i statlig merverdiavgift.

Stikkordet «overslagsbevilgning»

Mattilsynets bevilgning på kap. 1115, post 71 er gitt med stikkordet "overslagsbevilgning". Bevilgningen skal dekke statens betalingsforpliktelser overfor dem som har ytt nødhjelp etter dyrevelferdsloven §4, samt kostnader for tiltak som settes i verk av Mattilsynet i samsvar med matloven, dyrehelsepersonelloven og dyrevelferdsloven i de tilfellene kostnadene ikke kan drives inn fra eier/ansvarlig.

Artskontorrapporteringen 31.12.2021

	Note	2021	2020
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	188 291 029	178 269 153
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	676 902	555 992
Salgs- og leieinnbetalinger	1	165 606	489 777
Andre innbetalinger	1	11 483 695	7 384 539
Sum innbetalinger fra drift		200 617 232	186 699 460
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	961 247 782	926 911 419
Andre utbetalinger til drift	3	470 310 474	434 366 252
Sum utbetalinger til drift		1 431 558 256	1 361 277 672
Netto rapporterte driftsutgifter		1 230 941 024	1 174 578 211
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	247 792	252 108
Sum investerings- og finansinntekter		247 792	252 108
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	12 943 242	25 261 370
Utbetaling av finansutgifter	4	29 750	29 008
Sum investerings- og finansutgifter		12 972 992	25 290 377
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		12 725 200	25 038 269
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	58 678 343	70 617 779
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		58 678 343	70 617 779
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	3 282 050	3 068 540
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		3 282 050	3 068 540
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivsforsikring	2	1 600 170	1 641 275
Arbeidsgiveravgift	2	104 330 787	102 244 970
Nettoføringsordning for merverdiavgift	B	79 771 513	73 763 331
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		26 159 444	30 122 914
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		1 162 110 486	1 101 944 328

Oversikt over mellomværende med statskassen

Eiendeler og gjeld	Note	2021	2020
Andre langsiktige fordringer (Depositum)	8	-	-
Kortsiktige fordringer	8	211 455	354 902
Leverandørgjeld	8	-	-
Skyldig skattetrekk	8	-36 666 263	-32 703 407
Skyldige offentlige avgifter	8	-1 249 765	-834 519
Annen kortsiktig gjeld	8	-2 031 575	-2 499 415
Sum mellomværende med statskassen		-39 736 148	-35 682 438

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2021	31.12.2020
Innbetalinger fra gebyrer		
Gebyr for særskilte ytelser	45 734 361	36 560 670
Gebyrer for tilsyn og kontroll	142 556 668	141 708 482
Sum innbetalinger fra gebyrer	188 291 029	178 269 153
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer		
Overføringer fra Nordisk Ministerråd (NMDD)	676 902	555 992
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	676 902	555 992
Salgs- og leieinnbetalinger		
Leieinntekter	165 606	489 777
Sum salgs- og leieinnbetalinger	165 606	489 777
Andre innbetalinger		
Refusjoner m.m.	10 087 534	5 761 377
Inntekter administrasjonsgebyr	1 168 166	1 127 146
Annen inntekt -viderefakturering	227 995	496 016
Innkomet på tidl. nedskrevne fordringer	0	0
Sum andre innbetalinger	11 483 695	7 384 539
Sum innbetalinger fra drift	200 617 232	186 699 460

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2021	31.12.2020
Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter		
Lønn	776 378 924	764 072 166
Arbeidsgiveravgift	104 340 136	102 322 881
Sykepenger og andre refusjoner	-35 800 383	-38 455 214
Andre ytelser	11 849 162	11 714 896
Reguleringspremie kommunal/fylkeskommunal pensjonskasser/SPK*	104 479 942	87 256 691
Sum utbetalinger til lønn**	961 247 782	926 911 419
Gjennomsnitt antall årsverk	1 075	1 106

* Økningen i utgifter til pensjon skyldes høyere pensjonspremie knyttet til tidligere kommunalt ansatte som i 2004 ble en del av Mattilsynets organisasjon. Mattilsynet bærer selv risikoen knyttet til disse og blir fortløpende belastet ved pensjonsuttak eller endringer.

** Av virksomhetens samlede utbetalinger til lønn og sosiale utgifter vedrører kr 657.750 Nordisk Ministerråd.

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2021	31.12.2020
Andre utbetalinger til drift		
Utgifter lokale	98 591 098	96 426 432
Leie av maskiner, inventar og lignende	26 407 607	18 017 011
Mindre utstysanskaffelser	11 972 346	13 011 528
Reparasjon og vedlikehold bygninger og lokaler	620 858	902 436
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	7 763 289	16 662 929
Regnskaps-revisjon- og økonomitjenester	610 073	491 252
Kjøp av tjenester til utvikling og løpende driftsoppgaver IKT*	85 601 522	59 312 446
Forvaltningsstøtte	50 028 224	45 417 822
Analyse og veterinærtjeneste**	123 838 580	112 782 321
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	22 581 833	22 860 634
Reiser og diett	8 295 100	10 105 348
Øvrige driftsutgifter ***	33 999 943	38 376 093
Sum andre utbetalinger til drift	470 310 474	434 366 252

* Økningen skyldes flere utviklingsprosjekter og kostnader knyttet til flytting av datasenter.

** For 2020 var det en stor nedgang i tilsynsaktivitet grunnet Covid-19, noe som medførte at kostnadene til analyse og veterinærtjenester ble betydelig redusert. For 2021 har antall analyseprøver økt, og det har bidratt til at kostnadene har økt.

*** Av virksomhetens utbetalinger til øvrige driftsutgifter vedrører kr. 19.135,37 Nordisk Ministerråd. Reduksjon i øvrige driftsutgifter skyldes lavere aktivitet knyttet til kurs, seminar og møter.

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2021	31.12.2020
Innbetaling av finansinntekter		
Renteinntekter	247 792	252 108
Sum innbetaling av finansinntekter	247 792	252 108
Utbetaling av finansutgifter		
Renteutgifter	29 750	29 008
Sum utbetaling av finansutgifter	29 750	29 008

Note 5 Utbetalinger til investering

	31.12.2021	31.12.2020
Utbetaling til investeringer		
Immaterielle eiendeler og lignende	650	1 984 029
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende*	11 392 720	23 084 600
Andre utgiftsførte investeringer**	1 549 872	192 741
Sum utbetalt til investeringer	12 943 242	25 261 370

* Utbetaling til driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende gjelder i stor grad investeringer i kontorutstyr i prosjektet fremtidens arbeidsplass samt IKT utstyr

** Skyldes investeringer til utstyr i forbindelse med CWD-utbruddet.

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2021	31.12.2020
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.		
Miljøavgift*	55 521 783	66 856 122
Avgifter i matforvaltningen (påløpt før 2012)	0	0
Avgifter planteforedlerrett	462 960	685 630
Overtredelsesgebyr	1 732 553	1 910 751
Tvangsmulkt	961 047	1 165 275
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	58 678 343	70 617 779

* Miljøavgift kreves på plantevernmidler i grossistledet. Angrepene av skadegjørere bestemmes i stor grad av klima- og værforhold, noe som gjør at inntektene varierer fra år til år.

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2021	31.12.2020
Utbetalinger av tilskudd og stønader		
Nødhjelp til dyr - utbetalt til AS	2 933 020	2 699 052
Nødhjelp til dyr - utbetalt til ENK/DA/ANS	349 030	360 761
Nødhjelp til dyr - utbetalt til ideelle organisasjoner	0	708
Nødhjelp til dyr - utbetalt til statsforvaltningen	0	8 020
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	3 282 050	3 068 540

Note 8 Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2021	31.12.2021	Forskjell
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	
Anleggsmidler			
Andre langsiktige fordringer	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	46 725 203	0	46 725 203
Andre fordringer	5 046 549	211 455	4 835 094
Sum	51 771 752	211 455	51 560 297
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-2 112 184	0	-2 112 184
Skyldig skattetrekk	-36 666 255	-36 666 263	8
Skyldige offentlige avgifter	-1 249 765	-1 249 765	0
Annen kortsiktig gjeld	-4 866 283	-2 031 575	-2 834 708
Sum	-44 894 487	-39 947 603	-4 946 884
Sum	6 877 265	-39 736 148	46 613 412

7 VEDLEGG

Vedlegg 1: Effektindikatorer

Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann

Vedlegg 1, tabell 1: Antall og andel undersøkte prøver med ulovlig innhold av fremmedstoffer, som for eksempel plantevern- middelrester, dioksiner, PCB og legemiddelrester. Kilde: Mattilsynet.

Fremmedstoffer		2019	2020	2021
Plantevernmiddelester innenlands	Antall prøver	327	323	336
	Andel prøver med funn over grenseverdi i %	0,3	0,6	0,0
Plantevernmiddelester import	Antall prøver	778	784	771
	Andel prøver med funn over grenseverdi i %	2,8	3,2	3,1
Fremmedstoffer i landdyr innenlands	Antall prøver	4 205	4 315	4 000
	Andel prøver med funn over grenseverdi i %*	3,6	3,7	0,0
Fremmedstoffer i landdyr import	Antall prøver	90	86	80
	Andel prøver med funn over grenseverdi i %	0,0	3,4	0,0
Fremmedstoffer i fisk innenlands	Antall prøver	13 725	11 355	13 930
	Andel prøver med funn over grenseverdi i %	0,0	0,0	0,0
Fremmedstoffer i fisk og sjømat import**	Antall prøver	129	80	80
	Andel prøver med funn over grenseverdi i %	0,8	5,0	0,0

* Inkluderer funn av tungmetaller i lever (For 2021 regnes ikke funn av tungmetaller som overskridelse).

** Disse prøvene blir tatt ut av produkter som vi av erfaring vet at det er en viss risiko ved og funn representerer derfor ikke den generelle tilstanden.

Fremmedstoffer i fisk blir undersøkt for miljøgifter, legemiddelrester og ulovlige legemidler.

For plantevernmiddelester i 2019-2021 - oppgitt antall gjelder for konvensjonelle prøver (økologiske prøver er ikke med).

Vedlegg 1, tabell 2: Antall registrerte mat- og vannbårne sykdomstilfeller etter innenlands smitte av Salmonella, Campylobacter, Yersinia, Shigella, Listeria, EHEC (MSIS). Kilde: Folkehelseinstitutt.

Sykdom	2019	2020	2021*
Campylobacteriose	1 551	1 514	
E. coli EHEC	246	207	
E. coli-enteritt unntatt EHEC	191	92	
Listeriose	23	29	
Salmonellose	318	172	
Shigellose	36	13	
Yersiniose	47	66	
Totalt	2 439	2 093	

* Se oppdatert tall her: [FHI MSIS statistikkbank](https://www.fhi.no/statistikkbank)

Vedlegg 1, tabell 3: Antall sendte meldinger om påvist helsefare i matvarer og fôr i det norske markedet (RASFF). Kilde: Europeisk meldesystem, Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF).

RASFF meldinger	2019	2020	2021
Antall RASFF-meldinger Mattilsynet har meldt om påvist helsefare i matvarer og fôr	35	22	40
Antall RASFF-meldinger om påvist helsefare i matvarer og fôr som er innført til Norge og som er håndtert av Mattilsynet *		123	161
Antall RASFF-meldinger for allergener som berører Norge	18	10	13

*Ny indikator fra og med 2020, vi har derfor ikke tall for 2019.

Vedlegg 1, tabell 4: Andel personer i Norge tilknyttet vannforsyningsystem med tilfredsstillende analyseresultater for drikkevannskvalitet (E. coli, farge og turbiditet) i prosent. Kilde: Mattilsynet.

Drikkevannskvalitet	2019	2020	2021*
E. coli	99,7	99,4	
Farge	99,3	99,8	
Turbiditet	98,2	99,7	

* Tall for 2021 er ikke tilgjengelig pga. pågående arbeid med innrapportering fra vannverkene.

Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr

Vedlegg 1, tabell 5: Antall nye lokaliteter med funn av alvorlige planteskadegjørere. Kilde: Mattilsynet.

Skadegjørere		2019	2020	2021
Frukt og bær	Sharkavirus	0	0	0
	Heksekost	2	1	1
	Pærevisnesjuka	1	2	0
	Strawberry vein banding virus	0	0	0
	Blodlus	5	2	1
	<i>Xanthomonas fragariae</i>	0	0	0
	Rød marg**			1
	Strawberry crinkle virus (jourdbærbladkrøllevirus)			1
Grøntanlegg	Ramorum greinvisning	14	37*	3
Veksthus	Tospovirus	4	2	0
	Pepinomosaikkvirus	1	0	0
	<i>Thrips setosus</i>	0	0	0
	Tomatbrunflekkvirus			1*
	Pestfagerfly (<i>Helicoverpa amigera</i>)			1
Poteter	Gul potetcystenematode	12	7	8
	Potetcystenematode (ikke artsbestemt)	0	3	0
	Koloradobille	1	0	0
	Lys ringråde	1*	0*	0*
	Løkhvitråde	0	0	0
SUM		41	54	17

* År der det ble gjennomført overvåkings og kartleggingsprogram for skadegjøreren.

** Viser kun funn i planteproduksjon.

Funn av pærebrann inngår ikke i tabellen. Rapport fra Aksjon pærebrann 2021 (ikke utgitt ennå) gir informasjon om påvisninger av pærebrann.

Vedlegg 1, tabell 6: Antall utbrudd og påvisning av alvorlige smittsomme sykdommer hos domestiserte og viltlevende landdyr.
Kilde: Veterinærinstituttet.

Dyreart	Sjukdom/agens	2019	2020	2021
A				
Storfe	Blåtunge	0	0	0
Fjørfe, høns	ILT (hobbyflokker i parentes)	0(1)	0(5)	0(2)
	Fugleinfluenza høypatogen	0	0	2
	Aviært paramyxovirus-1 (ND)	0	0	1
Fugler	Fugleinfluenza høypatogen	0	11	40
Kamelider/geit	<i>Psoroptes ovis</i> (saueskabb)	1	0	30
B				
Storfe	BVD	0	0	0
	Salmonella	0	4	0
	Paratuberkulose	0	0	0
	Ringorm	15	18	9
Svin	Influenza hos svin*	1	1	0
	Salmonella	0	0	0
	PRCV	118	182	206
	MRSA	9	0	0
	Nekrotiserende enteritt	0	0	0
Sau	Skrapesjuka klassisk	0	0	0
	Skrapesjuka Nor98	10	12	8
	<i>Salmonella diarizonae</i>	7	3	1
	Paratuberkulose	0	0	0
	Fotråte	1	0	0
	Mædi	8	1	0
	CAE	1	0	0
Geit	Paratuberkulose	0	0	0
	Fotråte	0	0	0
	Skrapesjuka Nor98	0	0	0
	CAE	5	2	8
Hest	Kverke	3	1	11
	Salmonella	2	0	0
Pelsdyr	Reveskabb	0	1	0
Fjørfe, høns	IB (hobbyflokker i parentes)	0(7)	0(4)	0(3)
	Hønsekolera			1
	Mycoplasma (hobbyflokker i parentes)	0(4)	0(7)	0(2)
	Salmonella	1	1	1
Kalkun	Hønsekolera	0	0	0
	Salmonella	1	0	0
Gjess	Salmonella	0	0	0
Kanin	Rabbit Haemorrhagic Disease	2	0	1
Villkanin	Rabbit Haemorrhagic Disease	0	0	1
Katt	Salmonella	2	402	4
Reptiler	Salmonella	16	29	10
Hare	Tularemi	16	5	12

Dyreart	Sjukdom/agens	2019	2020	2021
Hund	Leptospirose	0	0	2
	Salmonella	1	12	3
	Leishmaniose	6	2	1
Vilt	CWD	2	3	3
	Salmonella	0	11	13

* Antallet i kolonnene er antall PCR-positive prøver for influensa A. Det var 5 positive dyr fra én besetning. Data fra OK-programmet for spesifikke virusinfeksjoner hos svin viser at ca. halvparten av besetningene har antistoffer mot influensa A(H1N1) pm09.

Vedlegg 1, tabell 7: Antall utbrudd og påvisning av alvorlige smittsomme sykdommer hos oppdrettsfisk og viltlevende fisk.
Kilde: Veterinærinstituttet.

	Sjukdom	Liste	2019	2020	2021
Oppdrettsfisk (laksefisk)	ILA	2	10	23	25
	VHS	2	0	0	0
	PD	3	152	158	101
	Furunkulose	3	0	5	5
	BKD	3	1	1	0
Oppdrettsfisk (marine arter)	Francisellose	3	0	0	0
	Furunkulose (rognkjeks)	3	0	3	0
	VNN/VER	3	0	0	1
Viltlevende laksefisk (vassdrag)	<i>Gyrodactylus salaris</i>	3	1	0	0
	Furunkulose	3	2	0	0
Krepse dyr	Krepsepest (signalkreps)	3	0	0	1

Sikre god dyrevelferd og respekt for dyr

Vedlegg 1, tabell 8: Antall og andel i tap av dyr på beite. Se oppdaterte data via lenkene nedenfor. Kilde: Landbruksdirektoratet

Tap av dyr på beite	2019	2020	2021*
Antall sau på beite	751 802	752 708	
Antall sau tapt	24 555	25 716	
Prosent sau	3,27 %	3,42 %	
Antall lam på beite	1 182 145	1 165 834	
Antall lam tapt	77 467	74 192	
Prosent lam	6,55 %	6,36 %	
Antall rein på beite	213 753	226 000	
Antall reinsdyr tapt	71 022	86 339	
Prosent reinsdyr**	23 %	24 %	
Herav antall reinkalv	57 532	65 999	

* Tall for 2021 foreligger ikke per 15. mars – se oppdaterte data i Landbruksdirektoratets [Produksjonstilskuddstatistikk](#) (lands-, fylkes- og kommunetall - statistikkdata.no), Rapport PT-900

** Tapsprosent er beregnet med utgangspunkt i det antallet dyr som reindriften kunne hatt dersom det ikke hadde vært noen tap, og ikke hadde blitt slaktet noen reinsdyr forutgående reindriftsår.

[Ressursregnskapet for reindriftnæringen - Landbruksdirektoratet](#)

Vedlegg 1, tabell 9: Fotputeskår slaktekylling – andel flokker som klassifiseres som A, B og C. Kilde: Mattilsynet.

Fotputeskår slaktekyllinger	2019	2020	2021
Andel flokker med klasse A	97,1 %	98,4 %	97,0 %
Andel flokker med klasse B	1,7 %	1,3 %	1,9 %
Andel flokker med klasse C	1,2 %	0,3 %	1,1 %

Vedlegg 1, tabell 10: Andel slaktegris registrert med korte haler og halesår på slakteri. Kilde: Mattilsynet.

Halesår på slaktegris	2019	2020	2021
Andel griser med åpent halesår/avhelet halesår eller kort hale på slakteri	3,6%	3,1%	2,7 %

Vedlegg 1, tabell 11: Antall dyrehold med alvorlig vanskjøtsel («dyretragedier»). Kilde: Mattilsynet.

Alvorlig vanskjøtsel	2019	2020	2021
Antall dyrehold med alvorlig vanskjøtsel (alle dyrearter)	34	23	29

OBS: indikatoren endret fra 2019 til å medregne alle dyrearter.

Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden

Vedlegg 1, tabell 12: Antall og andel vedtak med hjemmel i matinformasjonsforskriften for ferdigpakke næringsmidler. Kilde: Mattilsynet.

Matinformasjonsforskriften - vedtak	2019	2020	2021
Antall vedtak i henhold til matinformasjonsforskriften	423	175	91
Andel vedtak i henhold til matinformasjonsforskriften	8 %	8 %	13 %

Vedlegg 1, tabell 13: Antall og andel prøver av fôr hvor det er påvist salmonella eller overskridelser av grenseverdier for uønskede stoffer. Kilde: Mattilsynet.

Påvist salmonella eller uønskede stoffer	2019	2020	2021
Antall prøver med påvist salmonella eller uønskede stoffer	6	1	2
Andel prøver med påvist salmonella eller uønskede stoffer	1,4 %	0,3 %	0,4 %

Ivareta miljøvennlig produksjon

Vedlegg 1, tabell 14: Beregnet risiko ved bruk av plantevernmidler. Tabellen viser risikoutvikling med utgangspunkt i omsetningstall for egne risikoindikatorer for helse og miljø. Gjennomsnittet av 1996 og 1997 er satt som et utgangspunkt med 100 prosent. Kilde: Mattilsynet.

Risiko plantevernmidler	2019	2020	2021
Omsetning (tonn virksomt stoff)	619	718	880
Omsetning i % av 1996/1997	85 %	98 %	121 %
Helserisiko i % av 1996/1997	70 %	71 %	88 %
Miljørisiko i % av 1996/1997	79 %	80 %	87 %

Vedlegg 1, tabell 15: Mengde antibiotika brukt til matproduserende dyr inkl. hest og kjæledyr. Kilde: Mattilsynet.

Antibiotika i matproduserende dyr	2018	2019	2020	2021*
Mengde antibiotika brukt til matproduserende dyr inkl. hest	4 821 kg	4 673 kg	4 659 kg	
Mengde antibiotika brukt til kjæledyr	347 kg	335 kg	360 kg	

*NORMVET-rapporten for 2021 blir ferdig i høsten 2022.

Vedlegg 2: Produksjonsindikatorer

Utvikle regelverk

Vedlegg 2, tabell 2: Produksjonsindikatorer – utvikle regelverk. Kilde: Mattilsynet.

Produksjonsindikator	2019	2020	2021
Kommenterte dagsordener skrevet i henhold til mal og levert innen frist	95 %	95 %	87 %
EØS-notatene skrevet og videresendt til departementet innen frist	85 %	83 %	82 %
Form 1 sendt departementene innen 2 uker etter EØS-komite møtene	63 %	68 %	67 %

Kommunisere og veilede

Vedlegg 2, tabell 3: Produksjonsindikatorer – kommunisere og veilede. Kilde: Mattilsynet.

Indikator	2019	2020	2021
Informasjon og veiledning til brukerne på internettsidene	62 %	57 %	55 %
Informasjon og veiledning til brukere/bransjer/næringer			Kap 3.7*

*Se avsnitt: Kommunisere og veilede – informasjon og veiledning til næringene

Føre tilsyn

Vedlegg 2, tabell 4: Produksjonsindikatorer – føre tilsyn. Foreløpige tall som skal kvalitetssikres på grunn av nye definisjoner i kontrollforordningen. Kilde: Mattilsynet.

Produksjonsindikator	2019		2020		2021	
	Offentlig kontroll	Annen offentlig aktivitet	Offentlig kontroll	Annen offentlig aktivitet	Offentlig kontroll	Annen offentlig aktivitet
Tilsynsproduksjon – antall tilsyn	46 999	32 481	25 357	27 910	28 467	27 140
For utvalgte områder:						
Drikkevann	1 673	16	737	48	1 626	64
Dyrevelferd	9 961	137	4 742	117	3 386	842
Fiskehelse (= Primærproduksjon akvatiske dyr)	18	5 303	6	4 966	244	4 268

Vedlegg 2, Tabell 5: Produksjonsindikatorer - føre tilsyn. Kilde: Mattilsynet

Produksjonsindikator	2019	2020	2021
Produktivitet - antall tilsyn pr ukeverk på tilsynstype inspeksjon innen fagområdene «detalj, servering, transport og lagring av næringsmidler»	6,0	3,7	4,7
Beredskap – antall/type gjennomførte øvelser	50	31	44
Antall gjennomførte risiko- og sårbarhetsanalyser ¹⁰	11	8	35

¹⁰ Kort beskrivelse av området analysene dekker, se kapittel om Styring og kontroll.

Vedlegg 2, tabell 6: Produksjonsindikatorer – tilsynskvalitet. Kilde: Mattilsynet.

Produksjonsindikator	2019	2020	2021
Total saksbehandlingstid for klagesaker (gjennomsnitt)	185	258	253*
Brukertilfredshet tilsynsbesøk - Kort evaluering av tilsynsbesøk på utvalgte områder gjennom SMS-målinger	-	-	Kap 3.7
Bruk av tilsynskvittering	-	-	Kap 3.7**
Tid mellom tilsyn og tilsynsrapport - Antall dager det går mellom tilsyn er utført og rapport er sendt ut	-	-	***
Kvalitet på tilsynsrapport - Antall og type avvik som fanges opp av den interne kvalitetskontrollen	-	-	Kap 3.7

* Vi har endret beregningsgrunnlaget i 2021 som følge av ny organisering og etablering av Klagesaksenheten. Fra og med 2021 regnes alle klagesaker inkl. klage på innsynshenvendelser.

** Tilsynskvittering ble tatt i bruk ved årsskifte. Vi har derfor ikke registreringer for denne indikatoren for de siste to årene.

*** Vi har utfordringer med å koble dato for utsendt tilsynskvittering med dato for utsendt tilsynsrapport, og har derfor foreløpig ikke tall for denne indikatoren.

Styre og støtte

Vedlegg 2, tabell 7: Produksjonsindikatorer – styre og støtte. Kilde: Mattilsynet.

Produksjonsindikator	2019	2020	2021
Effektiv drift - Andel årsverk til støtte og styreaktiviteter*	24,4 %	23,8 %	25,1 %
HMS - Prosent sykefravær	6,5 %	5,7 %	5,3 %
IKT - Oppetid for MATS skjematjenester	99,97 %	99,28 %	99,86 %

* I beregningen inngår driftsoppgaver innen IKT, Sikkerhet, dokumentasjon/arkiv, sentralbord, kontordrift, HMS, HR, innkjøp, økonomi, styring og ledelse.

Vedlegg 3: Statistikk

Produksjon

Vedlegg 3, tabell 1: Antall tilsynsbesøk gjennomført i de ulike virksomhetstypene. Foreløpige tall på grunn av uferdig definisjonsarbeid i EU. Kilde: Mattilsynet.

	2019		2020		2021	
	Antall offentlige kontroller	Antall annen offentlig aktivitet	Antall offentlige kontroller	Antall annen offentlig aktivitet	Antall offentlige kontroller	Antall annen offentlig aktivitet
Totalt	46 999	32 481	25 357	27 910	28 467	27 140
Fordelt på fagområder						
Detaljomsättning og servering av mat og drikke, transport og lager	13 625	30	6 623	36	6 944	71
Drikkevann	1 673	16	737	48	1 626	64
Sjømat	7 572	364	1 887	410	1 864	552
Animalsk mat	4 598	56	3 927	71	4 301	226
Annet næringsmiddelvirksomhet, inkl. import, GK og samhandel	7 727	21	5 874	24	6 474	48
Planter og innsatsvarer	649	3 015	896	1 541	1 774	411
Primærproduksjon med landdyr – dyrehelse	229	22 518	112	19 688	1 213	19 657
Tilsyn etter dyrevelferdsloven	9 961	137	4 742	117	3 386	842
Primærproduksjon med akvatiske dyr	18	5 303	6	4 966	244	4 268
Fôr, biprodukter, dyrehelsepersonell og kosmetikk	1 176	1 021	553	1 009	641	1 001

Vedlegg 3, tabell 2: Antall helsesertifikater mv. Kilde: Mattilsynet.

Tilsynsområde	2019	2020	2021
Antall helsesertifikater for eksport av fisk og sjømat	63 205	57 180	71 401
Antall helsesertifikater for eksport av landbaserte produkter	6 161	6 678	7 309
Antall produkter godkjent under ordningen Beskyttede betegnelser (pr. 31.12.)	34	33	35

Vedlegg 3, tabell 3: RASFF-meldinger – antall mottatte meldinger håndtert og antall notifiserte meldinger fordelt på kategorier farer. Kilde: Mattilsynet

RASFF-meldinger	2020		2021	
	Mottatte meldinger håndtert	Notifiserte meldinger	Mottatte meldinger håndtert	Notifiserte meldinger
Plantevernmidlerrester	43	11	61	22
Andre fremmedstoffer	18	0	0	0
Fornøyet toksininnhold	2	4	1	4
Mikrobiologisk vekst/risiko	12	3	13	7
Udeklarte allergener	10	0	11	2
For høy temperatur	0	2	0	0
For mye tungmetall	2	1	5	0
Innhold av fremmedlegemer	5	1	3	1
Ulovlig import/ny mat	4	0	3	0
Feil på emballasje/feilmerking	2	0	3	0
Utgjør kvelningsfare	2	0	0	0
Innhold av ulovlig GMO	1	0	0	0
Matkontaktmateriale	0	0	6	2
Matbårent utbrudd	0	0	1	2
Mugg	0	0	1	0
Annet, ikke nevnt annet sted	0	0	12	0
Insekter	0	0	1	0
Totalt	101	22	121	40

Vedlegg 3, tabell 4: Antall prøver analysert for GMO, antall prøver med tillatte sporforurensninger og antall regelverksbrudd. Kilde: Mattilsynet.

GMO	2019	2020	2021*
Antall prøver mat/fôr/såvare	149	64	-
Antall regelverksbrudd	2	6	-
Antall prøver med tillatte sporforurensninger	58	26	-

* I 2021 ble det ikke gjennomført overvåkings- og kartleggingsprogram for GMO.

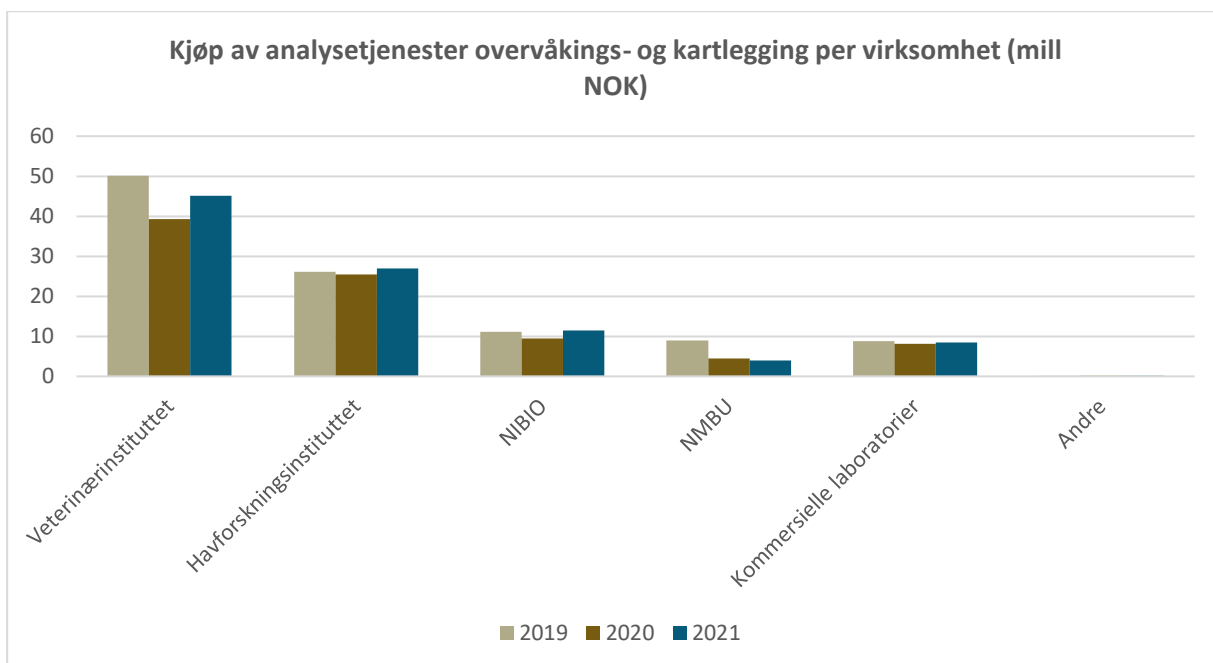
Vedlegg 3, tabell 5: Overvåking- og kartleggingsprogrammer. Kilde: Mattilsynet

Tema for overvåkings- og kartleggingsprogrammer 2021
Animalsk mat
Campylobacter i slaktekylling
Fremmedstoffprogrammet for landdyr
Importprogram animalsk mat, mikrobiologi - regional del
Importprogram grensekontroll fremmedstoff
NORM-VET
Overvåking av næringsmidler med høy mikrobiologisk risiko
Radioaktivitet i næringsmidler

Tema for overvåkings- og kartleggingsprogrammer 2021
Animalsk mat
Salmonella - levende dyr
Salmonella - produkter
Sjømat
Forurensede havner og fjorder
Fremmedstoffer i villfisk
Fremmedstoffprogrammet for fisk 96/23
Fremmedstoffer i fôrmidler av fisk
Importert produkt (HC og NHC) fra tredjestater
Miljøgifter i fisk
Nasjonalt tilsynsprogram for muslingproduksjon
Overvåking av Listeria
Radioaktivitet i sjømat
Vegetabilsk mat
Genmodifisering i næringsmidler og i fôr til fisk og landdyr
Kartlegging av tungmetaller, tilsetningsstoffer mm i vegetabiler
Rester av plantevernmidler i næringsmidler
Salmonella i tørket frukt, bær og nøtter
Smittestoffer vegetabilsk mat
Landdyrhelse
AI, fjørfe (tamme og ville)
ART, kalkun
Bendelmarker, rev, ulv og mårhund (<i>Echinococcose</i>)
Blåtunge, storfé
Brucella, storfé og småfé
CAE, geit
Fotråte, sau
Helseovervåking, villsvin
ILT, fjørfé
MRSA, svin
Mykoplasma Bovis
Mædi, sau
Newcastle Disease (ND) og Mycoplasma, fjørfé
Paratuberkulose, storfé, småfé og kamelider
Skabbmidd (<i>Psoroptes ovis</i>), kamelider
Skrantesjuka, hjortedyr (CWD)
TSE, storfé og småfé
Tuberkulose, storfé, småfé, kamelider og hjort (oppdrett og vilt)

Tema for overvåkings- og kartleggingsprogrammer 2021
Landdyrhelse
Virusinfeksjoner, svin (AD, TGE, PRRS, influensa)
Virusinfeksjoner, storfé (IBR/IPV, BVD og EBL)
Åpen yngelrâte, bier
Fiske- og skjellhelse
Friskmeldingsprogram for <i>Gyrodactylus salaris</i>
<i>Gyrodactylus salaris</i> (settefiskanlegg og elver)
Kartlegging Drammensvassdraget
Kartlegging av ILAV-HPRO i norske settefiskanlegg
Krepsepest
Overvåking av <i>Bonamia</i> / <i>Marteilia</i>
Overvåking lakselus
Overvåking av VHS/ IHN
Overvåking ILA
Resistensutvikling mot legemidler hos lakselus
Sjukdomsovervåking av villfisk i ferskvann
Virusmitte i villfisk, sjø
Plantehelse
Analyser av økologiske prøver
<i>Anoplophora grabripennis</i>
Falske plantevernmidler
Overvåking av furuvednematode
Skadegjørere i potet
Virus i tomat
Fôr
Fiskefôr
Fôr til landdyr
Forbrukerhensyn
Matkontaktmaterialer
Matkrim og OPSON

Overvåkings- og kartleggingsprogrammene finansieres gjennom kjøp av analysetjenester fra kunnskapsinstitusjoner og virksomheter som vist i figuren på neste side.

Vedlegg 3, figur 4: Kjøp av analysetjeneste fordelt på kunnskapsinstitusjoner og laboratorier og andre leverandører. Kilde: Mattilsynet.

Vedlegg 3, tabell 6: Antall kontroller ved grensekontrollstasjoner (CHEDA, CHEDP, CHEDD) *. Kilde: Mattilsynet

Antall kontroller ved grensekontrollstasjoner	2019	2020	2021
Sum av animalske produkter og levende dyr (CHEDP, CHEDA)	2924	2655	3293
Sum av kontroller animalske- og vegetabiliske produkter og levende dyr (CHEDP, CHEDD, CHEDA)	3510	3255	3834

*CHED=Common Health Entry Document, A=levende dyr, P=animalske produkter, D=ikke-animalske risikoprodukter.

Ressursbruk

Disponible årsverk viser registrert tid i et år eksklusiv tid registrert på ferie, permisjon og sykdom. Tall for disponible årsverk avviker fra tall for årsverk i bemanningsstatistikken fordi sistnevnte viser antall stillinger omregnet til hele stillinger på bestemte tidspunkt.

Vedlegg 3, tabell 7: Antall disponible årsverk totalt og pr. forvaltningsnivå. Kilde: Mattilsynet.

Forvaltningsområde	2019	2020	2021
Hovedkontoret	262,0	271,7	272,6
Regionene	802,7	804,9	779,5
Mattilsynet - totalt	1 064,7	1 076,7	1 052,1

Vedlegg 3, tabell 8: Antall disponible årsverk totalt og pr. hovedprosess. Kilde: Mattilsynet.

Prosess	2019	2020	2021
Utvikle regelverk	33,0	30,1	33,0
Føre tilsyn	551,9	546,5	527,9
Kommunisere og veilede	79,9	74,8	73,6
Innhente kunnskap og analysere tilstand	45,8	50,5	50,8
Styre Mattilsynet	158,9	167,6	175,3
Støtte Mattilsynet	195,1	207,1	191,4
Totalt	1 064,7	1 076,7	1 052,1

Vedlegg 3, tabell 9: Antall disponible årsverk til utøvende tilsyn pr. område (fag/aktiviteter). Kilde: Mattilsynet.

Tilsynsområde	2019	2020	2021
Detalj, servering, transport og lager	64,7	49,4	44,1
Drikkevann	19,0	17,3	20,1
Sjømat	38,5	36,2	34,0
Animalsk mat	119,7	115,6	116,6
Annen mat	31,0	30,8	29,8
Planter	30,9	29,8	27,9
Landdyr	117,0	108,0	99,8
Akvatiske dyr	56,1	52,8	51,4
Fôr, biprodukter, dyrehelsepersonell, kosmetikk mv.	12,8	13,1	15,4
Beredskap og hendelsehåndtering	30,3	56,4	48,2
Andre tverrfaglige aktiviteter/annet tilsyn	31,8	37,1	40,4
Totalt	551,9	546,5	527,9

Vedlegg 3, tabell 10: Antall disponible årsverk pr fagområde. Kilde: Mattilsynet.

Fagområde	2019	2020	2021
Landbruk	334,9	348,8	342,4
Akvakultur og sjømat	216,3	213,2	220,2
Næringsmidler	475,1	479,3	453,0
Internasjonalt arbeid og regelverksutvikling	38,4	35,4	36,5
Totalt	1 064,7	1 076,7	1 052,1

Tiltaksstrukturen er ikke utviklet for å dokumentere tidsbruk på fagområder. Der tiltak retter seg mot flere fagområder er aktiviteten ført på fagområdet som anses mest aktuelt. Tidsbruk som ikke kan henføres til fagområder, er fordelt forholdsmessig.

Sammenheng mellom Mattilsynets utgifter og inntekter fra gebyrer i matforvaltningen

Både andel gebyrinntekt av totale driftsutgifter og andel gebyrinntekt av beregnet selvkost (direkte og indirekte utgifter) økte sammenlignet med 2020. Økningen i disse nøkkeltallene skyldes at inntektene fra gebyrer for særskilte ytelser økte mer enn de tilhørende utgiftene. Økte gebyrinntekter var særlig knyttet til gebyrer for behandling av søknader om godkjenning av plantevernmidler og utstedelse av sertifikater ved eksport. Inntekt fra arbeid med godkjenninger av plantevernmidler gjaldt til dels arbeid utført i 2020, mens Brexit og en økning i andelen attester utstedt etter normal arbeidstid har medført økte inntekter fra sertifikatutstedelser.

Vedlegg 3, tabell 11: Gebyrinntekter sett i forhold til Mattilsynets driftsutgifter. Kilde: Mattilsynet.

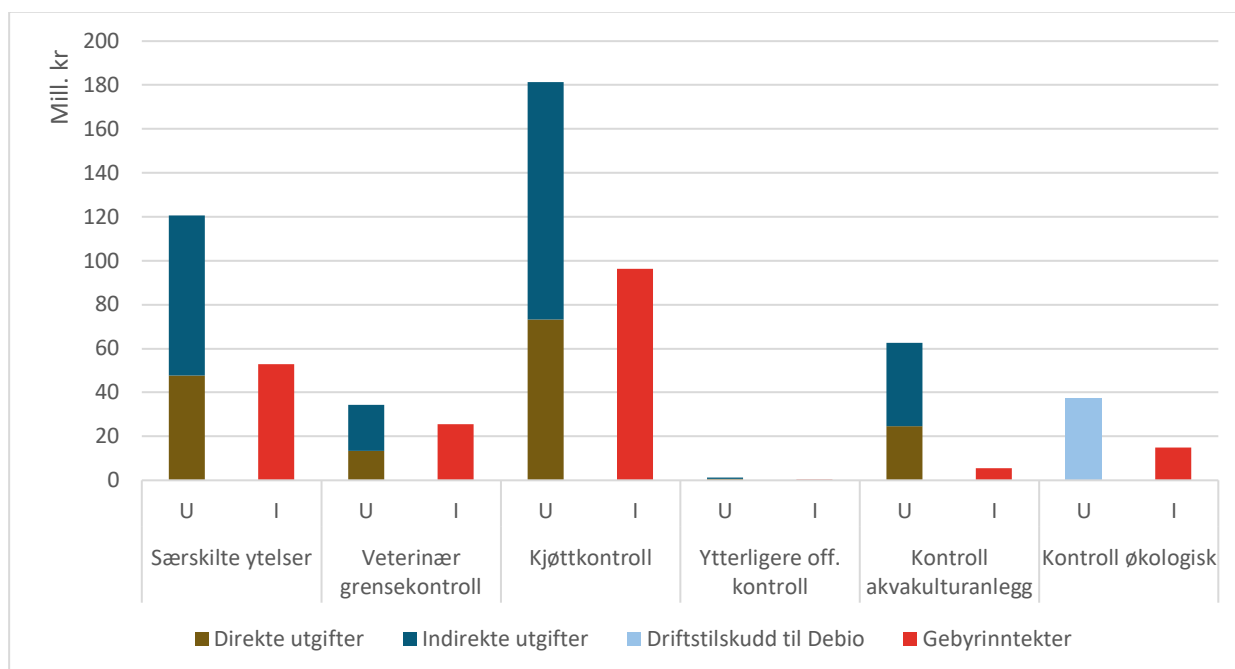
Nøkkeltall	2019	2020	2021
Andel gebyrinntekt av totale utgifter (%)	14,4	13,0	13,8
Andel gebyrinntekt av beregnet selvkost (%)	51,2	42,2	44,6

Gebyrinntekter og beregnet driftsutgift pr. gebyrordning

Utgifter er basert på regnskapsførte netto driftsutgifter (brutto driftsutgifter fratrukket driftsinntekter) og registrert tidsbruk, unntatt gebyr for ytterligere offentlig kontroll hvor utgiftene er beregnet basert på kalkyle. Indirekte utgifter er fordelt forholdsmessig.

Ved fordeling av indirekte utgifter er det tatt hensyn til at slakterier stiller lokaler o.a. til disposisjon for den offentlige kjøttkontrollen.

På økologiområdet er inntektene som Debio¹¹ krever inn sammenlignet med driftstilskuddet som Mattilsynet yter Debio.

Vedlegg 3, figur 5: Sammenheng mellom utgifter og inntekter per gebyrordning. Kilde: Mattilsynet.

Bemanning

Utførte årsverk (tabell 12) tar høyde for fravær og utbetalinger som overtid, reisetid og timelønnede. Her er det endringer fra år til år som utgjør differansen mellom tabell 12 og 13. Tall for utførte årsverk er i henhold til felles definisjon i PM-2019-13.

Tall for gjennomsnittlige årsverk (tabell 13) viser antall stillinger (fast, vikar og midlertidig ansatte) omregnet til hele stillinger uten medarbeidere i lønnet permisjon.

Reduksjonen av årsverk på regionalt nivå fra 2020 til 2021 (både utførte årsverk og gjennomsnittlige årsverk) skyldes både tilpasning av bemanning i tråd med reduserte budsjetterammer, i tillegg til noen vakante stillinger.

Vedlegg 3, tabell 12: Antall utførte årsverk totalt, nasjonalt og regionalt nivå i Mattilsynet. Kilde: Mattilsynet.

Utførte årsverk	2019	2020	2021
Utførte årsverk nasjonalt nivå	271	277	275
Utførte årsverk regionalt nivå	836	829	800
Utførte årsverk totalt	1 107	1 106	1 075

Vedlegg 3, tabell 83: Antall gjennomsnittlige årsverk totalt, nasjonalt og regionalt nivå i Mattilsynet. Kilde: Mattilsynet

Gjennomsnittlige årsverk totalt	2019	2020	2021
Gjennomsnittlig årsverk nasjonalt nivå	288	285	286
Gjennomsnittlig årsverk regionalt nivå	908	893	862
Gjennomsnittlig årsverk totalt	1 196	1 178	1 148

¹¹ Debio er en organisasjon som kontrollerer og godkjenner norske økologiske landbruksprodukter og økologisk landbruksdrift.

Vedlegg 3, Tabell 94: Rekruttering og avgang. Kilde: Mattilsynet.

Rekruttering og avgang	2019	2020	2021
Turnover	4,53%	4,57%	6,55%
Gjennomsnittlig pensjonsalder, år	66,8	66,1	66,3

Vedlegg 3, Tabell 1510: Inkludering. Kilde: Mattilsynet.

Inkludering	2019	2020	2021
Antall søkere som har oppgitt innvandrerbakgrunn	228	128	154
Antall søkere som har oppgitt nedsatt funksjonsevne	20	10	31
Antall søkere som har oppgitt hull i CV'en	-	26	62
Personer med praksis plass fra NAV for arbeidstrening	13	4	0

Tilstandsrapportering (kjønn)

(Ref. rapporteringskrav del IV i økonomi - og virksomhetsinstruks om status og utvikling på årsverk, deltid, midlertidig ansatte og sykefravær fordelt på kjønn, samt likelønn)

Vedlegg 3, tabell 16: Registreringsskjema for tilstandsrapportering (kjønn/lønn). Kilde: Mattilsynet.

Tilstandsrapportering - kjønn		Kjønn				Antall totalt	Lønn		K/M % ¹²
		Antall menn	Andel menn	Antall kvinner	Andel kvinner		Menn ø	Kvinner ø	
Totalt i virksomheten (fast, vikar, midlertidig, permisjon med lønn, foreldrepermisjon)	2021	321	26 %	895	74 %	1 216	636 370	624 843	98 %
	2020	357	28 %	919	72 %	1 276	605 847	596 733	98 %
Toppledelse (direktør og regiondirektør)	2021	3	30 %	7	70 %	10	1 200 000	1 173 586	98 %
	2020	3	25 %	9	75 %	12	1 115 300	1 109 978	100 %
Mellomledelse (avdelingsjef og seksjonssjef)	2021	18	23 %	60	77 %	78	886 100	830 473	94 %
	2020	20	26 %	56	74 %	76	827 659	795 479	96 %
Kategori 1 (fagdirektør, prosjektleder, senior-/spesialinspektør, og senior-/spesialrådgiver)	2021	204	28 %	537	73 %	741	658 649	646 731	98 %
	2020	222	30 %	514	70 %	736	629 798	617 681	98 %
Kategori 2 (rådgiver, førsteinspektør)	2021	87	29 %	213	71 %	300	525 038	544 822	104 %
	2020	89	26 %	257	74 %	346	513 928	530 510	103 %
Kategori 3 (førstekonsulent, inspektør og seniorkonsulent)	2021	8	10 %	69	90 %	77	539 125	498 071	92 %
	2020	22	23 %	72	77 %	94	476 048	476 236	100 %
Kategori 4 (konsulent, renholder, lærling, fagarbeider m/ fagbrev)	2021	1	10 %	9	90 %	10	¹³	¹³	105 %
	2020	1	10 %	9	90 %	10	¹³	¹³	111 %
Timelønnet (eksklusiv pensjonister)	2021	4	29 %	10	71 %	14	492 425	472 460	96 %
	2020	5	45 %	6	55 %	11	460 160	481 367	105 %

¹² Kvinners lønn som andel av menns lønn

¹³ På grunn av personvern hensyn opplyses ikke lønn.

Vedlegg 3, Tabell 17: Registreringskjema for tilstandsrapportering (kjønn). Kilde: Mattilsynet.

Kjønnfordeling		M %	K %
Deltid	2021	1,8	12,5
	2020	2,3	12,6
Midlertidig ansettelse	2021	0,3	2,9
	2020	0,7	2,9
Foreldrepermisjon	2021	17,3	82,7
	2020	4,3	95,7
Legemeldt sykefravær	2021	3,8	5,9
	2020	4,8	6,1
Tiltak	2021	0	0
	2020	0	0